

WIEŚ

KUJAWSKO POMORSKA

miesięcznik wydawany od 2001 roku

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie

Kujawsko-Pomorska
Izba Rolnicza
z siedzibą w Przysieku

177

marzec

2016

cena 3,00 zł
ISSN 1642-5286
www.kpodr.pl

Stan naszych
ozimín

Sery pani
księgowej

Są pieniądze
na dopłaty

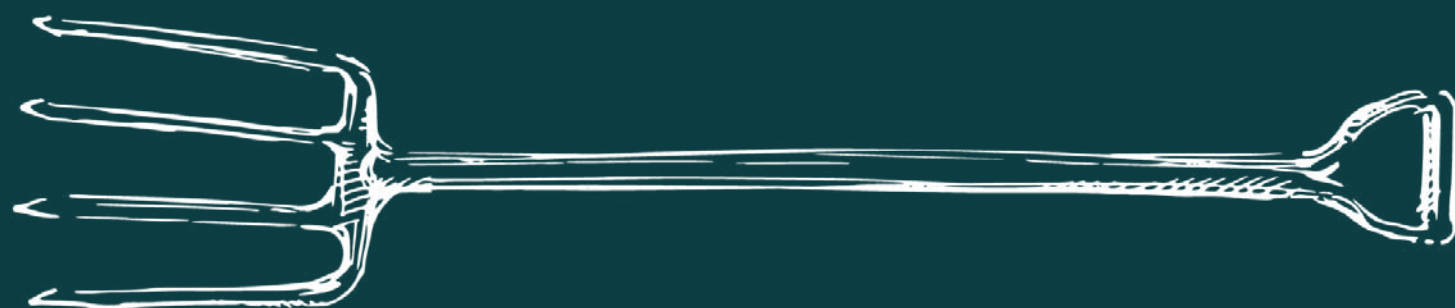
Niedoceniany
owies

Wielkanocne tradycje

PROSTE, WSZECHSTRONNE I SPRAWDZONE NARZĘDZIE KAZDEGO GOSPODARZA...

Ciągnik Kubota serii M60 to niezastąpione narzędzie w Twoim gospodarstwie!

- | Niskie spalanie
- | Doskonała zwrotność
- | Prosta konstrukcja
- | Trwałość i niezawodność

Kubota

www.traktorykubota.pl

Kubota
Finance

Skontaktuj się z Twoim lokalnym dilerem i poznaj promocyjne oferty finansowania fabrycznego Kubota Finance

Od
REDAKCJI

Piotr Stelmaszak
Zastępca Redaktora Naczelnego

Przed kolejną wiosną

Trwa przedwiośnie – jedna z dwóch (obok przedzimy) uzupełniających pór roku w strefie klimatu umiarkowanego, okres na styku zimy i wiosny ze średnimi temperaturami powietrza pomiędzy 0 i 5°C. Charakteryzuje się intensywną zmiennością pogodową oraz dość dużymi różnicami temperatur pomiędzy dniem i nocą. Fenologicznie przedwiośnie zaczyna się wraz z zakwitaniem leszczyny i podbiału pospolitego i trwa zwykle do początku kwietnia (fenologia jest

nauką badającą związki pomiędzy zmianami warunków klimatycznych a terminami zachodzenia periodycznych zjawisk w przyrodzie).

Wiosna astronomiczna rozpoczyna się w momencie równonocy wiosennej 20/21 marca i kończy przesileniem letnim 22 czerwca (czasami dzień wcześniej lub później). Z każdą kolejną dobą dzień jest coraz dłuższy, a noc krótsza. Za wiosnę klimatyczną przyjmuje się okres roku, w którym średnie dobowe temperatury powietrza wahają się pomiędzy 5 a 15°C, natomiast wiosna fenologiczna nastaje z chwilą zakwitania przebiśniegów i krokusów.

Wiosna jest okresem intensywnych prac polowych, ale także tradycyjnej obrzędowości ludowej oraz kilku ważnych świąt. 21 marca, wraz z nastaniem wiosny kalendarzowej, w wielu miejscach kultywuje się obrzęd topienia Marzanny – kukły symbolizującej słowiańską boginię zimy i śmierci. Od 1890 roku 1 maja jest międzynarodowym Świętem Pracy. W Polsce w 1919 roku ustanowiono Święto Narodowe Trzeciego Maja, obchodzone w rocznicę uchwalenia w 1791 roku Konstytucji 3 Maja Rzeczypospolitej Obojga Narodów (była to pierwsza konstytucja nowożytnej Europy).

Przed wszystkim jednak wiosną obchodzone jest najstarsze i najważniejsze święto chrześcijańskie – Wielkanoc. Podczas soboru nicejskiego w 325 roku ustalono, że Wielkanoc przypada w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni Księżycy, więc jest świętem ruchomym i najwcześniej może być 22 marca, zaś najpóźniej 25 kwietnia. Z obchodami świąt wielkanocnych związanych jest wiele zwyczajów ludowych, spośród których w naszym regionie kultywowane są jeszcze: pisanki, święcone, śmigus-dyngus, palma wielkanocna. Więcej o tych tradycjach będzie można dowiedzieć się podczas Jarmarku Wielkanocnego w Przysieku koło Torunia, na który zapraszamy 19 marca.

Tradycyjnie też zapraszamy na nasze pozostałe wiosenne imprezy dla rolników: Targi Turystyczno-Ogrodnicze LATO NA WSI połączone z Regionalną Wystawą Zwierząt Hodowlanych 7–8 maja w Minikowie, Międzynarodowy Dzień Rzepaku EURORZEPAK 2 czerwca w Minikowie, Dni Otwartych Drzewi 4–5 czerwca w Zarzeczewie, Kujawsko-Pomorskie DNI POLA 18–19 czerwca w Grubnie koło Chełmna. Szczegółowe informacje podajemy na bieżąco na naszych łamach oraz na stronie www.kpodr.pl. Serdecznie zapraszamy!

felix

SPIS TREŚCI

TECHNOLOGIE W ROLNICTWIE 4

Lista odmian zalecanych	4
Nowości w zbożach jarych	6
Stan naszych ozimów	10
Odmiany ościste nie dla dzika	12
Bakterie brodawkowe	14
Polecane bobowate	16
Wiosenne zwalczanie chwastów	24
Tucz kontraktowy a indywidualna hodowla	25
Wiosna w pasiece	26
Porządki na fermie królików	27

WYWIAD Z... 29

Sery pani księgowej	29
---------------------------	----

MY W UNII 32

Kolejne nabory wniosków	32
-------------------------------	----

EKONOMIA I FINANSE 34

Kalkulacje rolnicze – jęczmień jary	34
Są pieniądze na dopłaty	36
Kredyt pod dopłaty bezpośrednie	36
Zmiany w podatku rolnym	37

NAUKA PRAKTYCE 38

Budowanie plonu wiosną	38
------------------------------	----

WIEŚCI Z REGIONU I KRAJU 40

Rozdano „Złote jabłka”	40
Sukces uczniów z Tucholi	42
Ekologicznie w gminie Lubicz	43
Festiwal Smaku – Dzień Faworka	44
Miłośnik czworonogów	45
Rękodzieło na nudę i na co dzień!	46
Gmina Drzycim	47

ROZMAITOŚCI 49

Niedoceniany owies	49
--------------------------	----

W ZACZAROWANYM ŚWIECIE... 50

Wierszyki dla dzieci	50
----------------------------	----

DOM I RODZINA 51

Wszystko o jajach	51
Wielkanocne tradycje	53
Palmy i palemki	54
Symbole i potrawy wielkanocne	55
Konkurs fotograficzny „My i zwierzęta” II ..	58

WYDAWCY: Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie, 89–122 Minikowo, tel. 52 386 72 00, 52 386 72 14, fax 52 386 72 27, e-mail: sekretariat@kpodr.pl, www.kpodr.pl **Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza** z siedzibą w Przysieku, 87–134 Zławieś Wielka, tel. 56 678 92 40,41, fax 56 678 92 98, e-mail: izbarolnicza@kpir.pl, www.kpir.pl. **REDAKCJA:** Redaktor Naczelny: Leszek Piechocki (KPODR Minikowo Oddział w Zarzeczewie), tel. 54 255 06 37, tel. kom. 723 692 527, e-mail: leszek.piechocki@kpodr.pl **Zastępcy Redaktora Naczelnego:** Paweł Wienconek (KPIR), Jerzy Białczyk (KPODR Minikowo) i Piotr Stelmaszak (KPODR Minikowo Oddział w Przysieku). **ADRES REDAKCJI:** Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie Oddział w Zarzeczewie, ul. Nizinna 9, 87–801 Włocławek 3, tel. 54 255 06 05, centrala: tel. 54 255 06 00, fax 54 255 06 01, e-mail: wydawnictwa@kpodr.pl **ZESPÓŁ REDAKCYJNY:** Sylwia Żakowska-Stasiszyn (KPODR Minikowo), Stanisław Piątkowski (KPODR Minikowo Oddział w Zarzeczewie), Liliana Czerwińska (KPODR Minikowo Oddział w Przysieku), Zbigniew Pawłowski (KPIR w Przysieku). **Skład:** Anna Budzyńska, Monika Lubińska (KPODR Minikowo Oddział w Zarzeczewie). **Projekt okładki:** Marek Rząsa (KPODR Minikowo Oddział w Przysieku). **Druk:** Drukarnia TOP DRUK Łomża. **Nakład:** 3 200 egz. *Za treść zamieszczanych ogłoszeń i reklam redakcja nie odpowiada.*

Lista odmian zalecanych

28 stycznia odbyło się posiedzenie **Kujawsko-Pomorskiego Zespołu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego**, podczas którego na podstawie wyników doświadczeń PDO utworzono Listę odmian

zalecanych (LOZ) dla województwa kujawsko-pomorskiego na rok 2016. Znajdujące się na tej liście odmiany potwierdziły dużą przydatność do uprawy w warunkach naszego województwa.

Lista odmian zalecanych obejmuje odmiany zbóż, rzepaku, grochu siewnego, łubinu wąskolistnego i żółtego oraz ziemniaka jadalnego. Informacje o odmianach dostępne są na stronie www.chrzastowo.coboru.pl.

Jęczmień jary 1 Basic 2 Ella 3 KWS Atrika 4 KWS Olof 5 Penguin 6 Soldo	Pszenica zwyczajna jara 1 Arabella (A) 2 Harenda (B) 3 Kandela (A) 4 KWS Torridon (A) 5 Tybalt (A)	Pszenżyto jare 1 Dublet 2 Mazur	Owies zwyczajny 1 Arden 2 Bingo 3 Komfort Owies nagi 1 Nagus	Ziemniak odmiany jadalne bardzo wczesne 1 Arielle 2 Denar 3 Lord 4 Miłek wczesne 1 Gwiazda 2 Ignacy 3 Michalina 4 Vineta średniowczesne 1 Finezja 2 Satina 3 Tajfun
Groch siewny odmiany ogólnoużytkowe 1 Akord 2 Batuta 3 Mecenaz 4 Tarchalska	Groch siewny odmiany pastewne 1 Hubal 2 Turnia Łubin żółty 1 Baryt 2 Bursztyn	Łubin wąskolistny 1 Dalbor 2 Heros 3 Kalif 4 Regent 5 Tango 6 Wars	Rzepak jary 1 Gandalf 2 Lennon 3 Tamarin 4 Delight F ₁ 5 Kaliber F ₁ 6 Legolas F ₁	
Pszenica zwyczajna ozima 1 Arkadia (A) 2 Artist (B) 3 Fakir (B) 4 Julius (A) 5 KWS Livius (B) 6 KWS Ozon (B) 7 Linus (A) 8 Pengar (B) 9 Praktik (A) 10 Sailor (A) 11 Speedway (B)	Jęczmień ozimy 1 Antonella 2 KWS Meridian 3 Souleyka 4 SU Melania 5 Titus 6 Zenek Objaśnienia: A – odmiany jakościowe, B – odmiany chlebowe F ₁ – mieszańiec R – odmiana wstępnie rekomendowana	Pszenżyto ozime 1 Borowik 2 Fredro 3 Meloman ^R 4 Pizarro 5 Tomko 6 Twingo	Żyto ozime 1 Dańkowskie Amber 2 Horyzo 3 Stanko 4 SU Performer F ₁ ^R 5 SU Stakkato F ₁ 6 Tur F ₁	Rzepak ozimy 1 ES Valegro ^R 2 Monolit 3 Lohana 4 Sherlock 5 DK Explicit F ₁ 6 Marathon F ₁ 7 Marcolpos F ₁ 8 SY Cassidy F ₁ 9 SY Kolumb F ₁ 10 Visby F ₁

Małgorzata Woropaj-Janczak
 COBORU
 Stacja Doświadczalna Oceny Odmian
 w Chrząstowie
 Fot. W. Janiak

Bohater z Kędzierzyna na Twoim polu

zwiększona trwałość i wydłużony zasięg równomiernego rozsiewu

← 42 m →

ZAKsan®

Kędzierzyńska
 Saletra Amonowa

GRUPA
 AZOTY

Grupa Azoty Zakłady Azotowe Kędzierzyn S. A.
 47-220 Kędzierzyn-Koźle, ul. Mostowa 30A
 tel. +48 77 481 23 83
nawozyzak@grupazoty.com

www.nawozy.eu

AGROlider

Nowości w zbożach jarych

W styczniu tego roku do Krajowego rejestru wpisano 17 nowych odmian zbóż jarych: 4 pszenicy zwyczajnej, 10 jęczmienia, 2 owsa zwyczajnego i 1 pszenżyta. W artykule przedstawiono charakterystykę nowozarejestrowanych odmian, jej autorami są pracownicy COBORU: mgr inż. **Andrzej Najewski**, mgr inż. **Joanna Szarzyńska**, mgr **Anna Skrzypek**, mgr inż. **Anna Stroiwas**. Na końcu opisu zamieszczony jest adres hodowcy odmiany lub jego pełnomocnika.

Charakterystyka odmian pszenicy zwyczajnej jarej

Nimfa

Jakościowa odmiana chlebowa (grupa A). Plenność dobra. Przyrost plonu przy uprawie na wysokim poziomie agrotechniki poniżej średniej. Odporność na rdzę żółtą duża, na mączniaka prawdziwego i rdzę brunatną dość duża, na choroby podstawy źdźbła, brunatną plamistość liści, septoriozy liści i fuzariozę kłosów średnia, na septoriozę plew dość mała. Rośliny dość niskie, o przeciętnej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia późny, dojrzewania średni. Masa 1 000 ziaren dość duża, wyrównanie dość słabe, gęstość w stanie zsypanym średnia. Odporność na porastanie w kłosie dość mała, liczba opadania duża do bardzo dużej. Zawartość białka duża do bardzo dużej, ilość glutenu bardzo duża. Wskaźnik sedymentacyjny SDS duży do bardzo dużego. Wydajność ogólna mąki średnia. Tolerancja na zakwaszenie gleby przeciętna.

Hodowca: Hodowla Roślin Strzelce sp. z o.o., Grupa IHAR.

Rusałka

Jakościowa odmiana chlebowa (grupa A). Plenność dość dobra (poziom a₁) lub dobra do bardzo dobrej (poziom a₂). Odmiana predysponuje do uprawy na wysokim poziomie agrotechniki z uwagi na małą do bardzo małą odporność na rdzę żółtą. Przyrost plonu przy uprawie na wysokim poziomie agrotechniki średni.

Odporność na brunatną plamistość liści dość duża, na choroby podstawy źdźbła, mączniaka prawdziwego, rdzę brunatną, septoriozy liści i fuzariozę kłosów średnia, na septoriozę plew dość mała. Rośliny średniej wysokości, o przeciętnej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Masa 1 000 ziaren średnia, wyrównanie dość dobre, gęstość w stanie zsypanym duża. Odporność na porastanie w kłosie dość mała, liczba opadania duża do bardzo dużej. Zawartość białka duża, ilość glutenu bardzo duża. Wskaźnik sedymentacyjny SDS duży do bardzo dużego. Wydajność ogólna mąki dość mała. Tolerancja na zakwaszenie gleby przeciętna.

Hodowca: Hodowla Roślin Strzelce sp. z o.o., Grupa IHAR.

Varius

Jakościowa odmiana chlebowa (grupa A). Plenność bardzo dobra. Przyrost plonu przy uprawie na wysokim poziomie agrotechniki poniżej średniej. Odporność na mączniaka prawdziwego i rdzę żółtą dość duża, na choroby podstawy źdźbła, rdzę brunatną, brunatną plamistość liści, septoriozy liści, septoriozę plew i fuzariozę kłosów średnia. Rośliny dość niskie, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Masa 1 000 ziaren mała, wyrównanie słabe, gęstość w stanie zsypanym dość duża.

Odporność na porastanie w kłosie mała, liczba opadania duża do bardzo dużej. Zawartość białka duża, ilość glutenu duża do bardzo dużej. Wskaźnik sedymentacyjny SDS duży do bardzo dużego. Wydajność ogólna mąki dość mała. Tolerancja na zakwaszenie gleby dość duża.

Pełnomocnik hodowcy: Saaten-Union Polska sp. z o.o.

WPB Skye

Jakościowa odmiana chlebowa (grupa A). Plenność dobra. Przyrost plonu przy uprawie na wysokim poziomie agrotechniki poniżej średniej. Odporność na rdzę żółtą duża, na choroby podstawy źdźbła, mączniaka prawdziwego i septoriozy liści dość duża, na rdzę brunatną, brunatną plamistość liści i fuzariozę kłosów średnia, na septoriozę plew dość mała. Rośliny dość niskie, o dość małej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia dość późny, dojrzewania średni. Masa 1 000 ziaren dość duża, wyrównanie dość słabe, gęstość w stanie zsypanym średnia. Odporność na porastanie w kłosie dość mała, liczba opadania duża do bardzo dużej. Zawartość białka duża, ilość glutenu duża do bardzo dużej. Wskaźnik sedymentacyjny SDS duży do bardzo dużego. Wydajność ogólna mąki średnia. Tolerancja na zakwaszenie gleby przeciętna.

Pełnomocnik hodowcy: Irena Szyld, Konsultant w Dziedzinie Hodowli Roślin i Nasiennictwa.

RGT Planet

Odmiana typu browarnego, o wartości browarnej dobrej do bardzo dobrej. Odporność na mączniaka prawdziwego, rdzę jęczmienia, rynchosporiozę i ciemnobrunatną plamistość średnia, na plamistość siatkową dość mała. Rośliny średniej wysokości o dość słabej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia dość wczesny, dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren, zawartość białka w ziarnie i wyrównanie ziarna średnie. Plenność bardzo dobra.

Pełnomocnik hodowcy: RAGT Semences Polska sp. z o.o.

KWS Cantton

Odmiana typu browarnego, o wartości browarnej dobrej. Odporność na rynchosporiozę dość duża, na mączniaka prawdziwego, plamistość siatkową i rdzę jęczmienia średnia, na ciemnobrunatną plamistość dość mała. Rośliny dość wysokie o przeciętnej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania dość późny. Masa 1 000 ziaren dość mała, zawartość białka w ziarnie i wyrównanie ziarna średnie. Plenność dobra do bardzo dobrej.

Pełnomocnik hodowcy: KWS Lochow Polska sp. z o.o.

RGT Baltic

Odmiana typu browarnego, o wartości browarnej bardzo dobrej. Odporność na mączniaka prawdziwego średnia, na plamistość siatkową, rdzę jęczmienia, rynchosporiozę i ciemnobrunatną plamistość dość mała. Rośliny średniej wysokości, o przeciętnej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren i wyrównanie ziarna średnie, zawartość białka w ziarnie dość duża. Plenność dobra do bardzo dobrej.

Pełnomocnik hodowcy: RAGT Semences Polska sp. z o.o.

Uta

Odmiana typu browarnego, o wartości browarnej dobrej do bardzo

Charakterystyka odmian jęczmienia jarego

dobrej. Odporność na ciemnobrunatną plamistość dość duża, na mączniaka prawdziwego i rdzę jęczmienia średnia, na plamistość siatkową i rynchosporiozę dość mała. Rośliny średniej wysokości, o przeciętnej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren duża do bardzo dużej, zawartość białka w ziarnie dość duża, wyrównanie ziarna średnie. Plenność dość dobra.

Pełnomocnik hodowcy: Saaten-Union Polska sp. z o.o.

KWS Vermont

Odmiana typu pastewnego. Plenność bardzo dobra. Odporność na mączniaka prawdziwego dość duża, na plamistość siatkową, rdzę jęczmienia, rynchosporiozę i ciemnobrunatną plamistość średnia. Rośliny dość niskie, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren mała, wyrównanie ziarna słabe do bardzo słabego, zawartość białka w ziarnie średnia.

Hodowca: Hodowla Roślin Strzelce sp. z o.o., Grupa IHAR.

Paustian

Odmiana typu pastewnego. Plenność dość dobra. Odporność na rynchosporiozę dość duża, na mączniaka prawdziwego, plamistość siatkową, rdzę jęczmienia i ciemnobrunatną plamistość średnia. Rośliny średniej wysokości o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren i wyrównanie ziarna średnie, zawartość białka w ziarnie dość mała.

Pełnomocnik hodowcy: KWS Lochow Polska sp. z o.o.

KWS Harris

Odmiana typu pastewnego. Plenność bardzo dobra. Odporność na mączniaka prawdziwego dość duża, na rdzę jęczmienia, plamistość siatkową i rynchosporiozę średnia, na ciemnobrunatną plamistość dość mała. Rośliny średniej wysokości o przeciętnej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia dość wczesny, dojrzewania średni. Masa 1 000 ziaren dość mała, wyrównanie ziarna dość słabe, zawartość białka w ziarnie średnia.

Pełnomocnik hodowcy: KWS Lochow Polska sp. z o.o.

Ringo

Odmiana typu pastewnego. Plenność dobra. Odporność na mączniaka prawdziwego, rdzę jęczmienia, rynchosporiozę i ciemnobrunatną plamistość średnia, na plamistość siatkową dość mała. Rośliny średniej wysokości, o przeciętnej odporności na

wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren i zawartość białka w ziarnie średnie, wyrównanie ziarna dość słabe.

Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR.

Polonia Staropolska

Odmiana typu pastewnego. Plenność dobra. Odporność na rdzę jęczmienia i rynchosporiozę średnia, na plamistość siatkową i ciemnobrunatną plamistość dość mała, na mączniaka prawdziwego mała. Rośliny niskie do bardzo niskich, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania dość wczesny. Masa 1 000 ziaren mała, wyrównanie ziarna słabe do bardzo słabego, zawartość białka w ziarnie średnia.

Hodowca: Hodowla Roślin Strzelce sp. z o.o., Grupa IHAR.

Odmiana typu pastewnego. Plenność dość dobra. Odporność na rynchosporiozę dość duża, na mączniaka prawdziwego, plamistość siatkową, rdzę jęczmienia i ciemnobrunatną plamistość średnia. Rośliny średniej wysokości o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren i wyrównanie ziarna średnie, zawartość białka w ziarnie dość mała.

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

Allianz

Odmiana typu pastewnego. Plenność dość dobra. Odporność na rynchosporiozę dość duża, na mączniaka prawdziwego i plamistość siatkową średnia, na rdzę jęczmienia i ciemnobrunatną plamistość dość mała. Rośliny dość wysokie o dość małej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania przeciętny. Masa 1 000 ziaren dość mała, wyrównanie ziarna średnie, zawartość białka w ziarnie dość duża.

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

Charakterystyka odmian owsa zwyczajnego jarego

Romulus (d. DC 07116-11/2)

Odmiana żółtoziarnista, przeznaczona do uprawy na terenie całego kraju, z wyjątkiem wyżej położonych terenów górskich. Plon ziarna z łuską oraz bez łuski dość duży. Odporność na mączniaka prawdziwego, rdzę wieńcową i septoriozę liści dość mała, na helmintosporiozę średnia. Rośliny średniej wysokości o małej odporności na wyleganie. Termin wiechowania i dojrzewania średni. Udział łuski i masa 1 000 ziaren dość duże, gęstość w stanie zsypanym duża do bardzo dużej, wyrównanie ziaren duże. Zawartość białka i tłuszczu dość duża. Tolerancja na zakwaszenie gleby średnia.

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

Elegant (d. STH 10613)

Odmiana żółtoziarnista, przeznaczona do uprawy na terenie całego kraju, z wyjątkiem wyżej położonych terenów górskich. Plon ziarna z łuską i bez łuski średni. Odporność na mączniaka prawdziwego, rdzę wieńcową i helmintosporiozę średnia, septoriozę liści dość mała. Rośliny średniej wysokości o dość dużej

odporności na wyleganie. Termin wiechowania dość wczesny, dojrzewania średni. Udział łuski średni, masa 1 000 ziaren i wyrównanie ziaren dość duże, gęstość w stanie zsypanym duża.

Zawartość białka średnia. Zawartość tłuszczu duża. Tolerancja na zakwaszenie gleby średnia.

Hodowca: Hodowla Roślin Strzelce sp. z o.o., Grupa IHAR.

Charakterystyka odmiany pszenżyta jarego

Mamut (d. DC 06177-49)

Plenność bardzo dobra. Przyrost plonu przy wysokim poziomie agrotechniki przeciętny. Odporność na septoriozę liści duża, na mączniaka prawdziwego, rynchosporiozę i fuzaariozę kłosów dość duża, na rdzę brunatną, rdzę żółtą, brunatną plamistość liści i septoriozę plew średnia. Rośliny dość niskie, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Masa 1 000 ziaren przeciętna, wyrównanie ziarna dość

dobre, gęstość w stanie zsypanym dość duża. Odporność na porastanie w kłosie średnia, liczba opadania mała. Zawartość białka dość duża. Tolerancja na zakwaszenie gleby przeciętna.

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o.

Małgorzata Woropaj-Janczak
COBORU
Stacja Doświadczalna Oceny Odmian
w Chrzastowie
Fot. archiwum redakcji

**agro
news.com.pl**

TELEWIZJA INTERAKTYWNA
www.agronews.com.pl

- Aktualne informacje o rolnictwie i przemyśle z nim związanym
- Analizy, oceny, stanowiska

Biathlon® 4D

Cztery korzyści ze skutecznego zwalczania chwastów w zbożach

1. Długi termin stosowania, aż do w pełni rozwiniętego liścia flagowego
2. Skuteczne działanie w szerokim zakresie temperatur
3. Swobodne mieszanie z innymi środkami ochrony roślin
4. Zwalczanie najważniejszych chwastów dwuliściennych, zwłaszcza chabra bławatka i przytulii czepnej

BASF Polska Sp. z o.o., infolinia: (22) 570 99 90, www.agro.basf.pl

BASF
We create chemistry

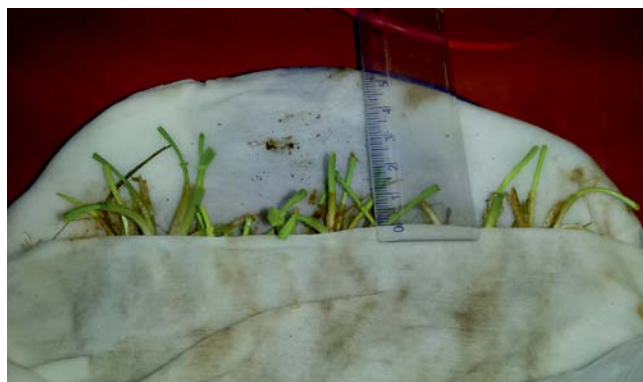
Stan naszych ozimin

Jak ocenić stan ozimin przed wiosną? Czy plantacja rokuje na prawidłowy wzrost i rozwój? Czy trzeba ją zaorać? Takie myśli, niejednemu rolnikowi z regionu, spędzają sen z powiek w dzisiejszej zaistniałej sytuacji, gdzie pola wyglądają „jak martwe”. Ocenia się, że około 50% pszenic i rzepaków będzie do likwidacji. Dla tych, którzy nie podjęli jeszcze decyzji w lutym, przedstawiamy metody oceny przezimowania ozimin.

Przed podjęciem jakichkolwiek działań powinno się przeprowadzić dokładną lustrację w różnych częściach pola. Jednym ze sposobów dających jasny obraz sytuacji jest przeprowadzenie małego doświadczenia, czyli testu oceny przezimowania zbóż metodą torsów. Polega on na pobraniu materiału roślinnego z plantacji z kilku miejsc, które faktycznie budzą sporo zastrzeżeń. Ilość pobranych do analizy roślin to około 20 sztuk z każdego miejsca. Przy pobieraniu należy zwrócić uwagę, by nie zniszczyć węzła krzewienia i dokładnie usunąć resztki gleby z systemu korzeniowego. Najprościej jest je opłukać w domu wodą. Zbyt długie korzenie można przyciąć. Następnie ostrym nożem lub nożyczkami odcinamy 1,5 cm nad węzłem krzewienia. Tak przygotowane próbki kładziemy na tackę, którą wykładamy ligniną namoczoną wodą i przykrywamy z góry innym naczyniem. Odkładamy całość na dobę w temperaturze około 22°C. Po upływie doby, możemy ocenić próbki i podzielić na kategorie:

- bez przyrostu,
- do 4 mm przyrostu, rośliny słabe,
- 5–9 mm, rośliny dobrze zimujące,
- 10 mm, rośliny bardzo dobrze zimujące.

Na podstawie wykonanej próby można ocenić przezimowanie zbóż ozimych. Na zdjęciu poniżej widoczne są przyrosty około 12 mm, co może świadczyć tylko o żywotności plantacji.

Pszenica – torsy

Ocena przezimowania rzepaku ozimego

Rzepak ozimy jest rośliną szczególnie narażoną na niekorzystne warunki atmosferyczne panujące w okresie zimy i wczesnej wiosny. Dokonanie oceny przezimowania rzepaku ozimego jest nieodzowne, ponieważ zostaje on poddany pierwszym zabiegom agrotechnicznym (nawożenie azotem) jeszcze przed ruszeniem vegetacji.

W przypadku ciężkiej zimy, kiedy brakuje okrywy śnieżnej, temperatura spada poniżej 15°C, więcej suche mroźne wiatry, ocena strat w zasiewach rzepaku ozimego jest dość trudna ze względu na różnorodny charakter uszkodzeń roślin. (Red.: poszczególne czynniki powodujące uszkodzenia roślin omawialiśmy w numerze grudniowym.)

Rzepak z nowym odrostem

Najprostszą i najmniej pracochłonną metodą oceny stanu uprawy po zimie, jest sprawdzenie stanu plantacji po ruszeniu vegetacji, jednak w przypadku rzepaku ozimego będzie ona spóźniona i nie pozwoli przez to na czas pomóc roślinom.

Lepszą formą oceny stanu plantacji pod względem zdrowotności i uszkodzenia jest odkopanie i wyjęcie z gleby roślin w paru miejscach, jeżeli tylko warunki pogodowe na to pozwalają. Następnie wizualne sprawdzenie stanu korzeni i stożków wzrostu u rośliny.

Jeżeli korzenie są miękkie, a skórka z tkanką korkową łatwo odchodzi od korzenia, to najprawdopodobniej roślina jest już martwa i z chwilą wzrostu temperatury zacznie gnić wydzielając charakterystyczny zapach gnijącej kapusty. Obumarłe lub obumierające rośliny dają się łatwo wyciągnąć z ziemi, a to dowodzi o ich uszkodzeniu w czasie zimy.

Najlepszą metodą oceny stanu plantacji rzepaku ozimego jest tzw. metoda monolitowa. Polega ona na pobraniu w kilku miejscach nienaruszonej warstwy gleby wraz z roślinami jeszcze w trakcie spoczynku zimowego, tuż przed ruszeniem vegetacji wiosennej. Pobrane warstwy o wymiarach 30 x 30 cm z głębokości 15–20 cm należy umieścić w odpowiednio przygotowanej do tego celu skrzyni, co zapobiegnie ich rozpadnięciu. Aby próba była reprezentatywna, należy pobrać 3–4 monolity z różnych miejsc plantacji. Przygotowane próby należy umieścić w pomieszczeniu

o temperaturze 12–14°C i przykryć np. mokrymi workami, żeby gleba mogła rozmarznąć. Po rozmarznieniu, z pobranych prób należy usunąć okrycie i przenieść je do suchego, jasnego pomieszczenia o temperaturze 18–20°C na około 10 dni. Po tym czasie można już określić liczbę roślin żywych, budzących wątpliwość (obumierających, chorych, uszkodzonych) i martwych. Za rośliny żywe uznaje się te, którym w ciągu tych dni przyrosły nowe liście. Na tej podstawie z proporcji trzeba określić ilość roślin żywych na 1 m² powierzchni plantacji.

O pozostawieniu lub likwidacji plantacji decyduje liczba zdrowych roślin przeciętnie na całym polu, równomierność obsady, stopień uszkodzenia i możliwość regeneracji roślin.

Nie mniej ważny jest stopień zachwaszczenia i stan gleby.

Uznaje się, że do uzyskania normalnego plonu obsada zdrowych lub częściowo uszkodzonych roślin powinna wahać się w granicach 40–70 sztuk na 1 m². Przyzwoity plon można uzyskać przy mniejszej obsadzie pod warunkiem, że rośliny będą równomiernie rozmieszczone na powierzchni pola. Plantację powinno się zlikwidować jeżeli na 1 m² jest mniej niż 20 roślin.

Rzetelność i sumiennosc przeprowadzenia lustracji to podstawa do podjęcia trafnej decyzji o dalszych losach plantacji.

Adam Piszczek, Zbigniew Skruszewicz
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
Fot. K. Lach

Przysiek, 09.02.2016 r.

Pan Krzysztof Jurgiel
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Zarząd Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej apeluje do Pana Ministra o pilne podjęcie działań wspierających gospodarstwa i rodziny rolników dotkniętych niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi w tegorocznym sezonie wegetacyjnym. Warunki pogodowe, jakie wystąpiły jesienią ubiegłego roku (długotrwała susza) nie sprzyjały terminowym siewom i dobrym wschodom ozimin oraz ich vegetacji w okresie przedzimowym. Czynniki te spowodowały, że kondycja większości ozimin w naszym regionie nie była najlepsza. Dlatego też z niepokojem oczekiwaliśmy nadchodzącej zimy. Wietrzna pogoda wraz ze styczniowymi mrozami, przy braku okrywy śnieżnej niejako potwierdziły nasze obawy. Oceniamy, że znaczna część ozimin i rzepaku wymagać będzie przesiewu. Z naszych obserwacji wynika, że najgorzej przezimowała pszenica, rzepak i jęczmień. Rośliny tego gatunku mają nienaturalny „rudy” kolor, zarówno liście, jak i korzenie nie dają oznak wiosennej vegetacji. Taki stan utrzymuje się już od ponad tygodnia przy temperaturach sprzyjających wznowieniu vegetacji, wynoszących w dzień 6–10°C. Wszystko wskazuje na to, że duże powierzchnie ozimin i rzepaku będą wymagały przesiewów.

Biorąc pod uwagę fakt, że wpływ opisanych wyżej niekorzystnych zjawisk pogodowych na stan przezimowania zbóż i rzepaku może dotyczyć dużych powierzchni, wnioskujemy o przygotowanie stosownego programu pomocowego dla rolników.

Ryszard Kierzek
Prezes Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej

REKLAMA

www.pulawy.com

NAWOZY Z PUŁAW
POTĘGA URODZAJU

Pulan
saletra amonowa

Pulrea
mocznik

Pulsar
siarczan amonu

RSM
rozwar saletrano-mocznikowy

AUTORYZOWANY DYSTRYBUTOR

Adamski Marek Zakłady Zbożowe w Żninie

ul. Sportowa 1, 88-400 Żnin,

tel. 52/ 30 20 605 | 52/ 30 20 606

www.zzznin.pl

Odmiany ościste nie dla dzika

Liczebność dzikiej zwierzyny w Polsce z roku na rok zwiększa się. Niewątpliwie jest to bardzo pozytywne zjawisko. Jednak uprawy rolne są coraz bardziej narażone na szkody spowodowane przez tę zwierzynę, co sprzyja narastającym sporom i konfliktom pomiędzy rolnikami a członkami kół łowieckich.

Najwięcej szkód wyrządzają dziki. W ciągu kilku ostatnich lat ich populacja rozrosła się i jest trudna do opanowania. Jest po prostu za duża i problem z roku na rok nasila się. Przyczyną tego zjawiska było mniejsze niż zakładane wykonanie planów łowieckich przez koła łowieckie. Oprócz tego, na przyrost populacji tych zwierząt miał wpływ łagodniejszy klimat, jak i zmiany w prowadzeniu upraw przez rolników. Przedstawiciele kół łowieckich obwiniają producentów rolnych, którzy obsiewają coraz większe połacie pól, często aż do samego skraju lasu. Nie pozostawiają wolnej przestrzeni, na której łatwo upolować zwierzynę. Jeżeli jej nie ma lub połącz jest zbyt wąska, polowania są mniej skuteczne. Dodatkowym problemem jest stale rozwijająca się infrastruktura, przez co dziki podchodzą coraz bliżej siedlisk ludzkich. Ponadto zwiększyła się płodność tych zwierząt. Dzikie też szybciej dorastają i osiągają dojrzałość płciową. Lochy wypraszają się teraz dwa razy w roku, a nie jak kiedyś tylko raz. Dzikie rozmnażają się na potęgę. Wskutek tego w ciągu 10 lat populacja dzika w Polsce wzrosła ponad dwukrotnie, przyczyniając się do coraz liczniejszych strat w uprawach. Dane, zgromadzone przez Polski Związek Łowiecki półtora roku temu, mówią o kolejnym wzroście populacji i kształtowaniu się liczebności na poziomie około 300 tysięcy osobników.

Rolnicy zgodnie z prawem zgłaszają się do miejscowych kół łowieckich z wnioskami o odszkodowania. Ich

wysokość nie jest satysfakcjonująca. Rolnicy liczą na odstrzał, ale pozbycie się dzików nie jest łatwe.

Na ogół wieczorami wataha rusza na żer. Wtedy pola i uprawy stają przed nimi otworem. Dzikie wybierają miejsca, w których właściwego pokarmu jest w bród. Na plantacjach obserwujemy przeoraną ziemię, którą to dzik przekopuje za pomocą gwizdu, czyli ryja z tarczą ryjową, która ułatwia zwierzęciu pozyskanie pokarmu. Dieta jest zdecydowanie roślinna. Dzikie przeważnie wyrządzają szkody na polach położonych blisko skraju lasu, najczęściej w uprawie kukurydzy – niszczą plantacje zaraz po wysiewie. Lubią także zboża, szczególnie pszenicę, rzepak, do ich przysmaków należą też ziemniaki. Poza tym zaobserwowano również zmianę składu diety dzika – do niedawna rośliny uprawne stanowiły 25%, teraz liczba ta wzrosła do blisko 80%. Problemy powszechnego występowania dzików na plantacjach wymusiły opracowanie wielu metod zapobiegania szkodom wyrządzanym przez zwierzęta. Jedne są mniej, inne bardziej skuteczne.

Jednym z efektywniejszych i niegenerujących dodatkowych nakładów sposobów na zniechęcenie dzików do odwiedzania naszych plantacji jest wybór odpowiednich odmian. W przypadku pszenicy warto rozważyć uprawę form ościstych, które są szczególnie przydatne na terenach przyleśnych. Zdecydowanie rzadziej są niszczone przez dziki i inną zwierzynę leśną.

Niestety, w dostępnej na polskim rynku ofercie znajduje się niewiele odmian jarych tego typu. Należy zauważyć, że pszenice ościste dorównują plonem formom nieościstym. Trzeba wybrać taką, która łączy wysoką zdrowotność kłosa i liścia ze stabilnym plonem. Tego typu odmiany dzięki bardzo dobremu profilowi zdrowotnościowemu doskonale udają się po każdym przedplonie, włączając w to również kukurydzę. Warto, by odmiana posiadała cechy wysokojakościowe. Przykładem może być odmiana jakościowa typu A – Quintus. Jest to pszenica jara średnio wczesna, o wysokim plonie, cechująca się bardzo wysoką masą tysiąca ziaren. Jest tolerancyjna na fuzariozę oraz odporna na rdzę żółtą, brunatną i inne choroby liści. Toleruje przedplony zbożowe oraz stanowiska o nadmiernych opadach.

Z uwagi na rosnące zagrożenie ze strony dzików i innych zwierząt leśnych wybór odmian jarych ościstych, w których zwierzęta nie żerują, gdyż czują się na takich plantacjach niekomfortowo jest najprostszym sposobem eliminowania strat spowodowanych przez zwierzęta łowne. Zastanawiając się nad wyborem odpowiedniej odmiany warto rozważyć wybór pszenicy typu ostka, gdyż w końcowym efekcie okazuje się to być bardziej opłacalne, niż narażenie na zniszczenie całych plantacji obsianych uprawami „nieościstymi”.

Anna Rogowska, Agencja Jatrejon
Fot. archiwum redakcji

Wing® P

Skuteczny, bezpieczny... bohater walki z chwastami!

- Skuteczny w zwalczaniu chwastów jedno- i dwuliściennych
- Bezpieczny dla kukurydzy i roślin następczych
- Dobry partner do mieszanin

BASF
We create chemistry

BASF Polska Sp. z o.o., infolinia: (22) 570 99 90, www.agro.basf.pl

Ze środków ochrony roślin należy korzystać z zachowaniem bezpieczeństwa. Przed każdym użyciem przeczytaj informacje zamieszczone w etykiecie i informacje dotyczące produktu. Zwróć uwagę na zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia oraz przestrzegaj środków bezpieczeństwa zamieszczone w etykiecie.

Bakterie brodawkowe

Rośliny bobowate to liczna i różnorodna grupa roślin, którą wyróżnia zdolność do współdziałania korzeni z bakteriami umożliwiającymi wiązanie azotu atmosferycznego. Dzieje się to w środowisku glebowym, w którym znajdują się właściwe bakterie brodawkowe.

Symbioza polega na tworzeniu przez roślinę brodawek korzeniowych, które są skupiskiem bakterii zdolnych do wiązania azotu atmosferycznego. Związany azot jest tylko w części wykorzystany przez roślinę, a pozostała część wzbogaca środowisko glebowe. Podczas symbiozy bakterie dostarczają roślinie azot, a w zamian otrzymują związki energetyczne. Po obumarciu brodawek korzeniowych bakterie przedostają się do gleby, w której mogą bytować przez wiele lat. Ich żywotność zależy od kilku czynników, m.in. częstotliwości i rodzaju uprawy na danym polu roślin bobowatych, specyfiki bakterii, kwasowości gleby, rodzaju zabiegów agrotechnicznych, nawożenia.

Wiązanie azotu atmosferycznego zachodzi tylko wtedy, gdy w glebie znajdują się komórki korzeni rośliny bobowatej i bakterie brodawkowe z odpowiedniej grupy. W innym przypadku rizobia, chociaż będą w glebie, nie uaktywnią się.

Aby zrozumieć, dlaczego ważne jest dodatkowe szczepienie bakteriami materiału siewnego bobowatych, należy poznać choćby w zarysie mechanizm funkcjonowania układu symbiotycznego korzenie – bakterie brodawkowe (rizobia). Symbioza bakterii z korzeniami roślin polega na wzajemnym rozpoznawaniu chemicznych sygnałów partnerów. Substancje chemiczne wytwarzane przez roślinę (węglowodany, witaminy, kwasy organiczne, aminokwasy i inne) są rozpoznawane przez bakterie i fakt ten umożliwia rozpoczęcie symbiozy. Natomiast bakterie wytwarzają specyficzne czynniki sygnałowe. Gdy komórka bakteryjna przylączy się do powierzchni włośnika, ulega on deformacji, zagina się i skręca. Bakteria

wnika do zniekształconego włośnika. Dalsza infekcja polega na wprowadzeniu bakterii za pomocą tzw. nici infekcyjnej do powstających brodawek. Wewnątrz brodawek bakterie tworzą bakteroidy, wiążące wolny azot przy udziale kompleksu enzymatycznego – nitrogenazy.

Aby umożliwić i ułatwić roślinom bobowatym proces wiązania azotu atmosferycznego, dostarcza się im szczepionki. Zawierają one żywe, bardzo liczne bakterie brodawkowe, których użycie jest często warunkiem niezbędnym do przebiegu procesu symbiozy.

Wprowadzenie szczepionek znacznie zmieniło wielkość i jakość plonów roślin wysokobiałkowych. W wielu przypadkach pozwoliło bobowatym na rozpoczęcie efektywnej symbiozy z bakteriami, a w konsekwencji umożliwiło zwiększenie produkcji azotu pozostającego w glebie, uprawę bobowatych na glebach zakwaszonych, rekultywowanie gleb i nieużytków. Rośnie zainteresowanie szczepionkami, które traktowane są też jako przykład biologicznej metody zwiększania plonu i poprawiania jego jakości. Wprowadzone w ubiegłym roku zmiany warunków otrzymywania dopłat bezpośrednich do upraw, zmiany w programach wariantów rolnościwiskowych, dodatkowe promowanie roślin wysokobiałkowych (polskie białko) oraz walory i możliwości wykorzystania roślin bobowatych przełożyły się na wyraźny wzrost ich arealu w ogólnej strukturze zasiewów. Zakłada się, że ten trend utrzyma się co najmniej tak długo, dopóki istnieje będzie program białkowy.

Stanisław Szwejka
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
Fot. archiwum redakcji

Mospilan 20 SP – insektycyd korzyści!

Korzyść 1

Długie i skuteczne działanie produktu – wynika ze specyfiki substancji aktywnej – acetamiprydu.

Mechanizm LA+ (long action+; po pol.: długie działanie+) zapewnia wysoką skuteczność zwalczania szkodników dzięki wydłużonemu okresowi ich kontaktu z produktem. Polega on na paraliżowaniu układu nerwowego szkodników, co prowadzi do zaprzestania żerowania, a w konsekwencji do ich śmierci.

Mospilan 20 SP nie działa natychmiast, jednak bezpośrednio po jego zastosowaniu szkodniki przestają żerować, ich śmierć następuje natomiast po kilku godzinach.

Dlatego skuteczność **Mospilanu 20 SP** należy oceniać po pewnym czasie od zastosowania. Badania prowadzone w Instytucie Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu potwierdzają długotrwałą i skuteczną **mechanizm LA+** (long action+) działania **Mospilanu 20 SP**.

Korzyść 2

Możliwość stosowania przez cały okres wiosennej wegetacji rzepaku oraz zwalczania najważniejszych szkodników.

Mospilan 20 SP wykazuje skuteczne działanie niezależnie od temperatury, co sprawia, że zwalcza nie tylko słodyszka rzepakowego, ale też chowacze łądogowe (w niskiej temperaturze) oraz szkodniki luszczynowe (w wysokiej temperaturze).

Szerokie spektrum działania Mospilanu 20 SP pozwala na zwalczanie wszystkich ważnych szkodników rzepaku.

Mospilan 20 SP to idealne rozwiązanie w przypadku coraz częstszych tzw. nalotów mieszanych (np. słodyszka i chowacza podobnika).

Korzyść 3

Selektywne działanie zapewnia bezpieczeństwo owadom zapylającym i organizmom pożytecznym.

Według opinii Instytutu Ochrony Środowiska – PIB (2013 r.) **Mospilan 20 SP nie stwarza zagrożenia podczas stosowania w okresie aktywności pszczoł oraz w czasie kwitnienia roślin lub chwastów.** Jednak zgodnie z zaleceniami dobrej praktyki ochrony roślin, w trakcie kwitnienia sugerujemy stosować środek poza okresem aktywności pszczoł i innych owadów zapylających*.

* Powyższy zapis znajduje się w aktualnej etykiecie-instrukcji stosowania środka.

Korzyść 4

Odporność pod kontrolą to jeden z wielu atutów **Mospilanu 20 SP**. Narastającym problemem w rzepaku jest odporność słodyszka rzepakowego na substancje aktywne. Według doniesień naukowych odporność słodyszka na substancje aktywne środków z grupy pyretroidów stwierdzono już na 2/3 arealu tej uprawy w Europie. Problem obniżonej wrażliwości dotyczy również substancji z innych niż pyretroidy grup chemicznych. **Rozwiązaniem tego problemu jest Mospilan 20 SP**, który wg badań IOR-PIB Poznań jest nadal wysoce skuteczny w zwalczaniu populacji słodyszka.

Korzyść 5

Wyższy i jakościowo lepszy plon.

Jest to efekt selektywnego działania **Mospilanu 20 SP**. Plon rzepaku ozimego aż w 30% zależy od owadów zapylających. **Mospilan 20 SP**, na tle insektycydów, charakteryzuje najlepszy profil bezpieczeństwa dla owadów zapylających, stwarzając **optymalne warunki do rozwoju i plonowania rzepaku**. Udowadniają to wyniki doświadczenia przeprowadzonego w 2011 r. przez IOR-PIB w Poznaniu.

Korzyść 6

Oszczędności wynikające z niskich dawek.

W uprawie rzepaku **Mospilan 20 SP** należy stosować w dawce 120 g/ha w celu zwalczania słodyszka rzepakowego, chowacza podobnika i przszczarka kapustnika. Dawka zarejestrowana do zwalczania chowacza łądogowych, tj. chowacza brukwiaczka i chowacza czterozębego, wynosi 200-250 g/ha. Niemniej według wieloletniej praktyki, potwierdzonej badaniami rynkowymi**, producenci rzepaku stosują z powodzeniem do zwalczania **chowaczy łądogowych (brukwiaczka i czterozębego) Mospilan 20 SP w dawce 120 g/ha.**

** Badania AMIS 2012-2014 firmy Kleffmann.

Korzyść 7

Korzystna cena – w 2016 r.

Mospilan 20 SP będzie sprzedawany w specjalnych opakowaniach promocyjnych! Do każdego opakowania dołączane będzie żółte naczynie chwytne, do monitorowania szkodników rzepaku. Przy zakupie **Mospilanu 20 SP** do ochrony rzepaku będzie można uzyskać również **bardzo atrakcyjny rabat**. Szczegóły promocji u Przedstawicieli Regionalnych Sumi Agro Poland.

Mospilan® 20 SP

INSEKTYCYD KORZYŚCI

- Działa długo dzięki mechanizmowi **LA+**
- Zwalcza wszystkie szkodniki rzepaku już od wczesnej wiosny
- Podnosi plony rzepaku

Mechanizm **LA+** (long action+) zapewnia dużą skuteczność zwalczania szkodników dzięki wydłużonemu okresowi kontaktu z produktem

W 2016 roku zwalczaj szkodniki oszczędnie i skutecznie

Ze środków ochrony roślin należy korzystać z zachowaniem bezpieczeństwa. Przed każdym użyciem przeczytaj informacje zamieszczone w etykiecie i informacje dotyczące produktu. Zwróć uwagę na zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia oraz przestrzegaj środków bezpieczeństwa zamieszczonych w etykiecie.

Polecane bobowate

Warunki agrometeorologiczne w 2015 roku nie były korzystne dla uprawy roślin bobowatych. Mała ilość opadów w czasie wegetacji, wysokie temperatury w ciągu dnia i duża ich dobową amplituda spowodowały, że uzyskane plony były najniższe w omawianym trzyleciu.

W opracowaniu zamieszczone są wyniki plonowania i cechy rolniczo-użytkowe roślin bobowatych, a także opisy odmian zalecanych do uprawy w 2016 roku. Przy nazwie odmiany podano rok rejestracji, na końcu adres hodowcy, a w przypadku odmiany zagranicznej reprezentanta

w Polsce. Wszelkie informacje o odmianach dostępne są na stronie internetowej SDOO Chrzastowo: www.chrzastowo.coboru.pl.

Autorami opisów odmian są pracownicy COBORU: prof. dr hab. P. J. Domański oraz mgr inż. A. Osiecka.

Groch siewny

W Krajowym rejestrze znajduje się 15 odmian ogólnoużytkowych oraz 7 odmian pastewnych grochu siewnego. W 2015 roku w województwie kujawsko-pomorskim przeprowadzono 4 doświadczenia z odmianami ogólnoużytkowymi i pastewnymi zlokalizowane w SDOO Chrzastowo, ZDOO Głębokie, ZDOO Głodowo i w P.W. Farol Fałęcin (tylko odmiany ogólnoużytkowe). Od 2010 roku opracowanie poszerzone jest o wyniki doświadczenia z ZDOO Bobrowniki (województwo wielkopolskie) z odmianami pastewnymi, a od 2015 również z ogólnoużytkowymi.

W roku ubiegłym średni plon odmian ogólnoużytkowych grochu siewnego wyniósł 46,1 dt/ha, a pastewnych 45,2 dt/ha. Spośród 8 badanych odmian ogólnoużytkowych najlepiej plonowała Batuta, Arwena, Mentor i Akord. Spośród odmian pastewnych najwyższe plony uzyskały Turnia i Hubal. W grupie odmian ogólnoużytkowych wystąpiło niewielkie wyleganie przed zbiorem. Z chorób w niewielkim

nasileniu wystąpiła askochytoza oraz mączniak prawdziwy. Z odmian pastewnych najbardziej wyległy Hubal

i Turnia. Z chorób wystąpiła jedynie askochytoza, również w niewielkim nasileniu.

Lista odmian zalecanych (LOZ) dla grochu siewnego

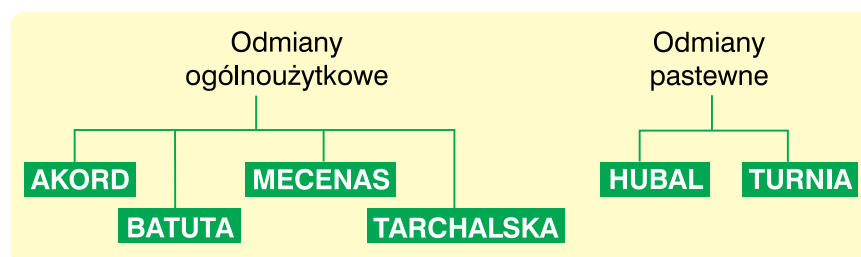

Tabela 1. Plonowanie i cechy rolniczo-użytkowe odmian grochu ogólnoużytkowego w doświadczeniach PDO w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 roku

Lp	Odmiana	Rok wpisania do KR	Plon nasion (dt/ha)		Wysokość roślin (cm)	Wyleganie przed zbiorem skala 9 ^o	Liczba dni od siewu do dojrzałości technicznej	Równomierność dojrzenia skala 9 ^o	Masa 1 000 nasion (g)
			2015	2013–2015					
wzorzec			46,1	51,3	71	7,1	113	8,4	238
1	Ezop	2004	43,8	49,8	73	7,0	115	7,9	255
2	Tarchalska LOZ	2004	45,6	51,3	70	7,1	112	8,7	244
3	Batuta LOZ	2009	47,5	52,8	75	6,5	116	8,1	238
4	Mentor	2011	47,0	50,8	76	6,8	112	8,7	209
5	Akord LOZ	2012	46,6	50,8	68	7,4	111	9,0	243
6	Mecenas LOZ	2012	46,1	52,3	70	7,7	111	9,0	243
7	Audit	2014	44,7		75	7,2	114	7,9	239
8	Arwena	2015	47,5		61	7,2	113	8,1	234

AKORD (2012)

Odmiana ogólnoużytkowa, wąsolistna o białych kwiatach, przeznaczona do uprawy na suche nasiona do wykorzystania na paszę i konsumpcję. Plon nasion i białka bardzo duży. Termin kwitnienia i dojrzenia średni, okres kwitnienia średniej długości. Rośliny średniej wysokości, o dużej odporności na wyleganie w czasie kwitnienia i dość małej do średniej przed zbiorem. Odporna na choroby, zwłaszcza na mączniaka rzekomego i rdzę grochu. Dojrzewa równomiernie. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona barwy żółtej, drobne, o średniej zawartości białka ogólnego. Zawartość włókna surowego mała do bardzo małej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksów pszenicznych. Optymalna obsada roślin około 110 szt./m².

Hodowca: Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., ul. Kasztanowa 5, 63–004 Tulce.

BATUTA (2009)

Odmiana wąsolistna, przeznaczona do uprawy na suche nasiona do wykorzystania na konsumpcję i na paszę. Plon nasion i białka ogólnego bardzo duży, stabilny w latach badań. Termin kwitnienia i dojrzenia średni do dość późnego, okres kwitnienia średni. Rośliny średniej wysokości, cechują się bardzo dobrą sztywnością w czasie kwitnienia i dobrą przed zbiorem. W bardzo małym stopniu podatna na choroby. Rośliny dojrzejają dość

równomiernie. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Odmiana żółtonasienna, nasiona średniej wielkości o zawartości białka nieco mniejszej od średniej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksów pszenicznych. Optymalna obsada roślin około 110 szt./m².

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o., Choryń 27, 64–000 Kościan.

MECENAS (2012)

Odmiana ogólnoużytkowa, wąsolistna, o białych kwiatach, przeznaczona do uprawy na suche nasiona do wykorzystania na paszę i konsumpcję. Plon nasion i białka ogólnego bardzo duży. Termin kwitnienia i dojrzenia średni, okres kwitnienia średniej długości. Rośliny średniej do małej wysokości, o średniej do dużej odporności na wyleganie w czasie kwitnienia i średniej do dużej przed zbiorem. Cechuje się dużą odpornością na wyleganie w czasie kwitnienia. Odporność na choroby duża, zwłaszcza na mączniaka rzekomego i rdzę grochu. Dojrzewa równomiernie. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona barwy żółtej, drobne, o średniej zawartości białka ogólnego. Zawartość włókna surowego mała do bardzo małej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksów pszenicznych. Optymalna obsada roślin około 110 szt./m².

Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR, Smolice 146, 63–740 Kobylin.

TARCHALSKA (2004)

Odmiana wąsolistna, przydatna do uprawy na zbiór suchych nasion z przeznaczeniem na paszę oraz na cele kulinarne. Termin kwitnienia i dojrzenia średni. Okres kwitnienia średni. Rośliny średnio wysokie. Wyleganie na początku kwitnienia nie występuje, w fazie końca kwitnienia bardzo małe, przed zbiorem małe. Równomierność dojrzenia dość dobra. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Plonowanie w odniesieniu do nasion i białka ogólnego bardzo duże do dużego. Zawartość białka ogólnego w nasionach mała. Masa 1 000 nasion dość duża. Udział nasion bardzo dużych duży, bardzo małych bardzo mały. Intensywność pobierania wody przez nasiona średnia do małej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksów pszenicznych. Optymalna obsada roślin około 120 szt./m².

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o., Choryń 27, 64–000 Kościan.

Tabela 2. Plonowanie i cechy rolniczo-użytkowe odmian grochu pastewnego w doświadczeniach PDO w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 roku

Lp.	Odmiana	Rok wpisania do KR	Plon nasion (dt/ha)		Wysokość roślin (cm)	Wyleganie przed zbiorem skala 9°	Liczba dni od siewu do dojrzałości technicznej	Równomierność dojrzewania skala 9°	Masa 1 000 nasion (g)	
			2015	2013–2015						
wzorzec			45,2	40,0	63	6,2	110	9,0	229	
1	Hubal	LOZ	2005	45,7	42,4	67	4,9	109	9,0	232
2	Milwa		2005	44,7	38,8	55	7,0	108	9,0	227
3	Model		2011	44,3	39,6	66	7,9	112	9,0	239
4	Turnia	LOZ	2011	46,1	40,8	64	5,0	111	9,0	218

HUBAL (2005)

Odmiana o liściach parzystopierzastych, której przeznaczeniem jest uprawa na suche nasiona paszowe. Termin kwitnienia i dojrzewania średni. Długość okresu kwitnienia średnia do nieco krótszej. Rośliny średnio wysokie, które w fazie kwitnienia zachowują bardzo dobrą sztywność. Wyleganie przed zbiorem średnie. Łan dojrzewa równomiernie. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Bardzo plenna zarówno w plonie nasion, jak i białka. Zawartość białka ogólnego duża do bardzo dużej. Masa 1 000 nasion

średnia. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin około 100 szt./m².

Hodowca: DANKO Hodowla Roślin sp. z o.o., Choryń 27, 64-000 Kościan.

TURNIA (2011)

Odmiana pastewna, nasienna, wąsolistna, o barwnych kwiatach. Plon nasion dość duży do dużego, białka średni. Termin kwitnienia wczesny, dojrzewania średni. Okres kwitnienia średni do dość długiego. Rośliny średnio wysokie. Wyleganie w fazie

początku kwitnienia nie występuje, w końcu kwitnienia małe, przed zbiorem średnie. Podatność na choroby mała. Równomierność dojrzewania roślin dobra. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona drobne. Zawartość białka ogólnego dość mała, włókna surowego dość mała do średniej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin około 110 szt./m².

Hodowca: Poznańska Hodowla Roślin sp. z o. o., ul. Kasztanowa 5, 63-004 Tulce.

Łubin wąskolistny

W Krajowym rejestrze znajduje się 20 odmian łubinu wąskolistnego, różniących się pod względem cech morfologicznych tj. typ wzrostu, barwa kwiatów, liści, nasion, zawartością alkaloidów i białka ogólnego. W 2015 roku w województwie kujawsko-pomorskim przeprowadzono 1 doświadczenie z łubinem wąskolistnym w ZDOO Głodowo. W latach 2010–2013 wykorzystywano w opracowaniu wyniki doświadczeń przeprowadzonych w ZDOO Bobrowniki (województwo wielkopolskie), a od 2014 roku z ZDOO Wyczechy (województwo pomorskie). W roku ubiegłym średni plon odmian łubinu wąskolistnego wyniósł 18,2 dt/ha i był o połowę niższy niż w roku 2014. Przyczyniła się do tego susza, która wystąpiła latem. Na skutek suszy rośliny wytworzyły mniej rozgałęzień bocznych i zawiązały mniejszą ilość strąków. Z odmian badanych 3

lata najwyżej plonowały: Regent, Boruta i Kalif, z badanych 2 lata Wars. Wysokie plony uzyskała również badana jeden rok Rumba. Z chorób

wystąpiła zgorzel naczyniowa szczególnie widoczna u odmian: Sonet, Neptun, Kurant, Lazur oraz Salsa.

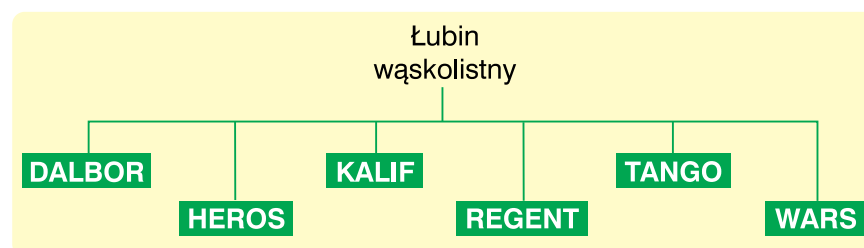
Lista odmian zalecanych (LOZ) dla łubinu wąskolistnego

Tabela 3. Plonowanie i cechy rolniczo-użytkowe odmian łubinu wąskolistnego w doświadczeniach PDO w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 roku

Lp.	Odmiana	Rok wpisania do KR	Plon nasion (dt/ha)		Wysokość roślin (cm)	Wyleganie przed zbiorem skala 9°	Liczba dni od siewu do dojrzałości technicznej	Choroby		Masa 1 000 nasion (g)
			2015	2013–2015				Zgorzel naczyniowa	Antraknoza	
wzorzec			18,2	28,0	45	9,0	110	6,3	9,0	134
Niesamokończące										
1	Zeus	2002	15,1	26,6	51	9,0	110	6,0	9,0	133
2	Graf	2004	18,9	29,7	43	9,0	112	8,1	9,0	122
3	Kalif	LOZ	2006	20,6	29,7	44	113	7,3	9,0	145
4	Bojar	2007	14,9	25,5	40	9,0	111	7,1	9,0	149
5	Neptun	2009	16,0	26,6	41	9,0	106	5,0	9,0	138
6	Dalbor	LOZ	2011	15,5	26,9	39	108	6,0	9,0	124
7	Heros	LOZ	2011	16,6	28,3	37	110	6,0	9,0	109
8	Tango	LOZ	2012	19,3	30,5	48	113	6,0	9,0	137
9	Kurant	2014	17,3		48	9,0	109	5,0	9,0	143
10	Wars	LOZ	2014	22,4		44	112	6,3	9,0	138
11	Lazur	2015	17,3		45	9,0	108	5,0	9,0	134
12	Rumba	2015	20,7		48	9,0	110	7,3	9,0	141
13	Salsa	2015	14,6		47	9,0	108	4,3	9,0	118
Samokończące										
14	Sonet	1999	16,4	23,2	48	9,0	106	5,0	9,0	132
15	Boruta	2002	22,2	28,8	50	9,0	115	8,1	9,0	137
16	Regent	LOZ	2009	23,7	30,8	47	111	8,1	9,0	146

KALIF (2006)

Odmiana niesamokończąca (tradycyjna), przydatna do uprawy na nasiona paszowe, o małej zawartości alkaloidów. Bardzo plenna w plonie nasion i białka. Termin kwitnienia i długość trwania tej fazy oraz termin dojrzewania średni. Termin tworzenia pędu głównego wczesny do średniego. Rośliny średnie do wysokich. Wyleganie w początku fazy kwitnienia nie występuje, w końcu kwitnienia i przed zbiorem małe. W warunkach sprzyjających wystąpieniu chorób, podatność na porażenie grzybami z rodzaju *Fusarium* i opadzinę liści mała. Równomierność dojrzewania dobra. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona z jasną okrywą, masa 1 000 nasion mała. Zawartość białka ogólnego w nasionach średnia do małej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR, Smolice 146, 63-740 Kobylin.

DALBOR (2011)

Odmiana niesamokończąca, przydatna do uprawy na nasiona paszowe,

o małej zawartości alkaloidów. Plon nasion i białka bardzo duży, największy spośród wszystkich badanych odmian. Termin kwitnienia i dojrzewania dość wczesny. Okres kwitnienia średni. Rośliny średnio wysokie. Wyleganie w fazie początku kwitnienia nie występuje, w końcu kwitnienia bardzo małe, przed zbiorem dość małe. Podatność na grzyby z rodzaju *Fusarium* bardzo mała do małej, na inne patogeny dość mała. Dojrzewanie równomierne. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona drobne. Zawartość białka ogólnego w nasionach duża, tłuszczu surowego mała, włókna surowego średnia do dość małej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin około 100 szt./m².

Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR, Smolice 146, 63-740 Kobylin.

HEROS (2011)

Odmiana niesamokończąca, przydatna do uprawy na nasiona paszowe, o małej zawartości alkaloidów. Plon nasion bardzo duży, białka bardzo

duży do dużego. Termin kwitnienia i dojrzewania dość wczesny. Okres kwitnienia średni. Wysokość roślin średnia do niższej. Wyleganie w fazie początku kwitnienia nie występuje, w końcu kwitnienia bardzo małe, przed zbiorem dość małe. Podatność na grzyby z rodzaju *Fusarium* bardzo mała do małej, na inne patogeny dość mała. Dojrzewanie równomierne. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona bardzo drobne. Zawartość białka ogólnego w nasionach średnia, tłuszczu surowego mała, włókna surowego

średnia do dość dużej. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin około 100 szt./m².

Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR, Smolice 146, 63-740 Kobylin.

TANGO (2012)

Odmiana niesamokończąca, niskoalkaloidowa. Plon nasion duży, białka bardzo duży. Termin kwitnienia i dojrzewania średni. Okres kwitnienia średniej długości. Rośliny wysokie, o dużej do bardzo dużej odporności na wyleganie w fazie kwitnienia i przed zbiorem nasion. Odporność na choroby duża do bardzo dużej. Dojrzewa dość równomiernie. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Masa 1 000 nasion średnia. Zawartość białka ogólnego w nasionach duża, tłuszczu surowego średnia, włókna surowego średnia. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin w uprawie na nasiona około 100 szt./m².

Hodowca: Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., ul. Kasztanowa 5, 63-004 Tulce.

REGENT (2009)

Odmiana samokończąca, przydatna do uprawy na nasiona paszowe, o małej zawartości alkaloidów. Plon nasion duży, białka ogólnego dość duży. Termin kwitnienia i dojrzewania dość wczesny, długość okresu kwitnienia krótka. Wysokość roślin nieco niższa od średniej. Wyleganie w fazie początku kwitnienia nie występuje, w końcu kwitnienia bardzo małe, przed zbiorem małe. Podatność na porażenie grzybami z rodzaju *Fusarium* i opadzinę liści mała. Równomierność dojrzewania dobra. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion bardzo mała. Nasiona wielobarwne ciemne, masa 1 000 nasion mała do bardzo małej. Zawartość białka ogólnego w nasionach średnia, tłuszczu surowego dość duża, włókna względnie mała. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin około 120 szt./m².

Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR, Smolice 146, 63-740 Kobylin.

WARS (2014)

Odmiana niesamokończąca, niskoalkaloidowa przydatna do uprawy na nasiona paszowe. Plon nasion duży, białka dość duży do dużego. Termin kwitnienia roślin i dojrzewania średni. Okres kwitnienia średniej długości. Rośliny średnie do dość wysokich, w fazie początku kwitnienia niewylegające. Wyleganie w fazie końca kwitnienia i przed zbiorem bardzo małe. Odporność na choroby (fuzarioza, opadzinę liści,

antraknoza) duża do bardzo dużej. Dojrzewanie równomierne. Skłonność do pęknięcia strąków i osypywania nasion dość mała. Masa 1 000 nasion dość mała. Zawartość białka ogólnego w nasionach dość mała, tłuszczu surowego i włókna surowego średnia. Zawartość alkaloidów bardzo mała, wyróżniająca w porównaniu do odmian zarejestrowanych. Najbardziej odpowiednimi do uprawy są gleby kompleksu żytznego bardzo dobrego. Optymalna obsada roślin w uprawie na nasiona około 100 szt./m².

Hodowca: Hodowla Roślin Smolice sp. z o.o., Grupa IHAR, Smolice 146, 63-740 Kobylin.

Łubin żółty

W Krajowym rejestrze znajduje się 8 odmian łubinu żółtego, w tym 2 samokończące. Wszystkie odmiany cechuje niska zawartość alkaloidów w nasionach. W 2015 roku w województwie kujawsko-pomorskim przeprowadzono 1 doświadczenie z łubinem żółtym w ZDOO Głodowo. Od 6 lat do opracowania włączane są wyniki doświadczenia wykonanego w ZDOO Bobrowniki (województwo wielkopolskie). W roku ubiegłym średni plon odmian łubinu żółtego

wyniósł 19,0 dt/ha i był niższy niż w 2014 roku. Najwyżej plonowały odmiany: Bursztyn, Lord i Baryt, natomiast najniżej Mister. Wyleganie przed zbiorem nie wystąpiło.

Lista odmian zalecanych (LOZ) dla łubinu żółtego

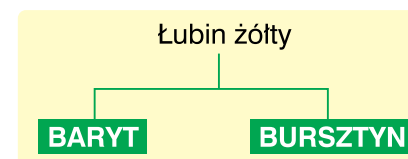

Tabela 4. Plonowanie i cechy rolniczo-użytkowe odmian łubinu żółtego w doświadczeniach PDO w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Odmiana	Rok wpisania do KR	Plon nasion (dt/ha)		Wysokość roślin (cm)	Wyleganie przed zbiorem skala 9°	Liczba dni od siewu do dojrzałości technicznej	Masa 1 000 nasion (g)
			2015	2013-2015				
wzorzec			19,0	21,6	56	9,0	118	127
Niesamokończące								
1	Mister	2003	16,7	21,4	54	9,0	118	131
2	Lord	2006	20,5	21,8	57	9,0	119	126
3	Baryt LOZ	2011	19,6	22,9	57	9,0	118	120
4	Bursztyn LOZ	2014	21,1		58	9,0	119	126
Samokończące								
5	Taper	2002	17,9	19,4	54	9,0	114	122
6	Perkoz	2008	18,1	20,5	56	9,0	118	138

BURSZTYN (2014)

Odmiana niesamokończąca, o małej zawartości alkaloidów, przydatna do uprawy na nasiona z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt gospodarskich. Plon nasion duży, stabilny w latach. Plon białka dość duży. Termin kwitnienia roślin i dojrzewania wczesny. Okres kwitnienia średni. Rośliny średnio wysokie. Wyleganie w fazie początku kwitnienia znikome, w końcu kwitnienia małe, przed zbiorem dość małe. Podatność na choroby fuzaryjne mała, na antraknozę dość mała. Rośliny dojrzewają dość równomiernie. Nasiona średniej wielkości o bardzo dużej zawartości

białka ogólnego. Zawartość tłuszczu średnia, włókna surowego dość duża. Najbardziej odpowiednimi do uprawy są gleby kompleksu żytznego dobrego. Optymalna obsada roślin około 90 szt./m².

Hodowca: Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., ul. Kasztanowa 5, 63-004 Tulce.

BARYT (2011)

Odmiana niesamokończąca, przydatna do uprawy na nasiona paszowe, o małej zawartości alkaloidów. Plon nasion i białka bardzo duży, stabilny w latach użytkowania. Termin kwitnienia bardzo wczesny, dojrzewania

wczesny do bardzo wczesnego. Okres kwitnienia średni. Rośliny średnio wysokie. Wyleganie w fazie początku kwitnienia nie występuje, w końcu kwitnienia małe, przed zbiorem dość małe. Podatność na choroby mała. Dojrzewanie równomierne. Nasiona średniej wielkości. Zawartość białka ogólnego w nasionach duża, tłuszczu i włókna surowego średnia. Odpowiednia do uprawy na glebach kompleksu żytznego dobrego. Optymalna obsada roślin około 90 szt./m².

Hodowca: Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., ul. Kasztanowa 5, 63-004 Tulce.

Soja

W Krajowym rejestrze znajduje się 5 odmian soi (4 krajowe, 1 zagraniczna). W 2015 roku w województwie kujawsko-pomorskim przeprowadzono

1 doświadczenie z soją w SDOO Chrzastowo. Średni plon odmian soi wyniósł 18,9 dt/ha. Najwyższe plony uzyskała odmiana Mavka. Wyleganie

przed zbiorem nie wystąpiło. Dość duże potrzeby cieplne tego gatunku ograniczają rozpowszechnienie uprawy w naszym rejonie. Na dzień dzisiejszy dla soi nie tworzy się Listy odmian zalecanych do uprawy w naszym województwie.

Tabela 5. Plonowanie i cechy rolniczo-użytkowe odmian soi w doświadczeniu w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Odmiana	Rok wpisania do KR	Plon nasion (dt/ha)		Wysokość (cm)		Wyleganie przed zbiorem skala 9°	Liczba dni od siewu do dojrzałości technicznej	Równomierność dojrzewania skala 9°	Masa 1 000 nasion (g)
			2015	2014-2015	Roślin	Osadzenia najniższych strąków				
wzorzec			18,9	23,3	76	12	9,0	125	7,1	170
1	Aldana	1992	17,0	21,0	63	7	9,0	117	8,0	187
2	Mavka	2013	22,9	27,5	90	16	9,0	127	7,7	139
3	Aligator	2015	18,5		69	13	9,0	131	6,3	204
4	Madlen	2015	17,0		82	12	9,0	126	6,3	149

Wyka siewna

W Krajowym rejestrze znajdują się 4 odmiany wyki siewnej, w tym 1 samokończąca Ina, która charakteryzuje się wysoką zawartością związków cyjanogennych. Wszystkie odmiany pochodzą z polskich hodowli.

Wg PIORiN wyka łącznie z lubinem białym w 2014 roku zajęła tylko 7% powierzchni zakwalifikowanych plantacji nasiennych roślin bobowatych grubonasiennych. W roku ubiegłym w województwie kujawsko-pomorskim

przeprowadzono 1 doświadczenie z wyką siewną w SDOO Chrzęstowo.

W doświadczeniu badano wszystkie zarejestrowane odmiany. Średni plon odmian wyki siewnej wyniósł 44,4 dt/ha. Najwyższy plon uzyskla odmiana Ina, najslabiej wypadla Hanka. Wszystkie odmiany wylegly przed zbiorem.

Tabela 6. Plonowanie i cechy rolniczo-uzytkowe odmian wyki siewnej w doświadczeniach PDO w województwie kujawsko-pomorskim w 2015 roku

Lp.	Odmiana	Rok wpisania do KR	Plon nasion (dt/ha)		Wysokość roślin (cm)	Wyleganie		Liczba dni od siewu do dojrzałości technicznej	Masa 1000 nasion (g)
			2015	2014-2015		Koniec kwitnienia	Przed zbiorem		
wzorzec			44,4	41,3	106	4,8	2,3	125	74,5
Niesamokończące									
1	Jaga	1972	44,4	40,5	106	5,6	2,7	126	75,9
2	Kwarta	1986	44,8	43,0	107	5,6	2,5	127	71,7
3	Hanka	2001	40,4	36,8	107	5,1	2,7	127	77,4
Samokończące									
4	Ina	1996	48,4	45,0	105	3,0	1,2	119	73,1

Kamila Czeszewska
COBORU
Stacja Doświadczalna Oceny Odmian w Chrzęstowie
Fot. archiwum redakcji

Sukces tkwi
w IDEALNIE
DOPASOWANYCH
SKŁADNIKACH

Saletrosan®26

N(S) 26(13)

2:1 to najefektywniejszy stosunek azotu do siarki.

Tak idealnie dopasowane składniki to podstawa wzrostu plonów, którą zapewnia **Saletrosan®26**:

- zawartość azotu całkowitego 26% (19% w formie amonowej, 7% w formie azotanowej) oraz 13% siarki w formie siarczanowej (SO₃ – 32,5%),
- granulacja między 2-6 mm pozwala na równomierny i daleki wysiew nawozu,
- siarka zawarta w nawozie **Saletrosan®26** zapewnia wysoką efektywność azotu oraz uodparnia uprawy od początku wiosennej wegetacji.

To wiosną decydujesz o sukcesie swoich plonów.

urodzajnych lat

e-mail: nawozy@grupaazoty.com

nawozy.eu

AGROlider

REKLAMA

AGROPOL ZAKRZEWO

AGROPOL
87-707 Zakrzewo
tel. (54) 272 05 23
tel. (54) 272 00 00
tel./fax (54) 272 02 19

Polecamy oryginalne części zamienne

Produkcja, regeneracja i zakuwanie przewodów hydraulicznych do 1,5"

W ciągłej sprzedaży ciągniki:
ZETOR, McCORMICK, BELARUS

Jesteśmy autoryzowanym przedstawicielem następujących firm:
UNIA Grudziądz, AGROMET PILMET Brzeg, POM Augustów,
UNIA-FAMAROL, EXPOM Krośniewice, HYDRAMET Giżycko,
KRAJ Kutno, SIPMA Lublin, POMOT Chojna, IRTEC – Deszczownie.

PROPONUJEMY:

- Pomoc przy uzyskaniu kredytu pomostowego oraz innych linii kredytowych.
- Atrakcyjny leasing sprzętu rolniczego.
- Maszyny firmy SIPMA Lublin w kredycie 0% na okres 7 lat.
- Sprzedaż oleju napędowego z dostawą do gospodarstw.
- Serwis gwarancyjny i pogwarancyjny.

Wiosenne zwalczanie chwastów

Każdy producent zbóż staje przed dylematem wyboru właściwej strategii zwalczania chwastów. Nie chodzi tu o wybór zestawu konkretnych środków ochrony roślin, tylko o kluczowe pytanie dotyczące wariantu ochrony herbicydowej.

Generalnie wybierać można pomiędzy trzema systemami ochrony: jesiennej, wiosennej bądź też jesiennej z uwzględnieniem poprawkowych zabiegów wykonywanych wczesną wiosną. Trzecia możliwość jest optymalna, najczęściej stosowana przez rolników. Wpisuje się ona w koncepcję dobrej praktyki rolniczej. Główną zaletą tego wariantu jest korzystny stosunek efektywności zabiegu do relatywnie niskiego kosztu jego wykonania. Niestety w 2015 roku nie wszystkim producentom udało się przeprowadzić skuteczny zabieg herbicydowy. Było to spowodowane długotrwałą suszą, a co za tym idzie i nadmiernym zbryleniem gleby w okresie siewu ozimin i planowanego terminu aplikacji środków ochrony roślin. Sucha jesień i opóźnione wschody nie sprzyjały skutecznemu zwalczaniu chwastów. Także niektórym, którzy zasiali pszenicę bardzo późno, na przykład po zbiorze buraków, nie udało się zastosować herbicydów. Istnieje też grupa rolników, na ogół tych gospodarujących na mniejszych arealach, którzy tradycyjnie już wszystkie zabiegi przeprowadzają wiosną. Należy jednak pamiętać, iż w tym okresie bardzo często mamy do czynienia z niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi (niskie temperatury, przymrozki, obfite deszcze), które nie tylko zmniejszają efektywność ochrony, ale często utrudniają jej przeprowadzenie. Oczywiście i w takiej sytuacji możliwe jest pełne zwalczanie chwastów, ale należy wtedy zastosować najwyższe zalecane dawki substancji aktywnej lub też mieszaniny kilku preparatów, co nie zawsze jest korzystne ekonomicznie. Z uwagi na wysokie wymagania nawozowe pszenicy

ozimej, na jej plantacji panują korzystne warunki dla chwastów azotolubnych. Dlatego pszenica jest często bardzo zagłuszana przez chwasty. To kolejny powód przemawiający za przeprowadzeniem zabiegu herbicydowego wczesną wiosną.

Niestandardowy układ pogody, susza – deficyt wody w ubiegłym roku był blisko 300% wyższy niż w wiolecie, a także opóźnione wschody albo w ogóle uniemożliwiły wykonanie zabiegu, albo też ograniczyły jego skuteczność. Te niekorzystne jesienne warunki bez wątpienia przełożyły się na większą niż zwykle obecność chwastów na polach. Dodatkowo stosowane przez wielu producentów uproszczenia w uprawie gleby sprzyjać będą rozwojowi chwastów szczególnie tych uciążliwych, takich jak perz i stokłosa. Spodziewana jest duża ich presja.

Niezależnie od tego czy wykonano zabieg jesienny czy nie, wczesną wiosną niezbędna jest lustracja plantacji. Podczas monitoringu należy określić zarówno skład gatunkowy chwastów, jak i ich fazy rozwojowe. Ta wiedza pozwoli na wybór skutecznego preparatu, określenie jego dawki oraz terminu oprysku. Ekosystem chwastów na polach uprawnych jest niezwykle różnorodny. Wszelkie decyzje dotyczące doboru herbicydów należy zacząć od oceny występujących na danym stanowisku gatunków. Umożliwia to dobranie preparatu lub mieszaniny różnych produktów zapewniających pokrycie najszerszego spektrum występujących na plantacji chwastów. Często zdarza się, że ważny gatunek nie jest kontrolowany przez herbicyd, szybko rozprzestrzenia się na polu i staje się dominujący. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku

stokłosa i perzu. Należy pamiętać, iż chwasty, które weszły już jesienią i dobrze przetrzymały się zdecydowanie odporniejsze na działanie substancji aktywnej od tych, które są w tych samych fazach rozwojowych, ale pojawiły się na polu dopiero na wiosnę. W takich sytuacjach niezbędne jest zastosowanie maksymalnych dawek preparatów chwastobójczych.

Jeżeli chodzi o chwasty dwuliścienne (gwiazdnica pospolita, rumian polny, tasznik pospolity, przytulia czepna, bratek polny, chaber bławatek) na rynku znajdziemy szeroką gamę produktów przeznaczonych do ich zwalczania. Poważnym problemem jest wspomniana wcześniej stokłosa i perz. Gdy na plantacji mamy do czynienia z dużą presją stokłosa i miotły, a perz przestaje występować punktowo, wybór odpowiedniego preparatu staje się niezwykle ograniczony. W przypadku występowania tych chwastów możliwym rozwiązaniem jest zastosowanie Apyrosu 75WG. Szczególnie dobre efekty uzyskujemy, gdy chwasty dwuliścienne znajdują się w fazie 3–5 liści, miotła zbożowa i stokłosa w fazie 2–4 liści, a perz w fazie 3–5 liści. W połączeniu z adiuwantami wykazuje znacznie skuteczniejsze działanie. W celu równoczesnego zwalczania większej liczby chwastów zalecany jest do łącznego stosowania z innymi herbicydami.

W przypadku sulfosulfuronu wyższa wilgotność gleby i powietrza oraz temperatura powyżej 10°C istotnie zwiększa skuteczność działania substancji aktywnej. Opady deszczu występujące później niż w 4 godziny po zabiegu nie wpływają na skuteczność działania środka.

Stosunkowo duży wybór herbicydów oraz możliwość stosowania mieszanin pozwala na ograniczanie każdego typu zachwaszczenia, nawet tego uporczywego z plantacji z dużą presją stokłosa i perzu nie odchwaszczanych jesienią.

Anna Rogowska, Agencja Jatrejon
Fot. W. Janiak

Tucz kontraktowy a indywidualna hodowla

Dzięki wielkiej potrzebie rozwoju skali produkcji trzody chlewnej i tak dużych oraz częstych zmianach na rynku żywca pojawił się dylemat: hodować samemu czy korzystać z tuczu kontraktowego? Zdania w tym temacie są bardzo podzielone.

Często hodowcy, którzy specjalizują się we własnych hodowlach, uważają tucz kontraktowy za „niewolnictwo”, natomiast według innych jest to idealne rozwiązanie problemu, jakim jest częsta zmiana cen żywca na rynku, a w związku z tym spokojny sen.

Warto przyjrzeć się obu rozwiązaniom.

Firm proponujących kontrakty rolnikom jest coraz więcej, ich konkurencyjność i przecięganie się w bogatych ofertach wzrasta z roku na rok.

Aby podpisać kontrakt z daną firmą, trzeba posiadać odpowiednią ilość miejsc tuczowych tzn.: budynki o określonej powierzchni zapewniające warunki do prawidłowego chowu. Liczba zwierząt wstawianych, zwykle zaczyna się od 300–400 szt. warchlaka, a to około 300–400 m² powierzchni (Ustawa z dnia 21 sierpnia o ochronie zwierząt „zakłada” 1 m²/szt. dla zwierząt w wadze powyżej 110 kg).

Mając odpowiednią powierzchnię, trzeba się również liczyć z kosztami, do których zaliczają się: prąd, woda, obsługa fermy, paliwo itp. Są to tzw. koszty własne i raczej się one nie zmieniają bez względu na dokonany wybór firmy kontraktującej.

Różnice zauważamy dopiero w szczegółach kontraktu. Najbardziej znaczącymi jest czas i suma wypłacanych pieniędzy za lot i to co zapewnia firma (leki, opieka weterynaryjna, pasza itp.). Są firmy, które mają z góry ustaloną cenę dla wszystkich swoich kontrahentów, np. 7,60 zł/sztukę na miesiąc (to w sumie daje 30,50 złotego/sztukę za okres 3,5–4 m-cy tuczu).

Stawka rozbita jest w formę zaliczki wypłacanej co miesiąc. To mało? Czy dużo?

W tym przypadku suma ta obliczana jest już z potrąceniem za: opiekę weterynaryjną, paszę, leki i materiał tzn. warchlaka (firmy dostarczają własnego warchlaka z własnych ferm zarodowych). Od gospodarzy wymaga się codziennej opieki. Całą pieczę nad stadem od przyjazdu na fermę po transport do rzeźni ma serwismanager. „Opiekun” fermy ma na nią wstęp bez względu na porę dnia (a nawet nocy). Jest to osoba decyzyjna, do niej zawsze należy ostatnie słowo...

Inne firmy z kolei ustalają, że nie ma ceny podstawowej, klasyfikacja odbywa się w systemie EUROP. Można, a nie trzeba wziąć paszę z firmy, a stawka wypłacana jest po całym okresie tuczu. Są to firmy – zakłady mięsne – które produkują własny towar i ostatecznie po okresie tuczu do ich rzeźni trafiają kontraktowane zwierzęta.

Kontrakty nie występują tylko jako tuczowe (od warchlaka 25–30 kg do tuczniaka 120–125 kg) są to również różnego rodzaju kontrakty typu warchlakowego, gdzie można podjąć się odchowu prosiaków (dowożonych w wadze 7 kg) do okresu warchlakowego, a potem sprzedawać na inne fermy, głównie w obrębie tej samej firmy – na tucz. Stawka za taki odchów jest wyższa, ponieważ opieka nad prosiętami jest bardziej wymagająca.

Warunki proponowane przez firmy należy dokładnie analizować, ponieważ materiał, jaki przyjeżdża na fermy

jest zazwyczaj zareklamowany lepiej niż wygląda w rzeczywistości. Warto również sprawdzić jaki jest status zdrowotny stada.

Wchodząc w kontrakt należy wziąć pod uwagę, że mimo iż zwierzęta są u nas i są „nasze”, to nie my jesteśmy decyzyjni w ich sprawie. Stąd też pojęcie tuczu kontraktowego jako „niewolnictwa”.

Przeciwnicy kontraktowego tuczu, chcą samodzielnie zarządzać stadem. Priorytetem w przypadku samodzielnego chowu/hodowli jest uzyskiwanie jak najwyższej jakości produkowanego materiału.

Pomimo wahań cenowych i dużego importu zarówno żywca, jak i mięsa wieprzowego z zagranicy, hodowla trzody jest nadal przyszłościowa zarówno dla rolników z doświadczeniem, jak i dla młodych gospodarzy rozpoczynających „karierę” w dziale produkcji trzody.

Do krajowych tuczarni trafiają warchlaki m.in. z Holandii, Danii i Niemiec. Kraje te proponują towar przeważnie na wysokim poziomie – w wadze 23–30 kg i praktycznie w każdej ilości.

Wiele gospodarstw zmieniło profil produkcji i prowadzi chów tylko z wykorzystaniem zagranicznych warchlaków i prosiąt.

Dochód uzyskany przez hodowcę jest wynikiem różnicy kosztów poniesionych na wyprodukowanie tuczniaka, i ceny uzyskanej za produkt finalny. Trudno jest osiągnąć dobrej jakości „produkt finalny” bez wprowadzania zmian w technologii i pogłębiania swojej wiedzy.

Będąc na „własnym garnuszku” mimowolnie bierzemy udział w rynku światowym, na który nie mamy wpływu (popyt, kursy walut). Natomiast czynniki, na które mamy

wpływ: własne zboża (właściwy dobór dodatków paszowych), własny warchlak (produkcja w cyklu zamkniętym), właściwie dobrany materiał genetyczny są tymi, które pozwalają nadgonić straty wynikające z sytuacji zewnętrznej.

Indywidualni hodowcy, aby zwiększyć swoje możliwości i mieć większą siłę przebicia łączą się w grupy producentów. Członkostwo w grupie daje często nie tylko wyższą cenę skupu tuczników, ale także umożliwia zakup

pasz po niższych cenach oraz wzajemną pomoc.

Dzisiaj w naszym kraju, każdy kto planuje inwestowanie w hodowlę trzody i dalszy jej rozwój ma wiele możliwości. Należy jednak do inwestycji podchodzić rozważnie, gdyż sytuacja na rynku trzody chlewnej nie jest łatwa.

Marzena Nowacka
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
Fot. L. Piechocki

Wiosna w pasiece

Marcowe coraz dłuższe dni powodują wzmożony ruch na pasiekach. Po długim okresie zimowania pszczoły muszą wykonać oblot wiosenny.

Mimo iż ciepły styczeń i luty pozwalały na małe obloty, to właśnie na początku marca przy dobrym nasłonecznieniu i temperaturze powyżej 10°C pszczoły wykonują oblot wiosenny. W czasie trwania tego wiosennego tańca robotnice wylatują z ula i zwrócone głową do wylotka wykonują coraz to większe ósemki. W ten sposób zapamiętują dokładnie wygląd swojego pasieczyska i miejsce ustawienia ula. W czasie oblotu pszczoły pozbywają się również niestrawionych resztek pokarmu, który znajduje się w jelitach, to pierwsza taka możliwość od początku zimowli, czyli końca października. Dobrze, aby pszczelarz miał możliwość obserwacji oblatujących się rodzin pszczelich. Pozwala to na szybką ocenę zdrowia i kondycji posiadanych pni. Zazwyczaj rodziny silne i zdrowe wykonują szybki i krótki oblot, mało robotnic leży pod wylotkiem ula i na dennicy. Rodziny, które nie wykonały oblotu należy ostrożnie skontrolować poprzez delikatne wetknięcie patyczka przez wylotek. Zdarza się bowiem, że pszczoły, które nie przeżyły zimowych miesięcy leżą na dennicy i blokują

wylot z ula. Zaraz po oblocie przy sprzyjających warunkach pszczoły biorą się za sprzątanie ula. Wynoszą martwe osobniki, które nie przetrwały zimy i resztki wosku okrywającego zapasy zimowe. Wysoka temperatura i nasłonecznienie sprawiają, że coraz więcej pszczół wylatuje w poszukiwaniu pierwszego pyłku z leszczyny czy wierzby i wody, bo są to składniki niezbędne do wychowu czerwiu. Warto więc pomyśleć o ustawieniu poidła na pasiece, które pozwoli pszczołom szybko i łatwo zdobyć czystą wodę. Jednocześnie matki pszczoły rozpoczynają intensywne czerwienie, by doprowadzić rodziny do dużej siły w okresie wiosny. W ciągu dwóch miesięcy ilość pszczół w roju zwiększy się ponad dwukrotnie z około 20 tysięcy owadów zimujących, aż do około 50 tysięcy osobników w połowie maja.

Pierwsze prace pasieczne rozpoczynamy w zależności od pogody na przełomie marca i kwietnia. Należy wykonać przegląd wiosenny, w czasie którego czyścimy dennice, wyciągamy spleśniałe ramki, pozostawione ramki oznaczamy robiąc kropkę pisakiem lub korektorem zgodnie z kolorem roku, przymykamy wentylację i wylotki. Oznakowanie ramek pozwoli nam na łatwiejszą ich wymianę w sezonie, a wzrost temperatury wewnątrz ula ułatwi pszczołom wychów czerwiu. Pamiętajmy by prace, które wykonujemy w czasie przeglądu trwały możliwie jak najkrócej. Przygotujmy sobie

wszystkie niezbędne przedmioty, takie jak podkurzacz, rezerwowe ramki z pokarmem, dłuto, szczoteczkę, pisak/korektor, transportówkę i kapełusz. Po otwarciu ula prace wykonywać należy sprawnie i bez zbędnej zwłoki. Każda minuta spędzona nad otwartym ulem to niepotrzebna utrata temperatury gniazda, a bezmyślne zachowanie pszczelarza może doprowadzić do zaziębienia czerwia i znacznie osłabić dobrze rozwinięte rodziny. Po zakończeniu niezbędnych prac warto sobie zapisać ilość ramek z pokarmem i czerwiem, ilość plastrów obsiadanych i jeśli nam się uda napotkać matkę, to warto również skontrolować jej kolor. Pozwoli to na zaplanowanie wymiany matek najstarszych, które mogą cechować się słabszym czerwieniem i skłonnością do różki. W roku 2016 używać będziemy koloru białego, wymienić należy zatem matki z opalnikami żółtymi, czerwonymi i słabsze matki oznaczone zielonymi znaczkami.

Pasieka działająca przy KPODR w Minikowie Oddziale w Zarzeczu w roku 2016 będzie sprzedawała matki pszczoły rasy Kraińskiej linii Kujawskiej, unasiennione w cenie 54 zł, nieunasiennione w cenie 21,60 zł i reprodukcyjne w cenie 150 zł. Zachęcam do zapoznania się z charakterystyką naszych matek pszczelich na stronie internetowej www.kpodr.pl.

Tekst i fot. Adrian Stankiewicz
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego

Porządki na fermie królików

Wiosna jest najlepszym okresem na przeprowadzenie porządków i wprowadzenie nowych rozwiązań na fermie królików.

Po okresie zimowym i utrzymaniu jedynie stada podstawowego królików należy rozliczyć miniony sezon i wprowadzić nowości ułatwiające produkcję na fermie. Zawsze uwzględniamy nasze realia. Oceniamy w jakim stopniu wykorzystywaliśmy zaplecze produkcyjne, czy skala produkcji była wystarczająca w stosunku do możliwości zbytu, czy uzyskane wskaźniki

zabezpieczających przed owadami i uzupełnić brakujące.

Istotnym jest również przegląd instalacji oświetleniowej, gdyż czas oświetlenia ma wpływ na płodność.

W przypadku chowu klatkowego na dworze, klatki powinny znajdować się w miejscu osłoniętym i być zabezpieczone przed bezpośrednim działaniem promieni słonecznych.

Każde zwierzę przeznaczone do stada podstawowego należy dokładnie obejrzeć i sprawdzić stan pazurów, sierści i skóry – czy nie ma objawów świerzbu. Jeżeli na fermie pojawią się zmiany grzybicze skutecznym może okazać się preparat Enizol. Zawsze sprawdzamy skórki na obecność odgniotków, szczególnie u samców. Matki dobrze odchowujące młode pozostawiamy na następny

Królik czarny podpalany

Królik nowozelandzki czerwony

rozrodu należy utrzymać na dotychczasowym poziomie i czy warunki środowiskowe były wystarczająco dobre.

Przystępujemy do prac porządkowych. Po usunięciu obornika należy przeprowadzić niezbędne remonty ze zwróceniem szczególnej uwagi na funkcjonowanie wentylacji i naprawy klatek, wykotnic, karmideł, poidel i innego sprzętu. Przed dezynfekcją obiektu i znajdującego się tam wyposażenia konieczne jest ich oczyszczenie i umycie. Polecaną metodą jest opalanie całości palnikiem gazowym, co powoduje spalenie pozostałych resztek organicznych i sierści przyklejonej do klatek. Wówczas mycie strumieniem wody będzie ułatwione. Po czym fermę należy wybielić wapnem, umyć szyby, sprawdzić szczelność siatek

Chów w boksach na fermie przydomowej Mariusza Chmiela z Mroczy

Chów w klatkach

neutralizuje nieprzyjemne zapachy, zmniejsza ilość owadów;

Clinafarm – spray – preparat grzybobójczy;

Stalosan F – do dezynfekcji pomieszczeń, ziemi oraz miejsc składowania odchodów;

Rapicid – stosowany do mycia i dezynfekcji pomieszczeń inwentarskich oraz do nasączenia mat dezynfekcyjnych.

Do drugiej grupy zaliczamy:

OO-Cide – do dezynfekcji pomieszczeń inwentarskich, działa podobnie jak Virkon bakterio-, wiruso-, i grzybobójczo;

Soda kaustyczna – do dezynfekcji pomieszczeń;

Septyl i Bioval – do dezynfekcji pomieszczeń i sprzętu

fermowego.

Ww. środki dezynfekcyjne zabezpieczają przed chorobami bakteryjnymi, wirusowymi i grzybowymi

Do odrobaczania stosujemy: **Baycox**, **Vetamectin**, **Nowoskabin** – świerzb, grzybica, kokcydioza.

Hodowca powinien wykorzystać własne doświadczenia z dotychczasowej produkcji dla uzyskania lepszych rezultatów w prowadzeniu fermi.

Janusz Wojciechowski
Fot. A. Mońko
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego

w środki dezynfekcyjne, doraźne lekarstwa i podstawowe narzędzia, jak cążki do obcinania pazurków czy zębów. Środki dezynfekcyjne używane na fermach można podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią te, które można używać w obecności zwierząt, drugie, które wymagają ich bezwzględnego usunięcia.

Do pierwszej grupy środków które można zastosować na fermie królików należą:

Virkon – środek wykazujący działanie bakteriobójcze, wirusobójcze i grzybobójcze. Zalecany jest do mycia i dezynfekcji: podłóg, ścian oraz

wyposażenia w pustych pomieszczeniach inwentarskich; odkażania pomieszczeń w obecności zwierząt, środków transportu dla zwierząt, wyposażenia weterynaryjnego i zootechnicznego wykonanego z różnych metali, wszystkich rodzajów tworzyw sztucznych oraz gumy. Do dezynfekcji profilaktycznej stosuje się 1% roztwór, do dezynfekcji w ogniskach chorób zakaźnych można stosować roztwór 2%;

Dezosan Wigor – sucha dezynfekcja, może zastąpić Virkon;

Lubisan – do dezynfekcji pomieszczeń i sprzętu, utrzymuje czystość i higienę, zmniejsza zużycie ściółki,

Oferta cenowa reklam i artykułów sponsorowanych zamieszczanych we „Wsi Kujawsko-Pomorskiej” w 2016 roku

Strony okładkowe

strona ostatnia (zewnątrzna) – 1400 zł sprzedana do końca roku
strony wewnętrzne okładki – 1300 zł

Reklamy kolorowe w numerze

Format A-4 (cała strona) – 1200 zł
Format A-5 (1/2 strony A-4) – 700 zł
Format A-6 (1/4 strony A-4) – 500 zł
Format A-7 (105 mm x 74 mm) – 300 zł
Format A-8 (74 mm x 52 mm) – 200 zł
Cena 1 strony merytorycznego

artykułu sponsorowanego

– 900 zł
Do cen doliczamy 23% VAT.

Zamówienia należy składać do 10 dnia miesiąca poprzedzającego wydanie numeru, np. do 10 marca, jeżeli reklama ma się ukazać w numerze kwietniowym.

Kontakt: Dział Wydawnictw,
Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w Minikowie, Oddział w Zarzeczewie, ul. Nizinna 9,
87-801 Włocławek 3, tel. (54) 255 06 05,
e-mail: wydawnictwa@kpodr.pl,
Redaktor Naczelny: Leszek Piechocki,
tel. (54) 255 06 37, kom. 723 692 527,
e-mail: leszek.piechocki@kpodr.pl.

Drobne ogłoszenia rolników zamieszczamy bezpłatnie.

Sery pani księgowej

W Zalesiu Barcińskim swoje gospodarstwo prowadzą państwo **Marlena i Piotr Janikowie**. Przejęte w 2011 roku po rodzicach gospodarstwo liczy zaledwie 16,6 hektara ziemi, ale utrzymywanych jest w nim aż 56 sztuk bydła, w tym 23 to krowy dojne. Jedną z pierwszych decyzji młodych hodowców po przejęciu gospodarstwa było objęcie krów oceną użytkowości mlecznej. Na początku grudnia u.r. odwiedziłem gospodarstwo, gdzie przyjrzałem się produkcji i mogłem porozmawiać z gospodynią.

J.N.: Pani Marleno, produkcja i sprzedaż serów oraz masła kojarzy mi się z małymi obórkami mającymi niewiele wspólnego z oceną użytkowości mlecznej.

M.J.: Wszystko zależy od skali produkcji. Jeszcze niewiele ponad rok temu odstawialiśmy całe udojone mleko do mleczarni, ale teraz, gdy produkujemy sery szczególnie doceniamy korzyści objęcia krów oceną. Przede wszystkim chodzi o zdrowotność stada i bilansowanie żywienia. Bez Raportów Wynikowych wizyta doradców żywieniowych niewiele by dawała. To z kolei przekłada się na jakość mleka, na której szczególnie nam zależy. Każdy przypadek stwierdzonej ketozy bądź kwasicy negatywnie odbiłby się na naszych wyrobach. Inna sprawa to wydajność krów, która wprawdzie z roku na rok wzrasta, ale

już teraz zaczyna mi mleka brakować do produkcji nabiału. Informacje dotyczące składu mleka, mianowicie zawartość tłuszczu i białka są także ważne dla mnie, bo pozwalają określić ile twarogów i sera wyprodukuję.

J.N.: Korzystacie tylko z podstawowych Raportów dostarczanych w ramach prowadzonej oceny?

M.J.: O nie! Dwa lata temu podjęliśmy z mężem decyzję o lepszym planowaniu kryć. Ponieważ zależy nam na wysokiej zawartości tłuszczu i białka w mleku, a zwłaszcza kazeiny postanowiliśmy skorzystać z doradztwa w zakresie „Doboru do Kojarzeń”, a do tego potrzebny jest Raport RW-7, określający wartość hodowlaną naszych krów. Dotychczas bazowaliśmy na nasieniu buhajów oferowanych przez SHiUZ Bydgoszcz, ale obecnie chcemy rozszerzyć gamę

buhajów o oferowane także przez inne spółki inseminacyjne. Do tej pory dobór do kojarzeń robili nam przedstawiciele SHiUZ-u i WWS-u. Ostatnio umówiliśmy się z naszym inspektorem, panem **Stefanem Owczarkiem**, który ma nam wykonać bonitację stada i dobór do kojarzeń, bazując na oprogramowaniu Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka. Sami też podjęliśmy działania, aby poprawić rozród. Mąż ukończył kurs na inseminatora, zdobywając niezbędną kwalifikację. Pozwoli to ograniczyć koszty inseminacji oraz optymalnie wybierać moment zabiegu. Dodam, że rozpoczynając ocenę mieliśmy w stadzie większość mieszańców. Teraz, dzięki nielicznym zakupom i inseminacji są to w większości HF-y.

J.N.: Wróćmy jeszcze do żywienia. Macie Państwo stosunkowo niewielki areal przy tak dużej obsadzie zwierząt. Jak dajecie radę zapewnić bazę paszową?

M.J.: Jak wcześniej wspominałam korzystamy na bieżąco z doradztwa żywieniowego. Tylko dokładne zbilansowanie dawki pokarmowej pozwala zapewnić optymalny poziom żywienia. Ostatni nabytek to wóz paszowy, który kupiliśmy przed miesiącem z nadzieją, że jeszcze bardziej poprawi wykorzystanie pasz i podniesie wydajność krów. Już w tej chwili widzę stopniowy wzrost ilości udojonego mleka. Muszę tu dodać, że wszystkie uprawy prowadzimy w miarę ekologicznie. Nie jest to ekologia w pełnym tego słowa znaczeniu. Ograniczamy dawki nawozów mineralnych do minimum, bazując na oborniku, którego mamy pod dostatkiem. Także opryski ograniczamy do minimum, zwracając szczególną uwagę na optymalny czas zabiegów. Nasze krowy tylko teraz, w okresie zimowym są w oborze. Od wczesniej wiosny do późnej jesieni korzystają z pastwiska. Podobnie jałówki, które mają możliwość cały czas przebywać na okólnikach.

J.N.: Skąd decyzja o produkcji nabiału w oparciu o własne mleko?

M.J.: Powodem podjęcia decyzji o produkcji serów była wysoka kara nałożona na nasze gospodarstwo

w roku kwotowym 2013/2014. Było to 13 tysięcy złotych. Jak na nasze warunki była to w tym okresie wysoka kwota. Niestety, mleczarnia, do której wówczas odstawialiśmy mleko nie wykazała pełni zrozumienia. Mieśliśmy wówczas połowę stada zasuszoną i trzy raty, na które rozłożono nam karę, odczuliśmy to bardzo dotkliwie. Dodatkowym czynnikiem był w tym okresie drastyczny spadek cen skupowanego mleka. Po sprzedaży jednej z krów rozumiałam, że takie działanie nic nie da, a tylko pogłębi nasz kryzys.

W tym jałowniku zwierzęta mają zapewniony dobrostan

Ponieważ w domu zawsze robiłyśmy z mamą sery i twarogi na własne potrzeby postanowiłam spróbować i robić je na większą skalę. Jednocześnie w pobliskim Barcinie wstawiliśmy mlekomat, z którego do dzisiaj korzysta duże grono klientów. Niewielką ilość mleka, około 200 litrów, co drugi dzień odstawiamy w dalszym ciągu. Odbiorcą jest jednak Grupa Producentów. Jest to taki nasz zawór bezpieczeństwa, na wypadek gdyby z serami coś nie wyszło.

J.N.: Czy łatwo pogodzić normalną pracę w gospodarstwie z dodatkową działalnością?

M.J.: Bardzo ciężko! Na początku było strasznie trudno. Nie miałam zaplecza i cała produkcja serów odbywała się w kuchni, w domu. Samo dzwiganie kan z mlekiem z obory do domu było już niezłym wysiłkiem. Zresztą odczułam to wymiennie, przechodząc

operację nadwyrażonych ścięgien nadgarstków. To mnie jednak nie zniechęciło. Przychody, początkowo tylko z twarogów i masła okazały się lepsze niż zakładaliśmy i skłoniły nas do inwestowania. Postanowiliśmy skorzystać z udziału w programie MOL – Marginalna, Ograniczona i Lokalna Działalność. Przygotowaliśmy projekt technologiczny w ramach MOL-u obejmujący całą drogę od pozyskania mleka do gotowego wyrobu. Konieczny był też projekt weterynaryjny i zapewnienie wysokich wymogów sanitarnych.

obróbka mleka pasteryzowanego poprzedniego dnia, rozlewanie jogurtów i maślanki do butelek jednorazowych. W międzyczasie w maselnicy robi się masło. Twarogi pakuję do cedzaków i chust serowarskich. Po ocieknięciu serwatki sery podpuszczkowe kroję i pakuję. Jest to ciężka praca fizyczna. Wyciskanie sera musi nadać mu odpowiednią konsystencję i smak. Musi być podatny na krojenie, nie zbyt zwiezły, a jednocześnie nie może się kruszyć. Około południa rozwożę wyroby, głównie na targowiska. Mój nabiał sprzedaje na razie tylko jeden sklep, ale są one już w ofercie także jednego z hoteli. Uważam, że jak na rok prowadzenia tej działalności to i tak dużo. Po powrocie mam nieco czasu na prace domowe, ale zaraz już czas na wieczorny dój, a po nim na pasteryzację kolejnej partii mleka. Dzień kończę około godziny 22.

J.N.: Rozmawiamy cały czas o Pani dniu pracy i planach. A gdzie w tym wszystkim jest mąż, pan Piotr?

M.J.: Oczywiście, że jest! Właśnie, gdy my tu sobie rozmawiamy Piotr ociepla z zewnątrz garaż, który adaptowaliśmy na serownię. Na jego głowie jest pole, żywienie krów i pozostałe prace w gospodarstwie. Początkowo do produkcji serów podchodził sceptycznie, z dużymi obawami. Obecnie już się przekonał i wierzył w nasze możliwości. W wolnych chwilach pomaga mi także przy produkcji serów. Gdybyśmy wzajemnie się nie uzupełniali nic by z tego nie wyszło. Jedna osoba nie dałaby rady wszystkiego ogarnąć. Tu muszę też wspomnieć o znaczącej pomocy rodziców. Dotyczy to zarówno bezpośredniej pomocy w gospodarstwie, jak i opieki nad dziećmi. Daje nam to większą swobodę i czas na prace gospodarskie i w serowni.

J.N.: Z dotychczasowej rozmowy jasno wynika, że wszystko robicie Państwo w przysłowiowym ołówkiem w rękę. Decyzje są bardzo przemyślane i konsekwentnie realizowane.

M.J.: A czy w obecnych czasach inaczej można prowadzić gospodarstwo? Muszę się przyznać, że z wykształcenia jestem ekonomistką. Ukończyłam technikum handlowo-ekonomiczne,

Sery podpuszczkowe z ziołami w trakcie obróbki

jak rok wcześniej. Już teraz myślimy o całkowitej rezygnacji z dostaw mleka do mleczarni, a w perspektywie nawet o skupie mleka. Cały czas prowadzę badanie rynku pod kątem zbytu i preferencji klientów. Wbrew pozorom nieco inne są gusta konsumentów w Żninie, Inowrocławiu czy w Kruszewicy. Chcielibyśmy zwiększyć stado tak, aby cały czas doilo się minimum

nowych potrzeb. Pierwsza była dojarka przewodowa i zgarniacz obornika. Inwestujemy także w otoczenie, aby spełniać wymogi sanitarno-weterynaryjne. Obejście jest utwardzone kostką brukową, a wchodząc do serowni nikt by nie odgadł, że wcześniej był tam garaż.

J.N.: Kończąc, jakie plany ma Państwo na przyszłość?

M.J.: Produkcja serów i twarogów pomimo ciężkiej, czasochłonnej pracy jest bardzo opłacalna. W ostatnim roku kwotowym 2014/2015 przekroczyliśmy ponownie posiadaną kwotę mleczną i mamy nałożone 41 tysięcy kary. Dzięki produkcji i sprzedaży nabiału nie jest ona już tak dotkliwa

o całkowitej rezygnacji z dostaw mleka do mleczarni, a w perspektywie nawet o skupie mleka. Cały czas prowadzę badanie rynku pod kątem zbytu i preferencji klientów. Wbrew pozorom nieco inne są gusta konsumentów w Żninie, Inowrocławiu czy w Kruszewicy. Chcielibyśmy zwiększyć stado tak, aby cały czas doilo się minimum

28 krów. To pozwoli na stabilną ilość produkowanego nabiału. Tu muszę panu zdradzić, że chciałabym rozszerzyć asortyment i rozpocząć produkcję serów pleśniowych. Nawet małżonek o tym jeszcze nie wie. To będzie wymagało powiększenia pomieszczeń serowni. Przy okazji myślę, że wygospodaruję tam też małe pomieszczenie na biuro. Jeśli zbyt będzie wzrastał tak jak do tej pory na pewno pomyślimy o uzyskaniu dofinansowania ze środków unijnych, doinwestowaniu w sprzęt serowarski i zatrudnieniu pracowników. W najbliższym czasie mamy w planach zakup hermetycznej pakowarki i prasy do wyciskania sera, a w ciągu budynków inwentarskich budowę wiaty do przechowywania słomy.

J.N.: Dziękuję za rozmowę. Miałem okazję skosztować produkowanych serów. Podpuszczkowe z ziołami, z papryką są wspaniałe. Ser z ziołami w oleju wyśmienity, a jogurt... palce lizać.

Zyczę powodzenia i realizacji planów, a czytelnikom polecam wyroby pani Marleny z Zalesia Barcińskiego.

Tekst i fot. Janusz Nalewski
Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka

OGŁOSZENIA OGŁOSZENIA OGŁOSZENIA OGŁOSZENIA OGŁOSZENIA OGŁOSZENIA

Sprzedam działki siedliskowe o powierzchni 30 arów pod zabudowę indywidualną lub na cele gospodarcze w cenie 79 000 PLN – Morsko k. Krosna Odrzańskiego (lubuskie). Kontakt: tel. 601 723 611.

Sprzedam ciągnik rolniczy Zetor forterra 12441, 2008 r. przedni tuz, wom, klimatyzacja. Dąbrowa k. Sępólna Krajeńskiego. Tel. 667 987 798.

Sprzedam 5,53 ha, klasa IIIa, miejscowość Dębogóra, powiat nakielski, gmina Kcynia. Tel. 692 985 545.

Sprzedam 100 ton pszenicy paszowej w cenie 690 PLN za 1 tonę. Odbiór własnym transportem. Tel. 601 723 611.

Wysyłam nasiona wspaniałych roślin warzywnych uprawianych metodą ekologiczną. Gospodarstwo Ekologiczne, tel. 507 580 964 lub 698 695 291. Opłata przy odbiorze przesyłki u listonosza.

Dynia bezłuskowa Gleisdorf – porcja 150 szt. – 20 zł lub na 5 arów – 60 zł.
Rzodkiewka Noba – 1 opak. – 5 zł. **Portulaka** – 1 opak. – 7 zł. **Musztardowiec** – 1 opak. – 7 zł. **Wiesiołek** – 1 opak. – 29 zł. **Stonecznik Jadalny Kanadyjski** – 1 opak. – 5 zł. **Stonecznik ogrodowy** – 1 opak. – 5 zł. **Pomidory** – ok. 100 szt. – 7 zł (odmiany: Victoria, Taliński, Mikado, Czarne Indigo Roso, Super Marmande, Faworyt, Francuski Gigant. **Ogórk** Ruski Express, Dar – 100 szt. – 7 zł. **Ogórk** Komnatnyj – 1 opak. 50 szt. – 7 zł. **Szczeć draperska**.

Uwaga! Wszystkie nasiona mają sprawdzoną siłę kiełkowania. Do nasion dołączam instrukcje uprawy. Realizuję zamówienia pow. 30 zł.

Kolejne nabory wniosków

Pod koniec marca mają rozpocząć się nabory wniosków na dwa bardzo popularne dotychczas schematy pomocy w ramach PROW – *Modernizację gospodarstw rolnych* i *Premie dla młodych rolników*. W przypadku pomocy adresowanej do młodych będzie to już druga edycja przyjmowania wniosków. Podobnie, w odniesieniu do *Modernizacji...* w obszarach rozwoju produkcji prosiąt, mleka i bydła mięsnego, natomiast w obszarze „d” – potocznie „na maszyny” – w ramach PROW 2014–2020 taka możliwość pojawia się po raz pierwszy. Poniżej, w krótkim zestawieniu przedstawiamy nieco informacji, które mogą być przydatne przy ocenie możliwości uzyskania pomocy, zwłaszcza warunków, jakie trzeba spełnić i punktacji. Więcej informacji w dokumentach aplikacyjnych www.arimr.gov.pl i u doradców KPODR.

Modernizacja gospodarstw rolnych – obszar „d”

Pomoc ma postać refundacji części kosztów kwalifikowalnych – 50/60%¹ – do kwoty 500 tys. zł w przypadku inwestycji obejmujących budowę, modernizację, adaptację, wyposażenie budynków inwentarskich albo magazynów paszowych oraz do 200 tys. zł w odniesieniu do innych inwestycji, w tym maszyn, na jednego wnioskodawcę i jedno gospodarstwo w okresie obowiązywania PROW.

Główna regulacja prawna: rozporządzenie MRiRW z 21 sierpnia 2015 r. – Dz.U. poz. 1371.

Miejsce składania wniosku: Kujawsko-Pomorski Oddział Regionalny ARiMR w Toruniu (także za pośrednictwem biur powiatowych).

Wnioskodawcy: pełnoletnie osoby fizyczne (lub wspólnie wnioskujące osoby fizyczne), osoby prawne, wspólnicy spółek cywilnych, spółki osobowe prawa handlowego, jeśli posiadają gospodarstwo rolne lub nieruchomości służącą do prowadzenia działań specjalnych.

Gospodarstwo: o powierzchni do 300 ha użytków rolnych i wielkości ekonomicznej (SO)² od 10 tys. € do 200 tys. €, w którym prowadzona jest w celach zarobkowych³ działalność rolnicza w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, z wyłączeniem chowu lub hodowli ryb i działalności naukowo-badawczej.

Przeznaczenie pomocy: operacje zapewniające poprawę ogólnych wyników gospodarstwa związane z racjonalizacją technologii produkcji,

wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu, które są bezpośrednio związane z działalnością rolniczą, w tym z przygotowaniem do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Inwestycje powinny być uzasadnione ekonomicznie, zgodne z przepisami prawa i możliwe do zrealizowania tylko przy udziale omawianej pomocy. Ponadto, nie mogą być finansowane z udziałem innych środków publicznych i nie powinny powodować wzrostu produkcji, dla której brak jest rynku zbytu.

Wyłączone z kosztów kwalifikowalnych: nieruchomości; maszyny tego samego rodzaju lub przeznaczenia, jak rzeczy nabyte w ramach

PROW 2007–2013; podatek od towarów i usług (VAT); rzeczy używane; leasing zwrotny, koszty umowy leasingu; koszty dostosowania do norm i wymogów unijnych; zwierzęta; koszty inwestycji odtworzeniowych; zaopatrzenie w wodę (budowa ujęć, zakup urządzeń do uzdatniania, rozpraszania lub magazynowania wody); nawodnienia ciśnieniowe; inwestycje budowlane i koszty zakładania sadów na gruntach innych niż własne, będące przedmiotem użytkowania wieczystego lub dzierżawy od Skarbu Państwa albo samorządu terytorialnego. Pomocą nie mogą być objęte inwestycje dotyczące chowu drobiu, chyba że jest to lub będzie chów ekologiczny.

Główne zobowiązanie beneficjenta: wzrost wartości dodanej brutto (GVA), o co najmniej 10% w odniesieniu do

roku, w którym został złożony wniosek i utrzymanie tego wzrostu w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

Kolejność udzielania pomocy: jest ustalana na podstawie kryteriów wyboru operacji (punktów przyznawanych za wnioski). Punktowane są: • udział kosztów budowy lub modernizacji budynków inwentarskich lub magazynów paszowych w kosztach operacji (≥ 50% – 3pkt, 100% – 5 pkt); • zwiększenie skali produkcji (1 pkt); • zróżnicowanie produkcji rolnej (1 pkt); • uczestnictwo w systemach jakości (2 lub 4 pkt); • wiek wnioskodawcy (≤ 40 lat – 3 pkt); • inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu (wg wykazu i wzoru – do 5 pkt); • budowa lub modernizacja budynków inwentarskich dla świń (1 punkt); • członkostwo w grupie producentów (1 pkt).

Minimalna liczba punktów warunkująca możliwość przyznania pomocy: 1,5.

Obowiązki beneficjenta (przez 5 lat od dnia uzyskania płatności ostatecznej): zachowanie celu operacji; prowadzenie działalności rolniczej związanej z otrzymaną pomocą, zwłaszcza w zakresie wielkości i sposobu prowadzenia produkcji mających wpływ na przyznaną liczbę punktów; utrzymanie własności i deklarowanego sposobu użytkowania rzeczy nabytych z udziałem pomocy; prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów.

Premie dla młodych rolników

Pomoc ma formę premii w kwocie 100 tys. zł podzielonej na dwie raty wypłacane po złożeniu odrębnych wniosków o płatność – I rata (80 tys. zł) – wniosek do 9 miesięcy od dnia otrzymania decyzji o przyznaniu pomocy; II rata – (20 tys. zł) – wniosek po zrealizowaniu założeń biznesplanu, nie później niż 3 lata od wypłaty I raty.

Główna regulacja prawna: rozporządzenie MRiRW z 13 lipca 2015 r. – Dz.U. poz. 982.

Miejsce składania wniosku: Biuro Powiatowe ARiMR właściwe dla miejsca położenia gospodarstwa.

Wnioskodawca: pełnoletnia osoba fizyczna, w wieku nie więcej niż 40 lat, posiadająca kwalifikacje zawodowe

(lub zobowiązująca się do uzupełnienia wykształcenia), która posiada gospodarstwo o powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych, ale nie dłużej niż od 12 miesięcy, które urządziła, ale nim nie kieruje (i wcześniej nie kierowała żadnym gospodarstwem) i która przedkłada biznesplan i zobowiązuje się do jego realizacji.

Gospodarstwo ujęte w biznesplanie: ma przynajmniej 10,49 ha i nie więcej niż 300 ha użytków rolnych (w tym, co najmniej 7,35 ha UR będzie stanowić własność, użytkowanie wieczyste lub dzierżawy od Skarbu Państwa lub od samorządu terytorialnego) i wielkość ekonomiczną (SO)² od 13 tys. € do 150 tys. €.

Przeznaczenie pomocy: na realizację biznesplanu, czyli inwestycje w środki trwałe oraz zakup obrotowych środków produkcji służących działalności rolniczej lub przygotowaniu do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Przy czym, inwestycje w środki trwałe mają stanowić wartość równą co najmniej 70% kwoty pomocy, maszyny, urządzenia i wyposażenia muszą być nowe, a wznoszone i modernizowane budynki powinny być posadowione na własnym gruncie, gruncie w użytkowaniu wieczystym lub gruncie dzierżawionym od Państwa albo samorządu terytorialnego.

Wyłączone z pomocy: chów drobiu (oprócz chowu ekologicznego); prowadzenie plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne; prowadzenie niektórych działań specjalnych produkcji rolnej (hodowla zwierząt laboratoryjnych, hodowla ryb akwariowych, hodowla psów rasowych oraz hodowla kotów rasowych).

Główne zobowiązanie beneficjenta: zwiększenie wyjściowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa (SO)² o co najmniej 10%.

Kolejność udzielania pomocy: jest ustalana na podstawie kryteriów wyboru operacji (punktów przyznawanych za wnioski). Punktowane są: • powierzchnia użytków rolnych w przejmowanym gospodarstwie – 0,25 punktu za pełne hektary powyżej średniej w województwie, czyli od 15,40 ha UR (do 5pkt); • kwalifikacje

zawodowe (2–5 pkt); • uczestnictwo w systemach jakości (2 lub 4 pkt); • produkcja roślin wysokobiałkowych (≥ 1 ha – 2 pkt); • inwestycja budowlana (2 pkt); • udział zbóż w zasiewach (≤ 66% – 0,5 pkt); • zobowiązanie do przygotowywania i stosowania planu nawozowego (2 pkt); • udział w szkoleniach i korzystanie z usług doradczych (do 2 pkt); • członkostwo w grupie producentów (2 pkt); • przetwórstwo produktów rolnych (2 pkt); • przygotowanie do sprzedaży (1 pkt); • inwestycje w zakresie ochrony środowiska i klimatu (wg wykazu i wzoru – do 5 pkt); • innowacyjność i nowoczesność produkcji (do 2 pkt); • różnica wieku przekazujący – przejmujący gospodarstwo (1 lub 2 pkt)⁴; • przejmowanie gospodarstwa w całości (3 pkt)⁴.

Minimalna liczba punktów warunkująca możliwość przyznania pomocy: 15.

Obowiązki beneficjenta (przez 5 lat od dnia wypłaty I raty premii): prowadzenie gospodarstwa jako kierujący, zgodnie ze strukturą produkcji określoną w biznesplanie; podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników przez co najmniej 12 miesięcy; uzupełnienie wykształcenia w okresie 3 lat od otrzymania decyzji o przyznaniu pomocy – jeśli dotyczy; utrzymanie deklarowanych wielkości i sposobów produkcji związanych z przyznaną liczbą punktów; prowadzenie ewidencji przychodów i rozchodów.

Opracowanie: Waldemar Janiak
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
Fot. L. Piechocki

¹ – 60% dla osób wspólnie wnioskujących i młodych rolników (wiek do 40 lat, kwalifikacje, do 5 lat prowadzenia gospodarstwa);

² – SO – wartość całkowitej rocznej standardowej produkcji, którą dla danego gospodarstwa można ustalić w oparciu o uprawy w plonie głównym i średnie stany zwierząt w roku, korzystając z kalkulatora dostępnego na stronie internetowej: www.kalkulator-so.pl;

³ – dowodem na prowadzenie działalności w celach zarobkowych jest udokumentowana sprzedaż za kwotę przynajmniej 5 tys. zł w okresie 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku;

⁴ – tylko przy przejściu na własność.

Kalkulacje rolnicze

Jęczmień jary

Jęczmień jary jest ważnym gatunkiem zbóż pastewnych stosowanych w żywieniu trzody chlewnej. Około 71% ziarna jęczmienia przeznacza się na cele paszowe, resztę zużywa przemysł browarniczy do produkcji sferu i przemysł spożywczy na produkcję kasz, płatków itp. Uzyskanie wysokiej jakości ziarna jęczmienia jarego zależy od wyboru odmiany, technologii produkcji oraz warunków pogodowych. Wszelkie zaniedbania rzutują na pogorszenie i obniżkę plonu.

Zbiory zbóż ogółem z 2015 r. ocenia się na 28 mln t, tj. o około 12% mniej od zbiorów z 2014 r. Natomiast produkcja zbóż podstawowych z mieszankami szacowana jest na 24,7 mln t, czyli o 9,5% poniżej uzyskanych zbiorów w 2014 r. Średni plon tych zbóż wyniósł 3,67 t/ha i w porównaniu z rokiem 2014 był o 10% mniejszy. Tymczasem plon zbóż ogółem ukształtował się na poziomie 3,73 t/ha, czyli o 12,6% mniej niż przed rokiem. Jeśli chodzi o plon samego jęczmienia jarego wyniósł on 3,3 t/ha w 2015 r.

Uwzględniając mniejsze niż przed rokiem 2014, zapasy początkowe – ocenia się, że podaż krajowa w sezonie 2015/16 zmalała o ponad 13%. Przewiduje się również, że eksport zmniejszy się również o około 40%. W okresie pięciu pierwszych miesięcy ubiegłego roku (lipiec – listopad 2015 r.) do skupu trafiło 4,5 mln ton zbóż, tj. o 9% mniej niż w analogicznym okresie poprzedniego sezonu, w tym skupiono 533 tys. ton jęczmienia (562 tys. ton w porównywalnym okresie poprzedniego sezonu).

Ograniczenia dostaw zbóż podstawowych przyczyniły się jednak do tylko minimalnego wzrostu ich cen. W listopadzie 2015 r., w porównaniu z październikiem 2015 r., w skupie za jęczmień płacono 643,5 zł/t (o 2,5% więcej).

W okresie lipiec – październik 2015 r. sprzedano za granicami naszego kraju 1,7 mln ton ziarna zbóż, o 277,5 tys. ton mniej niż rok wcześniej.

sezonu był mniejszy o 25%. W październiku 2015 r. więcej przywieziono tylko kukurydzy.

Ceny większości zbóż w krajach członkowskich UE w listopadzie 2015 r. wzrosły w relacji do poprzedniego miesiąca. Przeciętna cena jęczmienia paszowego w UE-28 była wyższa o 2%. W porównaniu z listopadem 2014 r. ceny większości zbóż w Unii Europejskiej były minimalnie wyższe. Wyjątkiem była pszenica.

Poniższa tabela zawiera kalkulację uprawy 1 ha jęczmienia jarego wg cen brutto materiału siewnego i środków do produkcji na podstawie wydawnictwa „Kalkulacji Rolniczych”. Założenia metodyczne do „Kalkulacji Rolniczych” znajdziecie Państwo na stronie naszego Ośrodka.

Z tego w październiku 2015 r. z Polski wyeksportowano 394,4 tys. ton ziarna zbóż wobec 525,8 tys. ton w październiku 2014 r., w tym 6,5 tys. ton jęczmienia. Import ziarna wyniósł w tym czasie 349,4 tys. ton i w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego

Kalkulacja uprawy 1 ha jęczmienia jarego przy różnych poziomach intensywności

Lp.	Poziom intensywności Wyszczególnienie	Niski 30 dt/ha	Średni 40 dt/ha	Wysoki 55 dt/ha
A	Wartość produkcji	2 700	3 290	4 175
	Ziarno jęczmienia jarego (59 zł/dt)	1 770	2 360	3 245
	JPO ¹⁾	930	930	930
1.	Materiał siewny (1,6 dt/ha)	226	226	226
2.	Nawozy mineralne	494	741	988
3.	Środki ochrony roślin	59	118	298
4.	Inne koszty (sznurek)	29	36	43
B	Koszty bezpośrednie (1+2+3+4)	808	1 121	1 555
C	Nadwyżka bezpośrednia (A-B)	1 892	2 169	2 620
4.	Usługi	424	544	618
5.	Praca maszyn własnych	663	697	793
6.	Pozostałe koszty ²⁾	743	760	785
D	Koszty pośrednie (4+5+6)	1 830	2 001	2 196
E	Koszty całkowite (B+D)	2 638	3 122	3 751
F	Koszt jednostkowy (zł/dt)	87,9	78,0	68,2
G	Dochód rolniczy netto	62	168	424

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Kalkulacji Rolniczych” KPODR w Minikowie

1) jednolita płatność obszarowa,

2) koszty utrzymania budynków, podatki i ubezpieczenia, pozostałe koszty.

Marta Knop-Kolodziej

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Wykorzystano materiały: Opracowanie sygnałne GUS z dn. 21.12.2015 r. – Wynikowy szacunek głównych ziemioplodów rolnych i ogrodnictwa w 2015 r., Biuro Analiz i Programowania ARR
Opracowanie Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego nt. jęczmienia jarego IERIGZ-PIB „Rynek rolny”

FINANSOWANIE AGROBIZNESU

POMYSŁ NA DODATKOWY BIZNES?

Warto skorzystać z nadarzającej się okazji!

Od 1 stycznia 2016 roku obowiązują przepisy, które upraszczają handel produktami przetworzonymi pochodzącymi z własnego gospodarstwa rolnego. Już teraz warto zastanowić się nad rozszerzeniem działalności, tak aby jak najszybciej skorzystać z okazji i zwiększyć swój zysk.

Banki Spółdzielcze SGB są ekspertem w finansowaniu agrobiznesu. Wiemy, że gospodarstwa różnią się od siebie, a tym samym mają inne potrzeby. My potrafimy się do tych potrzeb dostosować. Dlatego pomożemy sfinansować zarówno małe, jak i duże inwestycje, również te związane z rozwinięciem przydomowej wytwórni dżemów, miodów czy też sera własnej produkcji.

Jeżeli oczekują Państwo oferty na miarę Waszych planów i oczekiwań, zapraszamy do najbliższej placówki Banku Spółdzielczego SGB.

Spółdzielcza Grupa Bankowa
Liczysz się dla nas

Bezpłatna infolinia:
800 888 888
www.agro-sgb.pl

Są pieniądze na dopłaty

do preferencyjnych kredytów inwestycyjnych udzielanych w I kwartale 2016 r.

ARiMR 22 stycznia 2016 r. przyznała współpracującym bankom limity akcji kredytowej oraz limity dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych, planowanych do udzielenia w I kwartale 2016 r., tym samym podmioty zainteresowane zaciągnięciem kredytów preferencyjnych mogą składać w bankach wnioski kredytowe. Po podpisaniu ustawy budżetowej na 2016 r. Agencja będzie mogła zwiększyć bankom środki na cały 2016 r.

Łącznie na I kwartał 2016 r. Agencja przekazała bankom limity dopłat do nowych kredytów inwestycyjnych w wysokości 2,3 mln zł.

Przewiduje się, że powyższe limity dopłat pozwolą udzielić bankom w I kwartale br. kredyty preferencyjne w łącznej wysokości 296 mln zł.

Powyższe limity środków otrzymało 7 central banków: Bank BGŻ BNP Paribas S.A., Bank Polskiej

Spółdzielczości S.A., SGB Bank S.A., Bank Zachodni WBK S.A., Pekao S.A., Krakowski Bank Spółdzielczy, Raiffeisen Bank Polska S.A.

W tym roku kredyty inwestycyjne mogą być udzielane w ramach następujących linii kredytowych:

RR – kredyty na inwestycje w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym;

Z – kredyty na zakup użytków rolnych;

PR – kredyty na inwestycje w przetwórstwie produktów rolnych, ryb, skorupiaków i mięczaków oraz zakup akcji lub udziałów;

KL01 – kredyty kłękowe inwestycyjne;

KL02 – kredyty kłękowe obrotowe.

Źródło: ARiMR
Zofia Dymińska
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Oprocentowanie kredytów inwestycyjnych i kłękowych udzielanych przez banki obowiązujące w okresie 01.01.2016 r. – 31.03.2016 r. (wysokość WIBOR – 1,73%) wg stawki z dnia 30.11.2015 r.)

Lp.	Bank	Marża banku	Oprocentowanie	Oprocentowanie płacone bankowi przez kredytobiorcę w liniach kredytowych:			
				RR, Z, PR	KL01	KL02	
						Ubezpieczeni	Nieubezpieczeni
1	Bank Polskiej Spółdzielczości SA	2,50	4,2300	3,0000	3,0000	2,1150	3,1725
2	SGB-Bank SA	2,50	4,2300	3,0000	3,0000	2,1150	3,1725
3	Krakowski Bank Spółdzielczy	2,50	4,2300	3,0000	3,0000	2,1150	3,1725
4	Bank BGŻ BNP Paribas S.A.	2,48	4,2100	3,0000	3,0000	2,1050	3,1575
5	Raiffeisen Bank Polska SA	2,30	4,0300	3,0000	3,0000	2,0150	3,0225
6	Bank Zachodni WBK SA	1,95	3,6800	3,0000	3,0000	1,8400	2,7600
7	Pekao SA	1,80	3,5300	3,0000	3,0000	1,7650	2,6475

Kredyt pod dopłaty bezpośrednio

W wyniku przedłużania się terminu płatności bezpośrednich Rząd znówelizował rozporządzenie umożliwiające rolnikom otrzymanie preferencyjnych kredytów bankowych przeznaczonych na sfinansowanie bieżących kosztów prowadzenia produkcji rolnej. Zmienione rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa umożliwia utworzenie nowej linii kredytowej, z której mogliby korzystać rolnicy w okresie oczekiwania na dopłaty bezpośrednie za 2015 r.

Kredyty obrotowe będą udzielane przez banki z własnych środków na okres 6 miesięcy. Całość oprocentowania za kredytobiorcę zapłaci ARiMR, rolnik poniesie jedynie koszty prowizji. Do wniosku o udzielenie kredytu bankowego producent rolny będzie musiał dołączyć zaświadczenie wydane przez kierownika biura powiatowego ARiMR. Zostanie wskazana kwota, do wysokości której kredyt bankowy może zostać udzielony. Kwotę kredytu stanowić będzie iloczyn stawki jednolitej płatności obszarowej i powierzchni działek rolnych.

Pomoc w tej formie będzie miała charakter de minimis. Oznacza to, że wysokość dopłat do oprocentowania kredytu nie może przekroczyć limitu tej pomocy na jedno gospodarstwo rolne. Limit na jedno gospodarstwo wynosi równowartość 15 tys. euro. Nowe regulacje mają obowiązywać po 14 dniach od daty ogłoszenia w Dzienniku Ustaw.

Agencja w zakresie udzielania kredytów współpracuje z 7 bankami. Są to Bank BGŻ BNP Paribas, Bank Polskiej Spółdzielczości, SGB Bank, Bank Zachodni WBK, Pekao S.A., Krakowski Bank Spółdzielczy, Raiffeisen Bank Polska.

Zofia Dymińska
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Zmiany w podatku rolnym

Z dniem 1 stycznia weszły w życie przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw, które wprowadziły znaczące zmiany w podatku rolnym.

Nowe brzmienie otrzymał już artykuł pierwszy, definiujący jakie grunty podlegają opodatkowaniu, są to: grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza. Wszędzie tam, gdzie ustawa używa sformułowania „Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa” zmienia się ono na „Agencję Nieruchomości Rolnych”.

fizyczny odpowiada 1 ha przeliczeniowemu.

Zasady płatności

Ustawodawca mając na celu obniżenie kosztów administracyjnych i usprawnienie poboru podatku ustanowił, że postępowanie nie będzie wszczynane, a postępowanie wszczęte będzie umarzane, jeżeli wysokość zobowiązania podatkowego nie przekraczała, określonych na dzień 1 stycznia roku podatkowego, kosztów doręczenia w najniższej wysokości w obrocie krajowym przesyłki poleconej za potwierdzeniem odbioru, przez operatora wyznaczanego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe.

W przypadku, gdy kwota zobowiązania nie przekracza 100 zł, podatek będzie płatny jednorazowo, w terminie płatności pierwszej raty. Podobne zmiany w zasadach płatności zostały odpowiednio wprowadzone dla podatku leśnego i podatku od nieruchomości.

Zwolnienie podmiotowe dla uczelni

Uczelnie oddające grunty w posiadanie innym podmiotom niż uczelnie, tracą zwolnienie od podatku w odniesieniu do tych gruntów.

Pomoc de minimis

Aby dostosować polskie przepisy do nowych przepisów unijnych oraz mając na względzie umożliwienie udzielania producentom rolnym pomocy, w związku z nabyciem użytków rolnych, w formie zwolnienia z podatku rolnego, proponuje się udzielanie tej pomocy w formule de minimis w rolnictwie i jednoznacznie odesłanie do stosownych przepisów. Pomoc publiczną stanowią również zwolnienia i ulgi wynikające

z wprowadzenia stanu kłęski żywiolowej, jak również inne zwolnienia i ulgi przedmiotowe, które może wprowadzić rada gminy.

Ulga żołnierska

W związku z brakiem obowiązkowej służby wojskowej zniesiono przepis, który gwarantował żołnierzom odbywającym zasadniczą służbę wojskową i ich rodzinom ulgę w podatku rolnym.

Kłęska żywiolowa

W przypadku wprowadzenia stanu kłęski żywiolowej, o którym mowa w ustawie z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiolowej (Dz.U. z 2014 r. poz. 333 i 915), organ podatkowy może przyznać podatnikowi ulgę w podatku rolnym przez zaniechanie jego ustalenia albo poboru w całości lub w części, w wysokości zależnej od rozmiarów strat spowodowanych kłęką w gospodarstwie rolnym. Ulgę przyznaje się za ten rok podatkowy, w którym został wprowadzony stan kłęski żywiolowej. Jeżeli stan kłęski żywiolowej wprowadzony został po zapłaceniu podatku za dany rok, ulgę stosuje się w następnym roku podatkowym.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1045), Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz.U. z 1984 r. Nr 52, poz. 268 z późn. zm.), www.infor.pl

Marta Knop-Kołodziej
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Fot. W. Janiak

Rolnicze spotkanie w Tucholi

Budowanie plonu wiosną

Tradycyjnie na przedwiośniu Przedsiębiorstwo Rolniczo-Handlowe Wieszczyce, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie oraz Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi byli organizatorami osiemnastych już „Spotkań Rolniczych”, tym razem poświęconych głównie efektywnemu nawożeniu zbóż i rzepaku.

Inicjatorem tych corocznych spotkań jest **Jerzy Adamczak** – prezes Gospodarstwa w Wieszczytach, którego dzielnie wspiera jego małżonka – Ewa. Spotkania te mają charakter edukacyjno-informacyjny, ale też integracyjny i marketingowy. Dlatego firmy współpracujące z gospodarstwem prezentują również swoje produkty.

Tematy tych spotkań nasuwają się same. W tym sezonie głównym problemem był deficyt wody oraz stan przezimowania upraw.

Problemy racjonalnego, wiosennego nawożenia zbóż i rzepaku ozimego omówił dr **Witold Szczepaniak** – znakomity specjalista z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Jak wiadomo warunki wegetacji jesiennej w ub.r. były wyjątkowo niekorzystne dla rozwoju roślin ozimych, a szczególnie dla rzepaku, który często był siany w przesuszonej glebie, co nie sprzyjało wschodom i krzewieniu się roślin. Do tego w okresie zimowym, po ciepłym grudniu i styczniowych mrozach część upraw ozimych wymarzała. Bez polowej oceny trudno oszacować rzeczywiste szkody. Każdy więc rolnik musi sam dokonać oceny swojej plantacji i zdecydować czy rośliny pozostawić na polu czy też nie. Trzeba przede wszystkim sprawdzić

jak wygląda system korzeniowy rzepaku, kondycja stożka wzrostu oraz szybkości korzeniowej. Od tego zależeć będzie dalszy los plantacji.

Konkluzja jest jedna – roślinom, które przetrwały, trzeba jak najszybciej pomóc. Decydujące znaczenie dla ograniczenia skutków uszkodzeń będzie miał termin zastosowania pierwszej dawki azotu. Im wcześniej, tym lepiej – nawet na zamrożonej glebie w ilości ok. 60–70% pełnej dawki azotu, tj. 80–120 kg N/ha. Najlepiej jest ją zastosować w formie szybko działającej saletry amonowej (NO_3^-) lub saletrzaku na 2–3 tygodnie przed ruszeniem wegetacji, tak aby wysiany azot miał jeszcze czas przekształcić się do form dostępnych dla roślin i przemieścić się w głąb gleby (do systemu korzeniowego). Forma azotanowa (N-NO_3^-) przyczynia się do szybszej regeneracji i rozwoju roślin oraz ich krzewienia. Sam azot to jednak połowa sukcesu. Muszą też być zastosowane składniki towarzyszące, takie jak: potas, który jest nośnikiem pobranego azotu w roślinie. Niedobór siarki skutkuje dużą zawartością azotu niewykorzystywanego do produkcji aminokwasów. Siarkę na rzepak należy podawać w formie siarczanowej, która

Osiemnaste „Rolnicze spotkanie” otworzył dyrektor Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi **Ireneusz Wesolowski**

...i Prezes Przedsiębiorstwa Rolniczo-Handlowego w Wieszczytach **Jerzy Adamczak**

O efektywnym wiosennym nawożeniu mówił dr **Witold Szczepaniak** z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

jest najlepiej przyswajalna, w ilości ok. 15–20 kg na tonę ziarna. W przypadku pszenic jakościowych wystarczy ok. 3–4 kg na tonę ziarna. Jednym słowem podstawą jest terminowe, zbilansowane nawożenie, a nie tylko jednostronna aplikacja dawki azotu. Ważne jest też, aby nawożenie wiosenne zastosować jak najwcześniej, by nawóz miał czas wnikać w glebę, wykorzystując wiosenną wilgoć i ewentualne opady deszczu. Chodzi o to, by w momencie ruszenia wegetacji azot i inne składniki pokarmowe były dostępne dla roślin.

I na koniec jeszcze jedna, ważna uwaga. Wysoką efektywność nawożenia mineralnego można uzyskać tylko na glebach o uregulowanym odczynie (pH). Na stanowiskach kwaśnych, nawet najlepsze nawożenie nie zapewni odpowiedniego odżywienia roślin. Wartość pH ma także wpływ na jakość i tempo powstawania w glebie próchnicy, jak też na procesy uwalniania z niej składników pokarmowych.

Trzeba jednak pamiętać, że efekt działania wapnowania jest optymalny dopiero w drugim roku po jego zastosowaniu (musi się rozpuścić i odkwasić glebę). Na wapnowanie trzeba patrzeć przez pryzmat zmianowania, czyli pod przedplon, po którym przyjdzie roślinie najbardziej wymagająca pod względem pH, np. buraki cukrowe, rzepak czy lucerna. **Badanie zasobności gleb powinno się robić co najmniej raz na 3–4 lata.**

O korzyściach wczesnego zastosowania Nitrofoski Yara Mila w uprawach ozimych mówił przedstawiciel firmy YARA – **Waldemar Krzesiwczyk**.

YARA jest autorem koncepcji Activa – mineralnego nawożenia pszenicy i rzepaku ozimego dla gospodarstw ukierunkowanych na osiągnięcie wysokich plonów dobrej jakości. Koncepcja ta zakłada m.in. zmienne zapotrzebowanie roślin na azot, fosfor, potas, magnez, siarkę oraz mikroelementy, które jest największe w okresie wiosennego przyrostu plonu, a nie jesienią. Nawożenie wiosenne może się okazać czynnikiem najbardziej plonotwórczym, jeśli poszczególne składniki zostaną zastosowane w odpowiedniej formie, dawce i terminie.

Nitrofoski – to nawozy najwyższej jakości, wysokoazotowe, wieloskładnikowe, zawierające nie tylko NPK w optymalnym składzie, ale też siarkę, magnez i bor. Wszystkie składniki nitrofoski charakteryzują się bardzo dobrą rozpuszczalnością w glebie. Zawierają dwie formy azotu: amonową (NH_4) i azotanową (NO_3^-), które zapewniają wysoką efektywność jego

Przedstawiciel Syngenty – **Krzysztof Bystron**

Przedstawiciel regionalny Syngenty **Krzysztof Bystron** omówił stosunkowo prostą metodę oceny wigoru rzepaku za pomocą specjalnego preparatu, a następnie zaprezentował bardzo skuteczny regulator wzrostu połączony z fungicydem o nazwie Toprex. Jest to preparat, który skutecznie wyhamowuje wzrost pędu wierzchołkowego (głównego), a pobudza rozwój plonotwórczych pędów bocznych. Przedstawił również inne preparaty służące do wiosennego zwalczania chorób i szkodników rzepaku.

O zasadach doboru gatunków traw przeznaczonych na zielonki oraz o czynnikach decydujących o wartości pokarmowej mieszanek traw mówił przedstawiciel firmy Sowul&Sowul – producent gotowych mieszanek traw polskiej produkcji. W swoim wystąpieniu podkreślił, że nawet najlepsza genetyka nie jest w stanie obronić się przed nieprawidłowo wykonanymi zabiegami agrotechnicznymi. Można to było zaobserwować w ubiegłym roku przy dużym deficycie wody.

Swoje najnowsze produkty zaprezentowała również Hodowla Roślin Smolice oraz firma Swimer z Torunia. Na zakończenie spotkania wśród uczestników rozlosowano nagrody ufundowane przez sponsorów. Tegoroczne szkolenie podsumował i zakończył starosta tucholski **Michał Mróz**.

Mam nadzieję, że wiedza wyniesiona z tego szkolenia, przeniesiona na pola zaowocuje wyższą opłacalnością zbóż i rzepaku.

Tekst i fot. Jerzy Białczyk
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Minimalne zagęszczenie zbóż ozimych w czasie ruszania wegetacji (roślin/m²)

Gatunek	Kompleksy pszenne	Warunki glebowe	
		Kompleks pszenno b. dobry i dobry	Kompleks żytni słaby i b. słaby
pszenica ozima	110	140	–
pszenżyto ozime	100	110	150
żyto ozime	–	80	140

Wg. IUNG – PIB Puławy

Rozdano „Złote jabłko”

W piątkowe popołudnie 5 lutego w hotelu The Westin Warsaw odbyła się Gala Finałowa XXII edycji **Ogólnopolskiego Konkursu ROLNIK – FARMER ROKU**. Organizatorem Konkursu jest Stowarzyszenie „Polski Klub ROLNIK – FARMER ROKU”, natomiast partnerem Agencja Nieruchomości Rolnych. Patronat honorowy od lat sprawują: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych oraz JM Rektor Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy.

Kandydatów do tytułu ROLNIK – FARMER ROKU zgłaszały: wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, oddziały terenowe Agencji Nieruchomości Rolnych, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz izby rolnicze. Prawo zgłaszania kandydatów mają również finaliści i laureaci poprzednich edycji – członkowie Stowarzyszenia „Polski Klub ROLNIK – FARMER ROKU”. Do udziału w XXII edycji zgłoszonych zostało 321 gospodarstw. Z tej liczby, drogą analizy dostarczonych materiałów, jury wyłoniło 25 finalistów.

Od lipca do września 2015 roku gospodarstwa wizytowali członkowie kapituły konkursu. Podstawowym kryterium oceny kandydatów

w poszczególnych kategoriach była efektywność gospodarowania mierzona wydajnością i uzyskiwanymi plonami. Premiowano też osiągnięcia wynikające z nowoczesnego gospodarowania, nawet w niesprzyjających warunkach przyrodniczych i rynkowych. Oceniano stosowane technologie i techniki produkcji, rozwój gospodarstwa, a także działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego. Kapituła zwracała również uwagę na aktywność, pomysłowość, przedsiębiorczość rolnika, jego zaangażowanie na rzecz środowiska lokalnego oraz działalność społeczną.

30 listopada 2015 r. w Warszawie odbyło się posiedzenie kapituły, w trakcie którego wyłoniono

dziesięciu laureatów konkursu w dziewięciu kategoriach.

Laureatami XXII edycji konkursu w poszczególnych kategoriach zostali:

- Gospodarstwa rodzinne – produkcja roślinna: **Małgorzata i Jacek Bródka**, Załom, woj. zachodniopomorskie. Dominującym kierunkiem produkcji jest uprawa facelii błękitnej i traw, głównie rajgrasu holenderskiego na nasiona.
- Gospodarstwa rodzinne – produkcja zwierzęca: **Maria i Szczepan Będzikowscy**, Zakrzewo, woj. mazowieckie oraz **Jean Martin i Michał Popiel**, Kurozwecki, woj. świętokrzyskie. Państwo Będzikowscy specjalizują się w hodowli krów mlecznych i chowie kurcząt brojlerów. Natomiast Jean Martin z synem Michałem prowadzą hodowlę bizonów amerykańskich oraz działalność agroturystyczną.
- Gospodarstwa o alternatywnych źródłach dochodu: **Teresa, Grzegorz, Dominik i Patryk Wójcicy**, Kotki-Budy, woj. świętokrzyskie. W gospodarstwie prowadzona jest hodowla ryb, opas bydła rasy simentalskiej, tucz trzody chlewnej, produkcja roślin paszowych oraz działalność agroturystyczna „Jesionowy Dworek”.
- Gospodarstwa agroturystyczne: **Władysława Gil i Wiktor Urbańczyk**, Radzimowice, woj. dolnośląskie.
- Działy specjalne produkcji rolnej: **Teresa i Jan Drabina**, Czerniejewo, woj. wielkopolskie. Hodowla

norek – 5500 samic i 1000 samców stada podstawowego.

■ Warzywnictwo: **Alicja i Krzysztof Spychalscy**, Pikutkowo, woj. kujawsko-pomorskie. Laureaci zostali zgłoszeni przez KPODR, PZDR we Włocławku. Prowadzą gospodarstwo, w którym uprawia się pomidory gruntowe, cebulę, marchew, buraki ćwikłowe, ponadto zboża dla zachowania płod-

zmiannu. W gospodarstwie stosowane są nowoczesne technologie uprawy, siewu i ochrony roślin oraz zbioru produktów rolnych w oparciu o najnowszej generacji maszyny i urządzenia. Sukcesywnie

wprowadzane są systemy rolnictwa precyzyjnego. Znaczna część upraw warzywnych jest nawadniana. Gospodarstwo posiada nowoczesne przechowalnie warzyw.

- Sadownictwo: **Alina i Wojciech Klimkiewicz**, Wtelno, woj. kujawsko-pomorskie. Również zgłoszeni przez nasz Ośrodek laureaci posiadają 220 ha sadów, głównie jabłoniowych i gruszowych oraz śliwy i wiśnie. Są założycielami grupy producentów owoców i warzyw. Współpracują z Agencją Rynku Rolnego w ramach programu „Owoce w szkole”.
- Przedsiębiorstwa rolnicze: **Paweł Blicharski**, Ośrodek Hodowli Zarodkowej w Kamieńcu Ząbkowickim sp. z o.o., woj. dolnośląskie. Dominującym kierunkiem produkcji jest hodowla bydła (850 krów mlecznych).

i **Maciej Przybylski** z miejscowości Szostka (oba gospodarstwa z powiatu radziejowskiego) oraz **Iwona i Stefan Żolnierkiewicz** z Nowakówka (pow. nakielski).

Zwycięzcy w poszczególnych kategoriach poza tytułem ROLNIK – FARMER ROKU, otrzymali: statuetkę „Złote jabłko”, pamiątkowy grawerton, nagrody rzeczowe (obrazy) i prawo członkostwa w stowarzyszeniu „Polski Klub ROLNIK – FARMER ROKU”.

Finaliści i laureaci usłyszeli słowa szacunku, uznania oraz szczerze gratulacje od zaproszonych gości honorowych, wśród których byli m.in.: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi **Krzysztof Jurgiel**, Doradca Prezydenta RP **Barbara Fedyszak-Radziejowska**, prof. dr hab. **Wojciech Kapelański** z UTP, Wiceprzewodniczący Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Od lewej: państwo **Spychalscy** z synem, dyrektor KPODR Minikowo **Roman Sass** i państwo **Klimkiewiczowie**

Państwo **Żolnierkiewicz**

Tomasz Czyszyn w swojej oborze

■ Grupy producentów: **Ryszard Szczukowski, Grzegorz Sowa i Sławomir Smoliński**, Kwidzyn, woj. pomorskie. Grupa ZIARN-POL sp. z o.o., tworzy ją 136 udziałowców – producentów rolnych z terenu Powiśla, Żuław i Warmii, łącznie uprawiają 40 000 ha.

Wśród piętnastki finalistów XXII edycji konkursu znaleźli się również przedstawiciele naszego województwa. Byli to: **Małgorzata i Tomasz Czyszyn** z miejscowości Dobre Wieś, **Beata**

Jan Krzysztof Ardanowski, Waldemar Humięcki prezes Agencji Nieruchomości Rolnych oraz główny sponsor konkursu, prezes zarządu Bayer sp. z o.o. **Christophe Dumont**.

Tegoroczna gala była dla nas szczególnie miła, ponieważ w czołowej dwudziestce piątce wyróżnionych rolników, znalazło się aż pięciu finalistów z województwa kujawsko-pomorskiego, w tym czterech typowanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Marta Adamowicz
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Fot. M. Adamowicz, E. Fohs,
M. Kowalski, L. Piechocki

Sukces uczniów z Tucholi

Z inicjatywy Stowarzyszenia Edukacji Rolniczej i Leśnej Europejska Polska reprezentacja polskiego szkolnictwa rolniczego uczestniczyła w europejskiej olimpiadzie AGROOLIMPICS – LUXEMBURG 2015, która odbyła się w miejscowości Ettelbruck.

W olimpiadzie uczestniczyły drużyny z 17 krajów Europy. Rywalizacja obejmowała 18 konkurencji sprawnościowych, w tym takie dziedziny, jak: mechanizacja rolnictwa, produkcja roślinna, produkcja zwierzęca, przetwórstwo spożywcze, budownictwo.

Reprezentacja Polski przed startem (w tle stanowisko do manewrowania przyczepą objętościową)

Konkurencja wyciskanie soku z jabłek – stanowisko do rozdrabniania

Reprezentacja Polski na gali rozdania nagród z udziałem Ministra Rolnictwa Luxemburga

Polską drużynę narodową reprezentowała czwórka uczestników Dariusz Kordecki i Arkadiusz Boniek – uczniowie Technikum Agrobiznesu wchodzącego w skład Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi (nauczyciel przygotowujący – Tadeusz Pluschke) oraz Michał Siębor i Hubert Napiórkowski – uczniowie Technikum Rolniczego wchodzącego w skład Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Gołotczyźnie z woj. mazowieckiego (nauczyciel przygotowujący – Dariusz Przyborowski).

Zawodnikom towarzyszyli dyrektorzy obu szkół, Wiesława Gąsiorowska – prezes i Ireneusz Wesolowski – wiceprezes Stowarzyszenia Edukacji Rolniczej i Leśnej EUROPEA POLSKA. Polski zespół stanowił zgraną drużynę i od początku był liderem zawodów. W końcowym etapie nieco słabiej wypadły konkurencje techniczne, jak montaż systemów hydraulicznych i prowadzenie agregatu do zbiórki balotów słomy na wstecznym biegu. Słabszy wynik

Pierwsza dziesiątka:

1. Luxemburg
2. Polska
3. Austria
4. Holandia
5. Szwecja
6. Niemcy
7. Czechy
8. Szwajcaria
9. Finlandia
10. Estonia

wiazał się z brakiem możliwości ćwiczenia na tak nowoczesnym sprzęcie.

Podsumowując, polska drużyna zajęła I miejsce w konkurencjach montaż silnika spalinowego, transport jabłek i wyciskanie soku, budowa przyzmy ze słomy, natomiast w klasyfikacji generalnej drugie miejsce, co jest dużym sukcesem.

Należy podkreślić wysoki poziom organizacji olimpiady oraz bardzo dobre przygotowanie logistyczne. Zawody pozwoliły naszym uczniom zmierzyć się z rówieśnikami z innych krajów i umocniły nas w przekonaniu, iż kształcimy na wysokim poziomie.

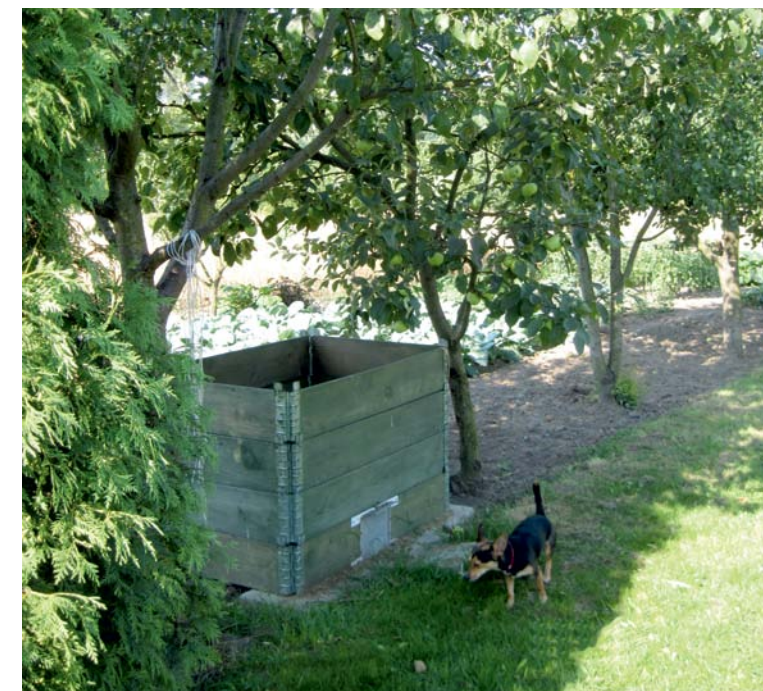
Ireneusz Wesolowski
dyrektor ZSLiA w Tucholi
Fot. archiwum ZSLiA w Tucholi

Ekologicznie w gminie Lubicz

Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Toruniu z/s w Chełmży oraz Gmina Lubicz, od roku 2009 wspólnie realizują program edukacyjny „Ekologizacja wsi województwa kujawsko-pomorskiego, kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego, poprzez wdrażanie w życie tzw. Dobrej Kultury Rolnej”. Nadrzędnym celem realizacji programu jest zahamowanie procesu degradacji środowiska, poprawa stanu sanitarnego wsi, ochrona wody, gleby, powietrza i otaczającego nas krajobrazu przyrodniczego. Od roku 2009 program realizowały już gospodarstwa rolne z miejscowości: Gronowo, Brzeźno, Brzezinko, Jedwabno, Rogówko, Grębocin, Nowa Wieś i Grabowiec.

Program realizowany jest ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

Tekst i fot. Karina Wronecka
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego

Przypominamy o możliwości weryfikacji danych producentów świń i mleka w ARiMR

Producentom świń i mleka, którzy w Agencji Rynku Rolnego będą ubiegać się o nadzwyczajne wsparcie w sektorze mleka i wieprzowiny, przypominamy o obowiązku aktualizacji danych posiadaczy zwierząt oraz zgłoszeń zwierząt w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Agencja Rynku Rolnego będzie udzielała pomocy dla rolników w sektorach hodowlanych m.in. na podstawie danych z systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt prowadzonego przez ARiMR.

Składanie wniosków potrwa do 18 marca 2016 r. Producenci mleka i świń będą mogli je składać w Oddziale Terenowym Agencji Rynku Rolnego właściwym dla miejsca zamieszkania lub siedziby producenta lub wysłać pocztą. O terminie złożenia wysłanego wniosku będzie decydowała data stempla pocztowego.

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

zaprasza na szkolenie
Innowacyjne rozwiązania w zarządzaniu stadem bydła mlecznego w zautomatyzowanej oborze

23 marca 2016 r., godz. 10.00

Wiodący wykładowca
prof. dr hab. Zygmunt Kowalski UR Kraków

Praktyczna część szkolenia odbędzie się
2-3 lipca

podczas **Ogólnopolskiej Wystawy Bydła Hodowlanego i AGRO-TECH-u**

Tu będzie można zobaczyć „na żywo” zrobotyzowaną oborę na 40 szt. bydła, gdzie odbywać się będą sesje pokazowe.

Wymagana rejestracja do 17 marca: tel. 52 386 72 23, e-mail katarzyna.szczepaniak@kpodr.pl

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Festiwal Smaku – Dzień Faworka

Festiwale smaku cieszą się w od lat dużą popularnością. Organizowane z okazji różnych świąt wzbudzają zainteresowanie głównie pań, które skrupulatnie przygotowują potrawy, ale również coraz większej grupy zwolenników tradycyjnego jedzenia.

Alkohole:

- 1) Okowita wiejska Elżbiety Łukaszewskiej,
- 2) Nalewka z aronii Małgorzaty Cielmer,
- 3) Nalewka z aronii Małgorzaty Złakowskiej.

Ciasta:

- 1) Faworki Wiesławy Mieszkowskiej,
- 2) Pączki Ireny Nowakowskiej,
- 3) Faworki Zofii Kuźmińskiej.

Piękny i bardzo smaczny tort dla uczestników spotkania podarowała Ewa Matera właścicielka restauracji Folwark „Mat-Era”.

Tradycją jest również licytacja fantów, które podarowują stowarzyszeniu jego członkowie lub sympatycy. Licytację poprowadził, jak zawsze niezrównany w tej roli, pan Grzegorz Stupecki.

Strawą dla ducha był brawurowy występ chóru Gospel Soul z Tuchowa pod kierunkiem Wioletty Krzysztoforzkiej z Gminnego Ośrodka Kultury oraz grupy teatralnej Bene Nati pod kierunkiem Wandy Mróz.

Magdalena Włodarska-Kasiuk
Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Fot. GOK Wielgie

Jedną z takich imprez organizuje już od 10 lat Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Wielgie „Przyszłość”. Co roku w tłusty czwartek odbywa się w gminie Wielgie „Dzień Faworka.” Organizowany przy współudziale Ośrodka Kultury i Biblioteki Gminy Wielgie. Warunkiem uczestnictwa w spotkaniu jest zgłoszenie potrawy, która bierze udział w konkursie. Konkurs ogłaszany jest w trzech kategoriach: potrawy mięsne, ciasta i alkohole. W tym roku do oceny przygotowano ponad 40

wyśmienionych specjalów z kuchni dobrzyńskiej. Komisja w składzie: Magdalena Włodarska-Kasiuk, Ewa Matera, Mirosława Strupczewska dokonała oceny zaprezentowanych potraw.

Zwycięzcy w kategorii potrawy mięsne:

- 1) Rolada z polędwicy wieprzowej Marzeny Czachowskiej,
- 2) Mielone ze śliwką Agnieszki Bryszewskiej,
- 3) Polędwiczki w sosie śliwkowym Teresy i Iwony Kowalskich.

Miłośnik czworonogów

Są wśród nas tacy, którzy pomimo zawirowań dnia codziennego i obowiązków zawodowych znajdują czas na odrobinę wytchnienia i wówczas poświęcają się swojej pasji.

psie, a tym bardziej o większym gabarytowo – bo taki mu się właśnie marzył.

A że marzenia spełniają się, to i do niego po wielu latach uśmiechnęło się szczęście. Kiedy nadarzyła się okazja (a było to 10 lat temu) bez wahania

Nie ukrywa, że jest to duży trud i poświęcenie, ale kocha psy i przebywanie wśród nich sprawia mu ogromną radość. A każda chwila spędzona z nimi potęguje niesamowitą więź na linii – on i psy. Z nieukrywaną satysfakcją opowiada o ich zaletach, budowie i wyglądzie, tj. kształcie głowy, uszu, sierści oraz prawidłowej postawie. Twierdzi, że nikt nie zrozumie w pełni miłości, a co za tym idzie odpowiedzialności – jeśli nie ma psa, bo to właśnie pies wyrabia w człowieku te piękne cechy charakteru.

Pan Krzysztof jest członkiem Związku Psów Rasowych w Inowrocławiu – dzięki temu ma styczność z innymi hodowcami i miłośnikami czworonogów, a przez to poszerza swoją wiedzę oraz doświadczenie w tej dziedzinie.

W najbliższych planach ma zamiar wziąć udział w wystawie psów i zaprezentować swoich ulubieńców.

Tekst: Katarzyna Korzeniewska, Dobre
Fot. archiwum rozmówcy

Do takich ludzi zalicza się także pan Krzysztof Bykowski (Rudunki, gm. Aleksandrów Kuj.) – jego życiem są psy.

Wszystko zaczęło się jeszcze w młodości – jako mały chłopak miał kundelka o wdzięcznym imieniu Perła. Jednak mama czuwała nad wszystkim i wielokrotnie powtarzała, że mieć psa to duża odpowiedzialność i to pod każdym względem. A że mieszkał z rodzicami i braćmi w bloku, to nie było mowy o drugim

wraz z żoną i synem zamieszkali w domku jednorodzinny usytuowanym na dużej działce. Radość z tak wspaniałego miejsca zaowocowała realizacją młodościowych planów – dziś pan Krzysztof ma kilkanaście psów rasy owczarek niemiecki. Jego dumą jest para z rodowodem Oxy i Rex, ale z ogromną czułością opowiada także o seniorze stada – starym, pocztowym Maksie, który pilnuje porządku w całym obejściu i wśród młodych szczeniąt.

Na spacerze z synem *Oliwierem*

Ważne dla świadczeniobiorców osiągających dodatkowe miesięczne przychody

Od 1 marca br. obowiązują nowe kwoty przychodów decydujących o zmniejszeniu lub zawieszeniu świadczeń emerytalno-rentowych.

W związku z komunikatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z 9 lutego 2016 r. o wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w IV kwartale 2015 r. wynoszącego 4 066 zł 95 gr, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego informuje, że od 1 marca 2016 r. kwoty miesięcznego przychodu powodujące zmniejszenie, zawieszenie emerytury lub renty wynoszą:

- 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, tj. 2 846 zł 90 gr,
- 130% tego wynagrodzenia, tj. 5 287 zł 10 gr.

OR KRUS w Bydgoszczy

Rękodzieło na nudę i na co dzień!

Coraz częściej spotykamy się z wyrobami rękodzielniczymi. Są to wyroby codziennego użytku, takie jak: koszyki, naczynia, wyroby szklane oraz wszelkiego rodzaju ozdoby po zabawki dla dzieci. Mimo że kobiety na wsi mają wiele zajęć w obejściu gospodarskim i w domu, to coraz częściej rozwijają swoje talenty.

W tym duchu w dniach 27 i 28 stycznia spotkały się miłośniczki tego typu wyrobów w Podgórzynie w gospodarstwie agroturystycznym pani Aleksandy Kaźmierczak. Korzystając z gościnności właścicielki „Wichrowego wzgórza” oraz przy udziale pracowników Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego w Żninie odbyły się warsztaty rękodzielnicze.

Pierwszy blok zajęć dotyczył podstaw wykonywania kwiatów wiosennych z krepiny. W tym temacie korzystano obficie z podpowiedzi uczestniczki pani Elżbiety Kubery, która z doskonałą precyzją i zacięciem podpowiadała jak należy postępować w przypadku tego typu materiału. Zastosowano wiele wzorów i przykładów z uwzględnieniem kolorystyki wiosennej.

Drugi blok zajęciowy obejmował coraz bardziej modne ozdoby z filcu. Nie jest łatwo wykonać ozdoby bez odpowiedniego szablonu. Profesjonalizm dodają proste ściegi wykończeniowe. Jednak wyjątkowość tych ozdób zależy od fantazji wykonawczyni. Należy zauważyć, że uczestniczki spotkań mają już doświadczenie i własne pasje, którymi coraz częściej i śmiało potrafią się podzielić.

Przypomnijmy, że przez rękodzieło rozumie się wyrób wytworzony w sposób nieprzemysłowy, posiadający walory artystyczne, najczęściej zawierający motywy typowe dla kultury, w której powstał. Można tu wymienić wiele metod np. garncarstwo, wikliniarstwo, wikliniarstwo papierowe, tkactwo, szydełkowanie, rzeźbienie, hafciarstwo, lepienie z masy solnej oraz modeliny, filcowanie oraz nowości, takie jak: Scrapbooking, Quilling, Decoupage.

Tekst i fot. Magdalena Bujak-Piechowicz
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego

Radość tworzenia

Panie z Gminnej Rady KGW w Dobrem znane są z tego, że prężnie działają na rzecz lokalnego środowiska – dlatego nuda im nie grozi. A że zima to okres, w którym same mogą skorzystać ze szkoleń, dlatego bardzo chętnie uczestniczyły w spotkaniu, podczas którego zdobyły wiedzę na temat sposobu robienia ozdób i kwiatów z bibuły. Szkolenie przeprowadziła zaprzyjaźniona z Radą – pani Laura Maciejewska z Oddziału w Zarzeczewie KPODR Minikowo.

Tekst i fot. Katarzyna Korzeniewska, Dobro

GMINA DRZYCIM

Gmina Drzycim leży w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Południowa część gminy wchodzi w skład Świeckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, północna – Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Gmina Drzycim posiada charakter rolniczy oraz duże walory turystyczne, jej powierzchnia wynosi 108 km², zamieszkuje ją około 5 200 osób. Etnograficznie należy do Kociewia. W 11 sołectwach skupionych jest 19 wsi. Użytki rolne stanowią 50%, a lasy ponad 33%. Lasy są bogate w runo leśne (grzyby, jagody i poziomki) oraz pełne dzikiej zwierzyny łownej (dziki, sarny, jelenie oraz danielle). Do ważniejszych rzek należy Wda zwana potocznie „Czarną Wodą”. Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 239 oraz linia kolejowa Laskowice – Chojnice. System oświaty jest oparty na jednym gimnazjum, dwóch szkołach podstawowych oraz przedszkolu. Gmina dysponuje terenami pod budownictwo mieszkaniowe.

Ważniejsze atrakcje – Kamień świętego Wojciecha, Diabelski Kamień – granitowy głaz narzutowy znajdujący się przy południowej granicy Wdeckiego Parku Krajobrazowego, około 0,5 km od stacji kolejowej w Leosi. Głaz granitowy jest pomnikiem przyrody nieożywionej o obwodzie 24,5 m, szerokości 8,8 m i wysokości 3,8 m. To trzeci co do wielkości głaz narzutowy w Polsce.

Na terenie gminy działalność prowadzi: około 150 firm, w tym Bank Spółdzielczy w Osiu, Poczta Polska, Zespół Placówek Oświatowych, Publiczne Gimnazjum im. prof. Alfonsa Hoffmanna w Gródku, Gminna Biblioteka Publiczna w Drzycimiu, Przychodnia Rodzinna NZOZ Elżbieta Wenerska Henryk Doliwka, Zakłady Mięsne Kier, Spółdzielnia Mleczarska, KIC-TRANS, Tomasz Kowalski – Piekarnia, Elektrownia Wodna.

Perłami kultury są:

- zespół pałacowo-parkowy w Jastrzębiu z początku XX w.
- zespół dworsko-parkowy w Gródku z drugiej połowy XVIII w.
- kościół pw. Matki Boskiej Pocieszenia w Drzycimiu z XIX w.
- kościół pw. św. Antoniego Padewskiego w Dolsku z XIX w.

Zrealizowano wiele inwestycji m.in.:

- wybudowano wielozadaniowe boisko sportowe w Drzycimiu i Zespół Boisk Sportowych „ORLIK” (2012),
- wybudowano amfiteatr, uporządkowano park, uruchomiono fontannę,
- zmodernizowano chodniki w miejscowościach: Drzycim, Jastrzębie i Sierosław, wyremontowano wiele dróg i ulic,
- wykonano rekultywację Gminnego Składowiska Odpadów w Sierosławku,
- wykonano termomodernizację wielu budynków publicznych,
- zmodernizowano salę gimnastyczną przy Gimnazjum Publicznym w Gródku,
- rozbudowano świetlicę wiejską w Drzycimiu i Sierosławiu,
- wyremontowano parking w centrum wsi Drzycim (miejscowe targowisko),
- rozbudowano sieć wodociągową i pobudowano przydomowe oczyszczalnie,
- pobudowano place zabaw.

SIEDZIBA WŁADZ GMINY:

Urząd Gminy Drzycim
ul. Podgórna 10, 86-140 Drzycim
tel./fax 52 33 17 079, tel. 52 33 17 008
www.drzycim.pl, www.bip.drzycim.pl
e-mail: ug@drzycim.pl

Waldemar Moczyński
Wójt Gminy Drzycim

Wójt Gminy Drzycim – Waldemar Moczyński
Przewodniczący Rady Gminy Drzycim – Jerzy Krüger

„Dzięki środkom unijnym zrobiliśmy wiele w naszej gminie, a kolejne finansowanie unijne pozwoli na jeszcze wiele ważnych i potrzebnych inwestycji na terenie gminy Drzycim.”

Wójt Gminy Drzycim
Waldemar Moczyński

Pałac w Jastrzębiu

Widok na dwór w Gródku od strony skarpy

Kościół i brama w Drzycimiu

Elektrownia w Gródku

Amfiteatr w parku w centrum Drzycimia

Twórczy i mile spędzony czas

W czasie tegorocznych ferii zimowych Gminna Rada KGW w Dobrem zorganizowała animacje dla dzieci, które prowadziła Urszula Nowakowska z Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego w Radziejowie.

Podczas tych zajęć w ruch poszły włóczki, kartoniki i warzywa. Efektem końcowym były piękne, kolorowe pompony, papierowe aniołki, a prace wykonane za pomocą stempli z ziemniaków wyszły wprost cudownie, bajkowo i kolorowo.

Zajęcia te pokazały, że wolny czas można spędzić miło, ciekawie i twórczo, a co najważniejsze wciągnąć do zabawy nie tylko rówieśników, ale również kochane mamy oraz babcie.

Tekst i fot. Katarzyna Korzeniewska, Dobre

Niedoceniany owies

Owies zaczęto uprawiać kilka tysięcy lat później niż jęczmień i pszenicę. Na terenach polskich jego uprawa na większą skalę rozpoczęła się dopiero w VIII wieku. W ostatnich dziesięcioleciach areał owsa został znacznie zredukowany, jednak zboże to ma wiele zalet i rosną jego szanse na odzyskanie popularności.

Właściwości fitosanitarne

Owies dzięki obecności w komórkach korzeniowych grzybotoksycznej awenacyny nie jest porażany przez choroby podstawy źdźbła, które są poważną przyczyną spadku plonów zbóż. Dzięki wspomnianemu związkowi nie uczestniczy on w łańcuchu żywicielskim grzybów wywołujących te choroby, czyli nie przenosi ich na rośliny następce. W częstej uprawie zbóż po sobie wprowadzenie owsa do zmianowania to szansa na poprawę zdrowotności ładu ze względu na jego fitosanitarne i odchwaszczające oddziaływanie na glebę oraz rośliny następce. Owies jest więc dobrym przedplonem, jednak należy pamiętać, że zbyt częsty jego wysiew na to samo pole może grozić namnażaniem się pasożytniczych nicieni w glebie. Fitosanitarne właściwości owsa powinny być docenione również z uwagi na obowiązujący od 1 stycznia 2014 roku integrowany system produkcji.

Żywność zwierząt

Wartość odżywcza i energetyczna owsa jest stosunkowo duża. Zawartość białka o bardzo dobrym składzie wynosi 9,6–11,5%. Ziarno owsa zawiera także więcej niż inne zboża wartościowego tłuszczu (4–7%). Upowszechnia się jego uprawa na zieloną paszę, kiszonki oraz susz zarówno w czystym siewie, jak i w mieszankach z roślinami strączkowymi. Znaczącym czynnikiem, który zmniejsza wartość pokarmową owsa, jest zawartość łuski w ziarnie. Warto więc zainteresować się odmianami nieoplewionymi, które można wykorzystać w żywieniu wszystkich zwierząt gospodarskich.

Wartość kulinarna i lecznicza

W przemyśle spożywczym z owsa wytwarza się płatki, kaszę i otręby. Jego duże wartości odżywcze i prozdrowotne są znacznie bardziej doceniane przez mieszkańców krajów zachodnich, szczególnie USA, Kanady i Skandynawii, gdzie w dobie chorób cywilizacyjnych zdrowe

odżywianie nabiera szczególnego znaczenia. Ziarno owsa nie zawiera glutenu, nie nadaje się więc do wypieku chleba, chociaż mąkę owsianą można stosować jako dodatek do ciasta chlebowego. Trudno nie wspomnieć o betaglucanie, który obniża poziom cholesterolu we krwi oraz o polisacharydach nieskrobiowych tworzących błonnik niezbędny w codziennej diecie człowieka.

To tylko niektóre zalety owsa. Małe wymagania termiczne, tolerancja na szeroki zakres odczynu gleby (pH 4,5–7,2), niższy koszt uprawy w porównaniu z innymi gatunkami zbóż, dzięki mniej intensywnej ochronie chemicznej i nawożeniu, przemawiają za tym, aby uwzględnić to zboże w planie upraw na kolejne lata. Pozwólm, aby owies na nowo odsłonił przed nami swoje dobroczynne właściwości.

Daria Jakubowska
Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Fot. W. Janiak

Kujawsko-Pomorski
Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie
Oddział w Przysieku

JARMARK WIELKANOCNY

PRZYSIEK, 19 marca 2016

KIERMASZE:

potrawy tradycyjne, żywność ekologiczna, miód, rękodzieło ludowe i artystyczne, rośliny ozdobne

POKAZY:

wykonywania dekoracji świątecznych i makijażu

WYSTĘPY ZESPOŁÓW FOLKLORYSTYCZNYCH

zapraszamy od godziny 10.00 do 15.00
WSTĘP I PARKING BEZPŁATNY

Krystyna Sarnowska

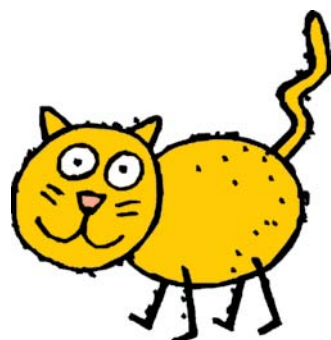
Wierszyki dla dzieci

Wiosenna przepowiednia

Bzy już zielenią liści zbudzone.
Słońce niedługo kwiaty rozwinie.
Białą, fioletem odorzą głowy.
Surfinie – słońce ściagną dla siebie.
Motyle w oczach wzniecą kolory.
Balony znowu fruwać pod niebo.
Świat będzie...
– Jaki?
– Taki marcowy i kolorowy.

Pierwiosnki

Wczoraj widziałam pierwsze
pierwiosnki.
Małe żółte słoneczka.
Rosły na zboczu, tuż koło drogi.
Szkoda mi było zerwać.
Jutro też będą tędy przechodzić.
Znów będę mogła popatrzeć.
Gdy zapamiętam kwiatki dokładnie,
przenieś w domu na papier.
Później poproszę panią, bym mogła
rysunek w klasie powiesić.
Żółte pierwiosnki, małe słoneczka,
w pochmurne dni będą świecić.

Koty w marcu

Dziki koty lubią marzec,
bo w marcu harczą...
Kot z kocią dziś ślub bierze,
bo chcą być rodziną.
Życie jednak nie jest proste.
Po weselu kłótnia.
Kocur chciałby mieć koteczkę,
a kotka – kocurka.
Nie minęło dużo czasu,
znów koty harczą...
Tak z kotami,
jak i z ludźmi,
gdy wiosnę poczuja.

Narodziny kociąt

Matylda bez przerwy pilnuje koszyka.
– Kiedy się w końcu kociaków do-
czekam.
– Doczekasz na pewno. Na pewno
się zjawiają.
Zdązysz zrobić lekcje, zanim się uro-
dzą.
Matylda nad zadaniem skupić się nie
mogła.
Drapnęła coś piórem i po schodach
zbiegła.
Patrzy – a już w koszu przy kotce –
kociaczki.
Dwa białe, jeden czarny, a ten czwar-
ty – w łatki.
– Jakie one miłe. Jakie one ładne.
Daj im mamę mleka, bo pewnie są
głodne.
– Jeszcze są malutkie. Jak nasza Do-
rotka.
Zanim nie podrosną, karmić będzie
kotka.

Imieninowy prezent

Przed domem wisi domek dla ptaków.
Drewniany, w serduszka niebieskie.
Zrobił ten domek tato na prezent
dla swej córeczki Agnieszki.
Ptaki patrzyły. Nie rozumiały,
dlaczego Agnieszka się cieszy.
To przecież dla nich ten ciepły domek
i smakowite okruszki...

Brzuch pani Zającowej

Pani Zającowa czeka na zajączki.
Ile ich w brzuchu być może?
Dotyka łapką, próbuje liczyć,
ale policzyć nie może.
Ciągłe się wiercą. Zmieniają miejsce.
Raz w jedną, raz w drugą stronę...
Jej brzuch faluje jak by był morzem.
Zajączki mają się dobrze.

Trzynastego

Wszystkie Krystyny, wszystkie Bożeny,
nie boją się trzynastego.
Dla nich trzynastka zawsze szczęśliwa.
Feralna – dla kogo innego.
W tym dniu są przecież ich imieniny,

więc od samego rana – każda Krystyna,
każda Bożena aż tonie w tulipanach.

Wierszyk dla sroczki

Sroczka kaszkę gotowała...
– czyta sroczce wierszyk mama.
– Inny mi przeczytaj wierszyk,
prosi mamę sroczka mała.
– Jestem mała i nie będę gotowała.
Wolę latać, wolę, wolę...
i zasnęła sroczka mała,
zanim mama córce sroczce
wierszyk przeczytała.

Bazie i koty

W pokoju Sabiny puszyste bazie
w radosnym dziś nastroju.
Sabinka mówi na bazie – kotki.
Koty nie rozumieją.
Jak ona może – miauczy Felicja
– rasowa, z długim włosiem
– co to za kotki, krótko obcięte,
piją z wazonu wodę...
Gdzie urodzone?
Co one jedzą? – miauczy znów druga
kotka.
Bezdomny kocur znał odpowiedzi.
Kiedyś na wierzbie je spotkał.

Marcowe słońce

Marcowe słońce jeszcze słabiotkie.
Jeszcze mocno nie grzeje,
ale już kwiaty, trawy i zioła
dostrzegły, że świat jaśnieje.
Szybko wybiegły z pościeli zimy.
Nie chciały leniuchować.
Marcowe słonko im obiecuje,
że swym promykiem zaśpiewa.
Deszczyk ogrzeje. Będzie ciepłutki!
Obudzi żabki w stawach.
Zrobią im koncert. Koncert wiosenny
i solo słowik zaśpiewa.

Wszystko o jajach

Jaja jeszcze w czasach przedchrześcijańskich traktowane były jako magiczne. Z bezkształtnej masy w ciągu zaledwie kilku tygodni powstaje żywy organizm, który może biegać i sam pobierać pożywienie. Ten wówczas niewytłumaczalny cud utożsamiano z wiosną, kiedy po długiej i martwej zimie wszystko wraca do życia. Chrześcijaństwo natomiast uznało, że jaja symbolizować będą ponowne narodziny i zmartwychwstanie.

Jak łatwo się domyśleć, skoro z jaja w ciągu 21 dni wykluwa się samowystarczalny organizm to musi być ono istną bombą odżywczą. Jaja zawierają wiele substancji cennych dla organizmu człowieka: witaminy z grupy B, A, D, PP, łatwo przyswajalne żelazo, potas, chlor, sód, siarkę, magnez oraz aminokwasy, w tym bakterio-bójczy lizozym wykorzystywany przy produkcji szczepionek. Ludzki organizm przyswaja białko jaja kurzego aż w 94%, podczas gdy krowie w 80%, a pochodzące z mięsa w 74%. Skorupa jaja składa się przede wszystkim z cennego wapnia, dlatego dość często bywa suszona i mielona, a następnie podawana ludziom w momencie braku tego pierwiastka w organizmie. Co prawda znane są lepsze i łatwiej przyswajalne źródła wapnia, jednak ten ze skorupy jaja jest chyba najtańszym do pozyskania. W jaju przeważają korzystne dla człowieka tłuszcze nienasycone, które zapobiegają miażdżycy. Z kolei cholesterol pochodzący z jaj

w zasadzie nie ma wpływu na wzrost poziomu tego groźnego związku w organizmie. Jego szkodliwe działanie niweluje zawarta w żółtku lecytyna, która zapobiega m.in. tworzeniu się złożeń miażdżycowych w naczyniach krwionośnych.

Kury wielkanocne

Największą popularnością podczas świąt Wielkiej Nocy cieszą się oczywiście jaja kurze, których sprzedaż wzrasta nawet o kilkanaście procent. W Polsce konsumenci wybierają te o ciemnej barwie skorupy, tłumacząc sobie, że jaja takie są zdecydowanie lepsze. Niestety barwa skorupy nie ma przełożenia ani w jakości jaja, ani smaku. Kury znoszą jaja o różnym zabarwieniu skorupy: kredowo-białe, kremowe, żółtawe, jasnobrązowe czy wręcz

brunatne z lekkim nakrapianiem, a barwa skorupy tak jak wygląd ptaka jest odziedziczalna i nie zależy od żywienia czy zawartych barwników w paszy.

Najbardziej zjawiskową rasą pod względem koloru znoszonych jaj jest Araucana, pochodząca z Ameryki Południowej. Ta brodata i bezogonowa kura nie jest mistrzynią nieśności, jednak jej jaja mogą zaskoczyć konsumenta. Mają kolor niebieski lub zielony. W nomenklaturze anglojęzycznej Araucany nazywa się kurami wielkanocnymi, w związku z barwą jaj i ich zainteresowaniem przez konsumentów w okresie świąt. Również zielone i niebieskie jaja można uzyskać od bażantów łownych, które można utrzymywać jako zwierzęta wolierowe. Oczywiście jaja bażanta łownego nadają się do spożycia, jednak znaczne uwodnienie żółtka sprawia, że nie sprawdzają się w wielkanocnych wypiekach, a ich smak jest mało wyraźny. Jaja o lekko niebieskim odcieniu mogą znosić niektóre rasy kaczek. Są one większe od jaj kurzych i mają charakterystyczną śliską skorupę wyglądającą na wypolerowaną. Niestety smak ich różni się od jaj kurzych, dlatego w Polsce nie cieszą się popularnością konsumpcyjną. Z kolei w krajach Dalekiego Wschodu są prawdziwym rarytasem i serwuje się je na wiele sposobów: kiszone, marynowane w herbacie czy gotowane wraz z zarodkiem. W odróżnieniu od kaczek, gęsie jaja są smaczne i zawsze mają białą barwę skorupy. Idealnie nadają się do wielkanocnego malowania

jaja bażanta

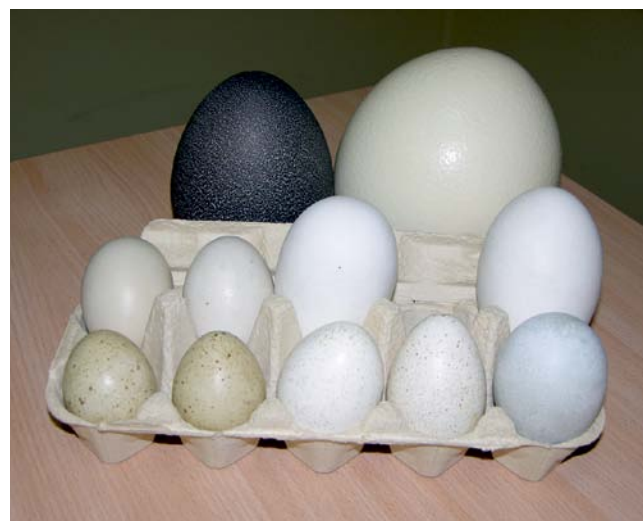
Największe jaja drobiu

W święta wielkanocne znacznie wzrasta sprzedaż jaj i wydmuszek strusi, które według polskiego prawa należą do drobiu. Jajo strusia afrykańskiego może ważyć nawet ponad 2 kg, więc tyle co 34 jaja kurze lub 130 jaj przepiórczych. W związku z tak dużą masą gotowanie jego na twardo trwa ponad 90 minut, a przygotowana klasyczna jajecznica wystarcza dla 9 osób. Udział białka wynosi około 1200 g, a żółtka 400 g. W porównaniu z popularnymi jajami kurzymi zawartość cholesterolu w jaju strusim jest niższa i wynosi około 13 mg/100 g żółtka. Z kolei u kur waha się w przedziale 15–19 mg/100 g żółtka. Jajo strusia posiada ponadto wybitne walory dietetyczne z uwagi na najkorzystniejszy wśród jaj drobiu stosunek kwasów wielonienasyconych do nasyconych. W żółtku strusich jaj udział tych kwasów wynosi około 20%, a u kur waha się od 4 do 17%. W Polsce roczna sprzedaż tych największych jaj wynosi ponad 8 tys. sztuk i ciągle rośnie. Strusie noszą się sezonowo, dlatego ich jaja dostępne są w handlu zazwyczaj od lutego do października. Rozbicie strusiego jaja to dość skomplikowany zabieg. Jeśli chcemy zachować skorupę w całości należy ostrożnie wykuć lub wywiercić w niej przy pomocy śrubokręta lub wiertła małą dziurkę. Wówczas treść jaja wypłynie na zewnątrz. Niestety żółtko z białkiem będzie zmieszane. Natomiast, gdy chcemy oddzielić żółtko od białka skorupę należy przeciąć na połowę. Bardzo pomocne przy tym jest użycie ząbkowanego noża, którym możemy posłużyć się jak piłą. Po wielokrotnym piłowaniu skorupy, jajo można rozbić, a pęknięcie powinno przypaść na wcześniej przez nas wyślubioną linię. Niektórzy do tego celu używają zwykłej piły o drobnych ząbkach. Grubość skorupy jaja strusiego wynosi 2–2,8 mm i jest wielokrotnie większa niż jaja kurzego, co stwarza niemałe trudności w jej przepiłowaniu. Z uzyskanej wydmuszki można przygotować wspaniałą pisanek lub kraszankę wcześniej przecierając ją delikatnym papierem ściernym. Jaja zazwyczaj maluje się farbami akrylowymi. Z uwagi na znaczną grubość skorupy jaj strusich można łatwo w nich rzeźbić nawet przy pomocy małego wiertła.

Jaja w cętki

Najpopularniejszymi jajami nakrapianymi dostępnymi w polskich gospodarstwach wiejskich są jaja indyjskie. W smaku podobne są do jaj kurzych, ale nie stanowią na polskim rynku produktu spożywczego i zakupić je można tylko i wyłącznie bezpośrednio od producenta. Podobnie rzecz się ma z bardzo smacznymi jajami perlic, które cechuje znacznie mniejsze nakrapianie niż jaja indyka. Jaja perlicze mają trójkątny kształt, ciemną i bardzo grubą skorupę oraz wyjątkowo silne zabarwienie żółtka, co jest wynikiem intensywnego żerowania ptaków. Uważa się je za najsmaczniejsze jaja jakichkolwiek ptaków. W odróżnieniu od jaj perliczych i indyjskich, jaja przepiórcze można bez problemu kupić w każdym większym sklepie. Cechują się bardzo efektownym wyglądem, gdyż każde jest oryginalnie mozaikowato nakrapiane. Jaja te są bardzo często wykorzystywane do stroików świątecznych oraz jako urozmaicenie

wielkanocnego stołu. Dawniej, w starożytnych Chinach jaja przepiórcze miały specjalne zastosowanie. Uważano, że spożywanie ich może pomóc w leczeniu cukrzycy, astmy oskrzelowej, wrzodów żołądka i anemii. Używano ich również w kuracjach odmładzających skórę, a także uważano, że działają jak afrodyzjaki. Dziś jaja przepiórcze w związku ze swoim unikalnym składem chemicznym pomagają w leczeniu cukrzycy, astmy, zaburzeń nerwowych, anemii, chorób nerek i wątroby. Mogą być stosowane w diecie u osób z nadciśnieniem. Wpływają także korzystnie na organizm człowieka podczas terapii wzmacniającej słabe włosy. O wartości konsumpcyjnej jaj przepiórczych decyduje między innymi ich znakomity smak i duży udział żółtka w stosunku do całego jaja. W porównaniu z jajem kurzym, skład chemiczny jaja przepiórczego jest bogatszy i znajduje się w nim więcej niezbędnych aminokwasów. Jaja te zachowują świeżość bez dodatkowego chłodzenia przez 30 dni, a w lodówce można składować je nawet 3 miesiące.

Piękne żółtko

Odpowiednie wybarwienie żółtka zależy od tego, w jaki sposób utrzymywany jest drób oraz jaką paszę się mu podaje. Wiadomo, że utrzymując drób wolnowybiegowo w zależności od sezonu zmienia się barwa żółtka. Uzależnione jest to przede wszystkim od dostępnego pożywienia w postaci traw, ziół i pasz gospodarskich. Najbardziej popularną paszą stosowaną w żywieniu niosek są ziarna kukurydzy, które w zależności od zestawienia dwóch ważnych barwników karotenoidowych mają różną skuteczność barwienia. Luteina to żółty barwnik, który oprócz kukurydzy znaleźć można prawie w każdej roślinie zielonej. Z kolei zeaksantyna stanowi niemal 30% wszystkich barwników zawartych w kukurydzianych ziarnach i też jest w stanie zabarwić żółtka jaj. Zawartość karotenoidów w kukurydzy zmniejsza się wraz z jej przechowywaniem. Już po miesiącu magazynowania traci się 2–5% barwników, dlatego aby uzyskać dobrze wybarwione żółtka w chowie zamkniętym należy karmić kury świeżym ziarnem. Z kolei kury mające pod dostatkiem zieleniny same zrekompensują braki karotenoidów podjadając trawy i zioła.

Tekst i fot. dr Radosław Kozuszek, AR Poznań

Wielkanocne tradycje

Istnieje wiele tradycji wielkanocnych, które z pokolenia na pokolenie wciąż są kultywowane. Do najpopularniejszych z nich należy święcenie pokarmu, śniadanie wielkanocne przy wspólnym stole z rodziną czy śmigus-dyngus. Niektóre tradycje zostały zapomniane lub są częściowo obchodzone jedynie w niektórych częściach Polski.

Wielki Post – 40-dniowy okres, gdy większość chrześcijan unika w piątki jedzenia posiłków zawierających mięso. Jest to czas refleksyjny i duchowy, gdy ludzie spowiadają się, modlą i chodzą na rekolekcje. Tradycyjnie w polskich domach jest w tym czasie przeprowadzane generalne sprzątnięcie, by na Wielkanoc mieszkanie było perfekcyjnie czyste.

Palmowa Niedziela, kiedy święci się palmy, zrobione z polnych kwiatów i młodych gałązek, na upamiętnienie tryumfalnego wjazdu Jezusa do Jerozolimy. Palmy po poświęceniu są zabierane do domu i pozostają tam aż do następnego roku.

Zakaz pieczenia chleba – w okresie tygodnia przed Niedzielą Palmową aż do Wielkiego Tygodnia gospodynie nie mogły wypiekać chleba. Złamanie zakazu groziło sprowadzeniem na całą wieś suszy. Dlatego winna gospodyni zostawała ukarana poprzez wyrzucenie jej i jej garnków do pobliskiej wody.

Pogrzeb żuru i śledzia – w dawnych czasach okres postu był bardzo ściśle przestrzegany, ograniczano wtedy spożywanie praktycznie wszystkiego – mięsa, cukru, nawet nabiału. Jedzono tylko żur i śledzie. Dlatego w Wielki Piątek z radości ku końcowi postu, urządzano tzw. pogrzeb żuru i śledzia. Wszyscy mieszkańcy wsi z okrzykami radości zakopywali w przygotowanym dole „znudzone” pożywienie, z którym rozstawiali się na cały rok. W niektórych regionach Polski zasypywano dodatkowo garnek z popiołem, który symbolizował koniec smutku i nadejście radości.

Topienie Judasza – dawniej w Wielką Środę młodzież topiła słomianą kukłę, symbolizującą Judasza. Po przeciągnięciu jej przez całą wieś, wrzucano ją do wody i obrzucało kamieniami do momentu aż pójdzie na dno.

Święconka – w Wielką Sobotę odbywa się święcenie pokarmów, które później spożywamy na świąteczne śniadanie. Ta pogańska tradycja została uświęcona przez Kościół. Choć zawartość koszyczka różni się w zależności od regionu, to w każdym nie może zabraknąć: jajka, baranka, soli, chleba, kielbasy i chrzanu.

Niedziela Zmartwychwstania – Wielka Niedziela rozpoczyna się od uroczystej mszy – rezurekcji. Później cała rodzina zasiada przy stole i spożywa świąteczne śniadanie, które rozpoczyna się składaniem życzeń i dzieleniem się poświęconym jajkiem.

Pisanki – Pochodzenie tradycji malowania pisanek nie jest do końca znane. Każdy kolor symbolizuje coś innego. Fioletowy i niebieski oznacza Wielki Post, czerwony to przelana na krzyżu krew Chrystusa, zielona, brązowa i żółta wyrażają radość. W naturalny sposób jajka można zafarbować gotując je w łupinach cebuli, kwiatkach malwy lub kory dębu.

Śmigus-dyngus, czyli lany ponie-działek. Pogańskie święto, symbolizujące budzenie się przyrody do życia oraz oczyszczenie z zimowego brudu. Przepowiednia mówi, że im mocniej obłana panna, tym większe szanse na szybkie zamążpójście.

Zajązdek – zabawa wielkanocna – po świątecznym śniadaniu, wszyscy zebrani chodzą po domu i szukają ukrytych upominków.

Legnicka tradycja – „Chleb, śledź i grosz” – Tradycja sięgająca czasów średniowiecza, kiedy to w Wielki Piątek zakonnicy z klasztoru Benedyktynów i Kartuzów rozdawali potrzebującym mieszkańcom chleb, śledzie z beczki i specjalnie wybite grosze. Obecnie tradycję tę kontynuują członkinie Stowarzyszenia „Kobiety Europy”.

Agnieszka Janiaczyk-Dąbrowska
Kujawsko-Pomorski Ośrodek
Doradztwa Rolniczego
fot. archiwum redakcji

Obchody Wielkanocy w kościele rzymskokatolickim poprzedzone są uroczystym czasem upamiętniającym ostatnie dni Chrystusa – **Wielki Tydzień**. Okres ten rozpoczyna **Niedziela Palmowa**. W Polsce obchodzona jest od średniowiecza i zgodnie z tradycją tego dnia wierni przynoszą do kościołów **palmy wielkanocne** – symbole zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy.

Obchody Wielkanocy w kościele rzymskokatolickim poprzedzone są uroczystym czasem upamiętniającym ostatnie dni Chrystusa – **Wielki Tydzień**. Okres ten rozpoczyna **Niedziela Palmowa**. W Polsce obchodzona jest od średniowiecza i zgodnie z tradycją tego dnia wierni przynoszą do kościołów **palmy wielkanocne** – symbole zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy.

Obchody Wielkanocy w kościele rzymskokatolickim poprzedzone są uroczystym czasem upamiętniającym ostatnie dni Chrystusa – **Wielki Tydzień**. Okres ten rozpoczyna **Niedziela Palmowa**. W Polsce obchodzona jest od średniowiecza i zgodnie z tradycją tego dnia wierni przynoszą do kościołów **palmy wielkanocne** – symbole zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy.

Palmy i palemki

Obchody Wielkanocy w kościele rzymskokatolickim poprzedzone są uroczystym czasem upamiętniającym ostatnie dni Chrystusa – **Wielki Tydzień**. Okres ten rozpoczyna **Niedziela Palmowa**. W Polsce obchodzona jest od średniowiecza i zgodnie z tradycją tego dnia wierni przynoszą do kościołów **palmy wielkanocne** – symbole zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy.

Obchody Wielkanocy w kościele rzymskokatolickim poprzedzone są uroczystym czasem upamiętniającym ostatnie dni Chrystusa – **Wielki Tydzień**. Okres ten rozpoczyna **Niedziela Palmowa**. W Polsce obchodzona jest od średniowiecza i zgodnie z tradycją tego dnia wierni przynoszą do kościołów **palmy wielkanocne** – symbole zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy.

Obchody Wielkanocy w kościele rzymskokatolickim poprzedzone są uroczystym czasem upamiętniającym ostatnie dni Chrystusa – **Wielki Tydzień**. Okres ten rozpoczyna **Niedziela Palmowa**. W Polsce obchodzona jest od średniowiecza i zgodnie z tradycją tego dnia wierni przynoszą do kościołów **palmy wielkanocne** – symbole zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy.

Ewelina Lewandowska
Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Fot. archiwum redakcji

Symbole i potrawy wielkanocne

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Współczesne pisanki, wyk. Halina Bogacka

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Kujawskie palmy wielkanocne, wyk. Ewa Pasternak

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Symbole wielkanocne

Wielkanoc to najważniejsze i największe święto w kościele chrześcijańskim, ustanowione w początkach II wieku, przypadające w pierwszą niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca. W czasach poprzedzających chrystianizację terenów zamieszkałych przez Słowian, w tym okresie przypadały ludowe obrzędy związane z żegnaniem zimy i witaniem wiosny. Przez wieki, dawne zwyczaje związane z obchodami budzącej się do życia przyrody spłoty się ze Świętem Wielkanocnym głoszącym zwycięstwo życia nad śmiercią, w jedną dużą, radosną i podniosłą uroczystość.

Baranek – stojący baranek z czerwonej chorągiewki i złotym krzyżem to symbol Chrystusa zmartwychwstałego. Zwyczaj ustawiania figurki baranka na świątecznym stole wprowadził papież Urban V w XVI wieku.

Bazie – wierzba uważana jest za symbol zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy. Bazie polknięte po poświęceniu miały chronić przed bólem gardła, a wymieszane z ziarnem przed siewem zapewniały urodzaj.

Chrzan – jego ostry i piekący smak symbolizuje mękę Chrystusa. Doskonale przyprawa do mięs.

Jajko – symbol życia, wszelkiego początku (świata i każdego istnienia), płodności i miłości. Dzielenie się poświęconymi jajkami przed świątecznym śniadaniem przynosi zdrowie, pomyślność i błogosławieństwo Boże (analogicznie do dzielenia się opłatkiem przed Wigilią).

Mazurek – słodkie, niskie ciasto z różnego rodzaju masami na wierzchu (orzechowa, czekoladowa, owocowa) udekorowane symbolami Wielkanocy. Zapożyczone prawdopodobnie z kuchni tureckiej. Początkowo zdobiły stoły szlacheckie i mieszczańskie. Obecnie nieodzowne ciasto wielkanocne w każdym domu, przyrządzane na różne sposoby.

Ogień – dawniej otaczany czcią i szacunkiem, symbol domowego ogniska, życiodajne źródło światła i ciepła, dar od Boga. Ogień poświęcony w Wielką Sobotę jest znakiem łaski Bożej.

Palma wielkanocna – podstawowy atrybut podczas liturgii Niedzieli Palmowej, wprowadzony już w XI wieku.

Sól – dzięki swym właściwościom chroniącym przez zepsuciem jest od dawna symbolem sił życiowych, moralnych i duchowych. Poprawia smak potraw.

Wędliny – dawniej wielki rarytas, będący symbolem dostatku. Ich obecność na wielkanocnym stole wyrażała szacunek dla powagi świątecznego śniadania.

Woda – w Wielką Sobotę, przynoszono z kościoła świeżo święconą przez kapłana wodę, w której maczano palemki i kropiono nią domostwo,

co miało zapewnić zdrowie rodzinie oraz zabezpieczyć pola, ogrody i zwierzęta przed chorobami.

Zając – w starożytności zając był symbolem wiosennej witalności i płodności zwierzęcej. Zajączek wielkanocny to zwyczaj pochodzenia niemieckiego obdarowywania dzieci laskociami w Święta Wielkanocy.

Potrawy postne

Polewka

Składniki: 1 l wody, 1 l mleka zsiadłego, maślanki lub serwatki, 2 łyżki mąki żytniej, 1 szklanka słodkiego mleka, sól do smaku.

Wykonanie: zagotować wodę, wlać mleko zsiadłe i ponownie zagotować. Mąkę roztrzepać w słodkim mleku i zalać wodą z zsiadłym mlekiem, zagotować i doprawić do smaku solą. Ugotować ziemniaki w łupinach w oddzielnym garnku.

Polewka

Składniki: 1 l serwatki lub maślanki, ok. 4 łyżek kaszy bądź ryżu, śmietana, mąka, biały ser, ziemniaki, masło.

Wykonanie: zagotować maślankę lub serwatkę, zasypać kaszą lub ryżem. Gdy kasza będzie miękka, zaprawić śmietaną z mąką lub bez. Podawać

z ziemniakami gotowanymi w łupinach. Do tego kruszony biały ser i masło do ziemniaków.

Rosopitka

Składniki: 1 l przegotowanej, ostudzonej wody, 1 cebula, mlecz z 2 śledzi, 2–3 łyżki octu, 1 łyżka cukru, śmietana, sól, pieprz czarny i ziołowy.

Wykonanie: mlecz włożyć na głęboki talerz lub miskę, dosypać łyżkę cukru i rozgnieść, dolać trochę wody, aby wypłukać mlecz. Oddzielić go od błony, przecedzić to przez sitko i dolać resztę wody. Dodać wcześniej posiekaną i sparzoną cebulę, do smaku ocet, sól, trochę cukru i pieprz. Na koniec dolać słodkiej śmietany, aby zabielić. Potrawa ta nazywana też popitką, podawana jest do śledzia i ziemniaków w mundurkach. Najczęściej jedzona była w dni postne i jako danie wigilijne.

Zacierki

Składniki: 30 dag mąki pszennej, 2 całe jajka, odrobina soli, mleko.

Wykonanie: z mąki, jajek i soli zarobić kruszonkę. Zagotować małą ilość wody i wrzucić na nią drobne kluseczki, rwane palcami, czyli zacierki. Po odcedzeniu, zalać je ciepłym mlekiem. Do smaku można dosolić lub dosypać cukru.

Tradycyjny stół wielkanocny, wystawa okolicznościowa w Muzeum Etnograficznym we Włocławku, 2012 r.,

Zupa śledziowa

Składniki: śledzie całe z mleciami, cebula, ocet, pieprz, cukier, śmietana kwaśna.

Wykonanie: śledzie wymoczyć, pokroić w kawałki. Mlecz rozetrzeć z cukrem. Przygotować sos: zagotować 0,5 l wody z octem, pieprzem i cukrem w takich ilościach, aby osiągnąć smak słodko-kwaśny. Do gorącej, ale nie gotującej się już wody dodać cebulę pokrojoną w drobną kostkę. Wystudzić, dodać kwaśną śmietanę i mlecz. Sosem polać kawałki śledzia. Podawać z ziemniakami gotowanymi w łupinach.

Marchew krychana, czyli tłuczona, in. Pulpa (postna)

Składniki: 1 kg marchwi, 2–3 łyżki tłuszczu do gotowania (olej, masło), sól.

Wykonanie: ugotować obraną i pokrojoną marchew z dodatkiem tłuszczu i soli w niewielkiej ilości wody. Następnie utłuc tłuczkiem i podawać z kluskami ziemniaczanymi.

Potrawy świąteczne

Żur wielkanocny

Składniki: wywar po gotowaniu wędzonej szynki lub białej kielbasy, zakwas żuru, ziemniaki, przyprawy (czosnek, majeranek, pieprz), śmietana.

Wykonanie: do gotującego się wywaru wlać zakwas żuru, zagotować,

Współczesne potrawy, dekoracje i ciasta świąteczne przygotowane na prezentację stołów wielkanocnych w Muzeum Etnograficznym w Toruniu w 2009 r. Organizator Urząd Marszałkowski w Toruniu.

doprawić do smaku przyprawami i śmietaną (śmietana nadaje łagodniejszy smak). Podawać z ziemniakami lub chlebem.

Kiełbasa wieprzowa podsuszana

Składniki: 6 kg mięsa wieprzowego (łopatka, biodrówka), 2 kg boczku, 22 dag soli, 3 dag majeranku, 0,5 dag pieprzu, jelita wieprzowe, 3 ząbki czosnku.

Wykonanie: mięso pokroić w drobną kostkę i włożyć do emaliowanego naczynia, dodać sól i pozostawić w chłodnym miejscu do następnego dnia. Po upływie 24 godzin, utrzeć czosnek z solą i dodać do mięsa wraz z pozostałymi przyprawami. Następnie zemleć w maszynce przez rzadkie sito i wyrobić dokładnie na jednolitą masę. Napelnić nią jelita, zawiesić w suchym i przewiewnym miejscu na ok. 10 dni.

Pasztet

Składniki: 1 sztuka królika lub kurczaka, zająca, 1 kg tłustego mięsa (boczek, podgardle), 60–70 dag wołowiny, 60 dag wątroby wieprzowej, 2 duże bulki czerstwe, 6 jaj, sól, gałka muszkatołowa, włoszczyzna (bez

pora), liść laurowy, ziele angielskie, pieprz w ziarnach i ewentualnie pieprz mielony.

Wykonanie: wszystkie mięsa ugotować razem z włoszczyzną, liściem laurowym, pieprzem, zielem angielskim. Wątrobę odgotować tylko ok. 30 minut. Gdy mięso będzie miękkie, obrać z kości i przekręcić trzy razy przez maszynkę razem z namoczonymi w wywarze bułkami, bez włoszczyzny. Dodać do smaku sól, startą gałkę muszkatołową, pieprz mielony i całe jajka. Wszystko dokładnie wymieszać, najlepiej ręką. Przygotowane mięso przełożyć do blaszek do pieczenia wysmarowanych masłem i posypanych lekko bułką tartą. Na spodzie i na wierzchu ułożyć kilka pasków słoniny. Piec w temp. 200°C, 1 godz. Jeśli podczas pieczenia na wierzchu utworzy się skorupka przykryć blaszki pergaminem.

Czarnina, in. czernina

Składniki: mięso kaczki rosółowe (szyjka, łapki, grzbiet, podroby), ok. 30–50 dag wieprzowiny (np. karczek), włoszczyzna: marchew, seler, pietruszka, por; krew kaczki, przyprawy: 3 ziarna ziela angielskiego, liść laurowy, 3 ziarna czarnego pieprzu; cząber, majeranek, gruszki i sliwki suszone, może

być cynamon, cukier waniliowy, mąka pszenna do zaprawienia.

Wykonanie: ugotować rosół z dodatkiem włościzny oraz suszonych owoców i przypraw. Wlać krew kaczą zmieszana z octem i mąką (dobrze jest dodać do mąki pszennej 1 łyżkę mąki ziemniaczanej, aby się zupa nie zważyła). Czarninę doprawić do smaku solą i cukrem. Można dodać cynamon i cukier waniliowy. Dokładanie suszonych owoców nie jest konieczne, gdy domownicy wolą ostrzejsze smaki. Zupę podaje się z kłuskami ziemniaczanymi lub kładzionymi, może być też makaron krajanka (współczesna wersja).

Chleb szary pszenno-żytni z nasionami, świąteczny

Składniki: zakwas chlebowy – 2 szklanki mąki żytniej, 5 dag drożdży, 3 szklanki ciepłej wody. Składniki wymieszać i odstawić na 2 doby w ciepłym miejscu; chleb – ½ kg mąki żytniej, ½ kg mąki pszennej, 5 dag drożdży, ½ łyżeczki soli, po 5 dag: pestek dyni, słonecznika i orzechów włoskich.

Wykonanie: do zakwasu dodać składniki na chleb. Dolać wody, aby można było zagnieść średnio twarde ciasto. Odstawić do wyrośnięcia, a następnie przełożyć na blachę i piec w 180°C.

Ciasta świąteczne

Babkę drożdżową wielkanocną

Składniki: ½ kg mąki, 4 żółtka, 1 całe jajko, ½ szklanki cukru, 1 szklanka mleka, 4 dag drożdży, 15 dag masła, szczypta soli; wersja współczesna – cukier waniliowy, rodzyнки, sparzone, obrane i drobno pokrojone migdały, skórka pomarańczowa.

Wykonanie: zarobić rozczyń z ciepłego mleka i drożdży (o gęstości śmietany). Żółtka, jajko i cukier dobrze ubić. Masło roztopić. Gdy rozczyń wyrośnie, dodać go do mąki, następnie ubite jajka, sól i dobrze wyrobić. Pod koniec wlać przestudzony tłuszcz, dołożyć bakalie, jeszcze raz dobrze wyrobić i pozostawić do wyrośnięcia. Formę do bab wysmarować tłuszczem, przełożyć ciasto i pozostawić jeszcze

do rośnięcia. Przed włożeniem do piekarnika można posmarować roztrzepanym jajkiem. Piec ok. 1 godz., w temp. 180°C.

Mazurek orzechowy

Składniki: ciasto: 2 szklanki mąki, ½ szklanki cukru, 1 jajko, 2 łyżeczki proszku do pieczenia, ½ kostki tłuszczu; masa: ⅔ szklanki mielonych orzechów, ¼ szklanki cukru pudru, kilka łyżek słodkiej śmietanki.

Wykonanie: z podanych składników zagnieść ciasto (porcja starcza na dwie średnie blachy), wylepić nim cienko dno blaszek i wstawić do piekarnika i lekko podpiec. W tym czasie orzechy wymieszać z cukrem pudrem i śmietanką na gęstą masę. Na podpieczonym cieście rozsmarować masę orzechową i wstawić ponownie do piekarnika. Piec w temperaturze ok. 180°C, do wysuszenia masy. Wierzch udekorować wg własnego pomysłu.

Dorota Kalinowska
Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej
we Włocławku
fot. archiwum MZKiD we Włocławku,
D. Kalinowska

Konkurs fotograficzny „My i zwierzęta” II etap

Poniżej prezentujemy kolejne fotografie nadesłane na nasz konkurs. Szczegółowy regulamin konkursu znajduje się na naszej stronie internetowej www.kpodr.pl oraz w numerze styczniowym.

Zamieszczone zdjęcia są autorstwa pana Wojciecha Domagały z Kielc.

POLIFOSKA®

GRUPA
AZOTY

Grunt to nawóz Jakość od pokoleń

POLIFOSKA® to szeroka gama nowoczesnych nawozów doskonalonych i modyfikowanych zgodnie ze zmianami zachodzącymi w rolnictwie, tak aby zapewnić idealnie zbilansowane nawożenie. „POLIFOSKA” oferują różne formuły nawozu POLIFOSKA®, charakteryzujące się stosunkiem fosforu do potasu od 1:1 do 1:3, zróżnicowanymi dodatkami przyswajalnych form magnezu, siarki oraz mikroelementów, co umożliwia dobór nawozu praktycznie przy każdej zasobności gleby w fosfor, potas i magnez, pod każdą roślinę uprawną.

program premiowy
**DOBRY
PLON**

polifoska.pl

dobryplon.pl

Zapytaj o najwyższej jakości
ofertę ANWIL w punktach
dealerskich w całej Polsce.

Saletra amonowa

CANWIL z magnezem

CANWIL z siarką